

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 25 (2656)

Пятніца, 22 чэрвеня 1973 года

Цана 8 кав.

Свята народнай творчасці... Яно заўсёды прыносіць радасць адкрыцця новага, сустрэчу з любімымі песнямі, танцамі.
Хораша прайшло свята народных талентаў у Рагачове, у якім удзельнічалі самадзейныя артысты Чачэрскага, Жлобінскага, Кармянскага і Рагачоўскага раёнаў.
Іграй, гармонік, хай песня льецца... На гэтым здымку вы бачыце ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці Меркулавіцкага сельскага клуба Чачэрскага раёна. Іграе шафёр Васіль Плісаў, з бубнам — пастух Рыгор Ксяндзоў.

Рэпартаж пра свята чытайце на 13-й старонцы.

Фота М. АЛЯКСЕВА.

ДЫЯЛОГ У ІМЯ МІРУ

НА КАРЫСЦЬ НАРОДАЎ

Найважнейшая падзея, якая сёння хвалюе ўсё чалавецтва — гэта паездка Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. І. Брэжнева ў Злучаныя Штаты Амерыкі.

Мы яшчэ раз пераконваемся ў мудрасці палітыкі нашай ленинскай Камуністычнай партыі, мы яшчэ раз пераконваемся ў тым, што імкненне да міру і дружбы знаходзіць усё большую падтрымку сярод простых людзей усяго свету.

Калі мы слухаем радыё, чытаем газеты, глядзім перадачы па тэлебачанню, нашы сэрцы напаяюцца асаблівай гордасцю за савецкі народ, за міралюбную знешнюю палітыку нашай партыі, за ленинскі курс, жыццестваральную сілу народаў нашай шматнацыянальнай краіны.

Усіх нас кранае асабістая грамадзянская мужнасць Л. І. Брэжнева ў барацьбе за мірнае суіснаванне народаў. Расце магучасць нашай краіны, расце дабрабыт савецкага народа, расце аўтарытэт нашай Камуністычнай партыі на міжнароднай арэне.

І гэта напаяўнае нашы сэрцы ўпэўненасцю ў заўтрашнім дні, перакананасцю ў тым, што сілы міру і дружбы перамогуць на нашай планеце.

Анатоль ГРАЧАНКАЎ,
намеснік старшыні
прэзідыума СП БССР.

ВЫСАКАРОДНАЯ МІСІЯ

Письменнікі і артысты, мастакі і скульптары — работнікі культурнага фронту разам з усім савецкім народам аднадушна падтрымліваюць і гарача адабраюць міралюбную міжнародную палітыку роднай Камуністычнай партыі, абвешчаныю XXIV з'ездам КПСС.

У савецкіх людзей вялікія мірныя планы па камуністычнаму будаўніцтву.

Мы добра ведаем, што такое вайна. Мне на свае вочы давялося ўбачыць разбураныя гарады, спаленыя вёскі, смерць і гора. Я — мастак. І ў маіх творчых планах ваенная тэма займае адно з галоўных месцаў. Зараз я заканчваю работу над партрэтамі былога камандзіра партызанскага атрада Героя Савецкага Саюза Асмана Касаева. Ён быў бяспрашным у баі і па геройску загінуў за вызваленне беларускай зямлі.

У маіх планах таксама — палотны пра наш сённяшні працоўны дзень. А раскажаць ёсць пра што. Возьмем да прыкладу Магілёў, у якім я жыў. Тут пабудаваны адзін з буйнейшых у Еўропе камбінат

сінтэтычнага валакна. Узводзіцца шпукаткацкі камбінат і іншыя прадпрыемствы. Будаўнікам мне хочацца прысвяціць свае творы.

Я ганаруся нашым народам, які ў імя шчасця на зямлі так многа зрабіў за 28 гадоў, што прайшлі пасля мінулай вайны.

Таму я, як і кожны савецкі чалавек, ад усёй душы падтрымліваю

міралюбную палітыку Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і шчыра ўдзячны Генеральнаму сакратару ЦК КПСС Леаніду Ільічу Брэжневу за яго асабісты ўклад у справу міру. Я жадаю яму поспехаў у перагаворах з прэзідэнтам Ніксанам.

Вецер міру разганяе хмары халоднай вайны. Гэта радуе нас, кіліца да новых творчых здзяйсненняў.

А. ШКЛЯР,
член Саюза мастакоў БССР.

ХАЙ ШЫРЫЦА СУПРАЦОЎНІЦТВА

Візіт Л. І. Брэжнева ў Злучаныя Штаты Амерыкі ўвойдзе ў гісторыю як вялікае праяўленне клопату Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада аб разрады міжнароднай напружанасці. Л. І. Брэжнеў у час сустрэчы ў Вашынгтоне сказаў: «Адлегласці паміж нашымі краінамі скарачаюцца не толькі таму, што мы лятаем у сучасных самалётах па добра наладжанаму маршруту, але і таму, што нас аб'ядноўвае вялікая мэта — забяспечыць трывалы мір народам нашых краін, умацаваць бяспеку на нашай планеце».

Нас вельмі радуе, што пашыраецца супрацоўніцтва паміж народам Савецкага Саюза і Злучаных Штатаў Амерыкі ў галіне навукі, тэхнікі і культуры.

Культурны абмен паміж нашымі

краінамі — важны сродак ўзаемаразумення. У нас добра ведаюць прагрэсіўныя амерыканскія пісьменнікі і пазтэў, іх кнігі выдаюцца шматлікімі тыражамаі.

Наладжваюцца выстаўкі мастакоў. Зусім нядаўна, напрыклад, мы пазнаёміліся з калекцыяй вядомых карцін, сабраных А. Хамерам. Зараз у нашай краіне гасцюе сімфанічны аркестр з Сан-Францыска — старэйшы музычны калектыў ЗША. Ужо закончыліся яго гастролі ў Вільнюсе. Наступныя канцэрты адбудуцца ў Маскве.

Мы гарача вітаем адказны і высакародны візіт добрай волі і спадыяемся, што ён закончыцца паспяхова. Шчыра жадаем Леаніду Ільічу Брэжневу вялікіх поспехаў.

А. РЫБАЛЬЧАНКА,
народны артыст БССР.

ГРАМАТА ЗА КНІГІ

У Маскоўскім гарадскім палацы піянераў і школьнікаў была арганізавана выстаўка дзіцячай літаратуры, прысвечаная 50-годдзю Усесаюзнай піянерскай арганізацыі імя У. І. Леніна.

Актыўны ўдзел у гэтым свяце кнігі прымала беларускае выдавецтва «Мастацкая літаратура». Тут былі прадстаўлены добра вядомыя чытачу зборнікі «Твой піянерскі галштык», «Піянеры-героі», «Ніколі не забудзем», творы пісьменнікаў Яўгена Курто, Міхася Зарэмбы, Эдзі Агняцвёт, Паўла Ікачова, што выйшлі ў серыі «З арлінага племя» і іншыя.

Беларуская кніга атрымала высокую адзнаку. За плённую работу па падрыхтоўцы і выпуску літаратуры для дзяцей да 50-годдзя Усесаюзнай піянерскай арганізацыі выдавецтва «Мастацкая літаратура» ўзнагароджана Ганаровай граматай ЦК ВЛКСМ.

Л. ЦЯЛЯК.

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

Салістка акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР народнай артыстка Беларускай ССР Лідзія Іванайна Галушкіна ў сувязі з пяцідзесцігоддзем з дня нараджэння Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР ўзнагароджана Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

За шматгадовую актыўную работу ў органах кінематографіі і ў сувязі з пяцідзесцігоддзем з дня нараджэння Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР ўзнагародзіў намесніка старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў Беларускай ССР па кінематографіі, дырэктара кінастудыі «Беларусь-фільм» Уладзіміра Эдуардавіча Іванюккага Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

ДЫПЛАМАНТУ — КВЕТКІ І АПЛАДЫСМЕНТЫ

Дзевяць дзён, пакуль ішло спаборніцтва самых маладых і таленавітых прадстаўнікоў сусветнага балетнага мастацтва ў Маскве, мінчане хваліліся за Наташу Панову. Зямлячка, вучэніца заслужанай артысткі БССР Н. Младзінскай, яна ўпэўнена пераходзіла з тура ў тур Міжнароднага конкурсу артыстаў балета. З поспехам выступала і ў дуэтным танцы.

І вось выпрабаванні на творчы стасць дасягнулі фіналу: слова — за

аўтарытэтным журы Другога Міжнароднага конкурсу артыстаў балета, якое ўзначальваў лаўрэат Ленінскай прэміі Ю. Грыгаровіч. Яно называе сярод пераможцаў і Наташу — юная мінчанка адзначана дыпламам і прэміяй за акцёрскае майстэрства (такія ж узнагароды ў танцоўшчыка з Кубы Ласара Карэн'я). Пospех Наташы Пановай — гэта і поспех Беларускай харэаграфічнай школы.

ФІРМА «Мелодыя» выпусціла вялікі дыск пад тэматычнай назвай «Салісты Беларускага дзяржаўнага Вялікага тэатра оперы і балета». Новая грамплацінка выканана ў стэрэафонічным варыянце, што дае магчымасць аб'ёмна ўспрымаць сольныя галасы і аркестравы акампанемент. У тэхнічных адносінах плацінка мае самыя высокія акустычныя і дынамічныя паказчыкі. Дыск можна прайграваць і не на стэрэафонічным прайгравальніку, што пашырае кола слухачоў запісанай праграмы.

Адкрывае праграму вядомая беларуская спявачка Святлана Данилюк, вучаніца праслаўленай Зой Гайдай. Дарэчы, С. Данилюк — дэбютант фірмы «Мелодыя». Для свайго «дэбюта» яна выбрала дзве песні. Глыбокае, чаёстае, поўнае мяккіх пачуццяў мецца-сапрана актрысы аднолькава выразна, як у песні Ю. Семіянікі «Расці-

тай, Беларусь», так і ў беларускай народнай песні, апрацаванай Э. Фарберавым.

Імя Аскольда Сухіна — уладальніка баса-кантанта, выдатнага па прыгажосці тэмбра, вядома збіральнікам дыскаў па «гранду» з за-

ЮБІЛЕЙНЫ «ГІГАНТ» БЕЛАРУСКІХ СПЕВАКОЎ

лісамі рамансаў Д. Кабалеўскага, Д. Шастановіча, У. Алоўнікава, В. Чайкоўскага і М. Глінкі. На новай грамплацінцы А. Сухін упершыню выступае як цікавы інтэрпрэтар опернай музыкі. Голас А. Сухіна захапляе сакавітасцю кантылены, якая лёгка ў каваліне Алена з оперы С. Рахманінава «Алека», а таксама разнастайнымі

кантрастамі ў куплетах Мефістофеля «Фаўст» Ш. Гуно.

Добра гучаць галасы А. Саўчана (лірычны барытон, які з выключнай сілай спявае «Нёман» П. Сакалоўскага і каваліну Фігара з «Севільскага цырульніка» Д. Расіні) і Тамары Шымко (арыя Тасці з оперы М. Аладава «Андрэй Касценя»). Парадуець сваіх прыхільнікаў Зіновій Бабій і Ігар Сарокін. Асабліва ярка, драматычна насычана, з поўнай псіхалагічнай напружанай выконваюць яны дуэты Яга і Атэла: І. Сарокін пранікнёна спявае маналог Яга, свабодна і ўзрушана песні Ю. Крыніцкага — «Так паводзіцца на Русі» і Д. Смольскага «Абеліскі»; З. Бабій дае ўласную трактовку арыя Герцага з оперы Вердзі «Рыгалета».

Новая плацінка прысвечана 40-годдзю Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР.
Ул. ЯФРЭМАЎ.

КІНАФЕСТЫВАЛЬ ПАЧАЎСЯ

У адной з лепшых канцэртных залаў Нью-Йорка — «Карнегі» — пачаўся фестываль савецкіх фільмаў, які выклікаў вялікую цікавасць амерыканскай грамадскасці. Газета «Нью-Йорк таймс» назвала кінафестываль «выключнай падзеяй у культурным жыцці горада».

За дзевяць дзён амерыканцы ўбачаць савецкія мастацкія фільмы: «Белое сонца пустыні», «Мачаха», «Беларускі вакзал», «Увага, чарапахі!», «Іван Васільевіч мяняе прафесію» і іншыя.

«Нам выпай вялікі гонар пазнаёміць амерыканскіх кінагледачоў з савецкімі фільмамі найрэдадні і ў час візіту ў ЗША Генеральнага сакратара ЦК Камуністычнай партыі Савецкага Саюза Леаніда Ільіча Брэжнева, — заявіў карэспандэнт ТАСС Джон Кэлстайн, прэзідэнт кампаніі «Сатра філмз карпарэйшн», якая разам з савецкім аб'яднаннем «Саўспартфільм» выступае арганізатарам кінафестывалю. — У нас у Амерыцы прыкметна вялікая цікавасць да савецкага мастацтва. Мы жацелі б, каб нашы кінафільмы сталі настымі гасцямі на амерыканскіх экранях. Гэта дапаможа мільёнам жыхароў ЗША лепш пазнаць вашу краіну і яе народ. Мы ўпэўнены ў тым, што візіт высокага савецкага гасця адкрые яшчэ больш шырокія перспектывы ў галіне савецка-амерыканскага культурнага супрацоўніцтва. Мы высока цэнім асабісты ўклад пана Брэжнева ў паляпшэнне адносін паміж СССР і ЗША і хочам пажадаць, каб яго візіт прайшоў паспяхова і плённа».

Тыдні савецкіх фільмаў пройдуць і ў іншых буйнейшых гарадах ЗША: у Вашынгтоне, Сан-Францыска, Лос-Анджэлесе.

ТАСС.

ГОСЦІ

ЖУРНАЛІСТАЎ

Артысты Харкаўскага рускага драматычнага тэатра імя А. С. Пушкіна 18 чэрвеня былі гасцямі журналістаў Мінска. Галоўны рэжысёр тэатра В. І. Нянашаў раскажаў аб творчым шляху калектыву. З асаблівай гордасцю ён гаварыў аб поспеху, з якім многія гадзі ішлі і працягваюць сцэнічнае жыццё ў тэатры «Чалавек з ружжом», «Шостае ліпеня», «Ёсць такая

партыя!» і іншыя спектаклі аб У. І. Леніне.

У рэпертуары харкаўчан — лепшыя ўзоры рускай і зарубежнай класікі, творы савецкіх драматургаў.

Госці пазачэмілі журналістаў з урыўкамі са сваіх лепшых спектакляў — «Маскарад» М. Лермантава, «Без віны вінаватыя» А. Астроўскага і «Не турбуйся, мама» Н. Думбадзе. У канцэрце прынялі ўдзел народныя артысты УССР Ю. Жбакаў і Н. Падвалова, акцёры Н. Рачынскі, Б. Уцянкаў, Н. Крываручка, Н. Воцінцава і іншыя.

БЕЛТА.

СУПРАЦОЎНІЦТВА КНІГАВЫДАЎЦОЎ

Амерыканскі выдавецкі канцэрн «Макмілан» дамовіўся з савецкім экспертным выдавецтвам «Аўрора» аб выпуску і рэалізацыі ў краінах Захаду савецкіх кніг па мастацтву. Перагаворы, якія адбыліся ў Ленінградзе, вялі віцэ-прэзідэнт канцэрна Ю. Холсі і А. Бейкер.

Прадукцыя выдавецтва «Аўрора» вядома на міжнародным рынку. Гэта — альбомы рэпрадукцый славуных палотнаў з фондаў савецкіх і зарубежных музеяў, жывапісу, факсімільныя рэпрадукцыі карцін, буклеты і анатаваныя выданні аб прыкладным мастацтве, стара-

жытнай і сучаснай архітэктуры народаў СССР. Пынт на гэтыя выданні нязменна вялікі.

— Я разглядаю гэты кантакт не проста як звычайную ў нашы дні сустрэчу савецкіх і амерыканскіх камерсантаў, — сказаў карэспандэнт АДН генеральны дырэктар «Аўроры» Б. Пільдэмскі. — Гэта яшчэ адна анцыя канструктыўнага ажыццяўлення духу і сутнасці дзелавых, культурных і іншых адносін, якія наладжваюцца паміж Савецкім Саюзам і ЗША.

Ю. КУЗНЯЦОЎ.

НЕЯК перад канцом рабочага дня ў рэдакцыю пазванілі з райкома партыі:

— У семнаццаць трыццаць у нас адбудзецца ўручэнне партыйных білетаў новага ўзору. Сёння ўручаюцца білеты камуністам калгаса «Гігант»...

Калгасныя камуністы былі ўжо ў зборы, калі я прыйшоў у райком. Што адразу кінулася ў вочы: на грудзях кожнага — а ў пярэдняй партыйнай арганізацыі 78 членаў і кандыдатаў у члены КПСС, — ордэны і медалі.

Сам я родам з тых мясцін. Бацькі яшчэ задоўга да вайны ўступілі ў калгас. Там і зараз жыве маці-пенсіянерка. Усіх сваіх землякоў, за выключэннем некаторых маладзейшых, добра ведаю. А вось зараз здзіўся, бо не ўяўляў, што сярод землякоў столькі ардэнаносцаў.

Сядзяць яны, лепшыя з лепшых, у чаканні ўрачыстай минуты ўручэння партыйных білетаў з сілуэтам роднага Ільіча. Пераводзячы позірк з аднаго на другога, я ўспамінаю ўсё, што ведаю пра гэтых людзей. Што ні чалавек, то асобны расказ, то свая гісторыя, а ўвогуле — гісторыя калгаса, аднаго з лепшых у Бабруйскім раёне.

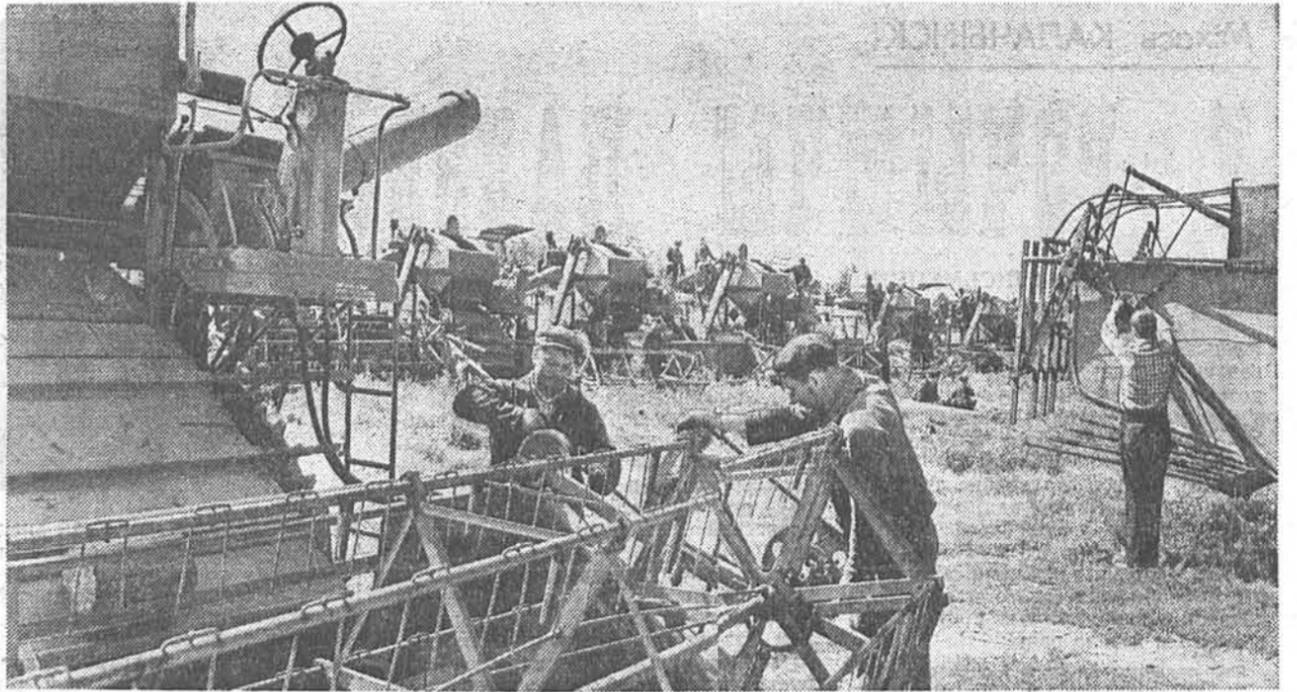
Толькі летась, у другім годзе дзевятай пяцігодкі, калгас выканаў амаль два гадавыя планы па продажы дзяржаве збожжа і бульбы. На кожнага сто гектараў сельгасугоддзяў было атрымана па 482,8 цэнтнера малака і 109 — мяса. Леташні грашовы прыбытак калгаса ў валавым вылічэнні перавысіў два мільёны рублёў.

Права першай атрымаць новы партыйны білет па аднадумнай думцы камуністаў выпала цялятніцы, Герою Сацыялістычнай Працы Любові Паўлаўне Цэд. Сярэдняга росту, бялявая, на твары прывабная ўсмішка. У працяглай працаўніцы побач з Залатоў Зоркай і ордэнам Леніна — ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалі. На ферму яна прыйшла мала не тры дзесяцігоддзі назад пятнаццацігадовым дзяўчом. Цяжка было тады ў калгасе — не хапала працоўных рук. Далі ёй даглядаць цялят. Паспрабавалі наядуна падлічыць у калгасе, колькі ж выгадавала яна маладняку за гады сваёй працы. Атрымалася, што больш за 3 тысячы галоў. Столькі, колькі ўсяго зараз у калгасе буйной рагатай жывёлы...

Партыйны білет уручаецца Ларывону Ільічу Худаўцу. Свой лёс Ларывон Ільіч звязаў з партыяй яшчэ ў 20-я гады, калі ўступіў у яе рады па ленинскаму закліку. Баяву і працоўную біяграфію аднаго са старэйшых камуністаў ведаюць многія.

У час беларускай акупацыі сяляне вёскі Вялікія Бортнікі, дзе сёння цэнтр калгаса «Гігант», узялі паўстанне супраць захопнікаў. Яно стала пачаткам партызанскага руху на Бабруйшчыне. Тады і пайшоў у партызанскі атрад дзевятнаццацігадовы юнак Ларывон.

У гады калектывізацыі камуніст Худавец прыняў актыўны ўдзел у арганізацыі першых калгасаў на Бабруйшчыне. Грымнула Вялікая Айчыная вайна, ён пайшоў абараняць Радзіму. У пасляваенны час яго як умелага арганізатара і кіраўніка калгаснай вытворчасці накіроўваюць на аднаўленне разбуранай вайной гаспадаркі. Шмат год запар Ларывон Ільіч

1800 гектараў занята пад зернявымі ў калгасе «Камінтэрн» Магілёўскага раёна. З кожнага гектара хлебаробы рыхтуюцца атрымаць па 40 цэнтнераў зерня. Падтрымліваючы ініцыятыву ўкраінскіх камбайнераў, механізатары

гаспадарні ўзялі абавязацельства за дваццаць дзён да пачатку жніва адрамантаваць усе камбайны. На здымку — рамонт камбайнаў у калгасе «Камінтэрн». Фота М. ЖАЛУДОВІЧА. (ВЕЛТА).

КАМУНІСТЫ

узначальваў адзін з мясцовых калгасаў.

Дзесць гадоў назад Худаўца ўрачыста праводзілі на заслужаны адпачынак. Але па-ранейшаму прымае ўдзел у грамадскім жыцці. Ён актыўны палітінфарматар, на грамадскіх пачатках загадвае ленинскім паноем і кабінетам палітычнай асветы калгаса, часта выступае перад піянерамі мясцовай школы, камсамольцамі. Два ордэны Чырвонай Зоркі, ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга, некалькі баявых і працоўных медалёў упрыгожваюць грудзі ветэрана вайны і працы.

Ларывон Ільіч задаволены, крыху ўзрушаны. Быў час (да вайны яшчэ), калі ён з'яўляўся адзіным камуністам у калгасе. Потым арганізавалася ячэйка з трох чалавек.

— Я ў гэтыя минуты шмат пра што ўспомніў, было нямаля вялікіх і памятных падзей у жыцці, бо рос я разам са сваёй Савецкай дзяржавай, — усхвалявана гаворыць Л. Худавец. — Сённяшні дзень мне таксама запомніцца на ўсё жыццё!

Білет уручаецца Аляксандру Аляксандравічу Сакуну. Быў ён некалі аграномам, намеснікам старшыні, і вось ужо колькі гадоў узначальвае калгас. Гэта пры ім гаспадарка набыла славу адной з лепшых на Бабруйшчыне.

Летась капрызны прыроды не абышлі і «Гігант». І ўсё ж калгас стаў удзельнікам Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі ў Маскве. З усяго раёна такога гонару ўдасцюся толькі ён.

Удзельнікам ВДНГ, прытым не першы раз, быў летась механізатар

Мікалай Ціханавіч Хурсан. Ён памятае час, калі ў калгасе была толькі адна палутарка, а Міхалёўская МТС, якая абслугоўвала цэлую зону калгасаў, налічвала дванаццаць трактараў. Пра камбайны тады наогул не чулі.

— Цяпер, — расказвае Мікалай Ціханавіч, — у калгасе 45 трактараў, 35 аўтамашын, 16 зернеўборачных камбайнаў... Нас, механізатараў шырокага профілю, больш 120 чалавек.

Летась Мікалай Ціханавіч заняў першае месца сярод камбайнераў раёна. Зімой вывез на палі шмат угнаенняў. Ну, а цяпер рыхтуюцца да жніва, — камбайны яго ўжо гатовы да ўборкі.

Што ні чалавек, то новая цікавая біяграфія, новая старонкі летапісу працоўных спраў калгаса. Не так даўно ў калгасе і блізка не было такой прафесіі, як інжынер. А цяпер іх тут некалькі. Вось і зараз атрымліваюць білеты — галоўны інжынер Сяргей Сяргеевіч Кірзеў, інжынер па працаёмкіх працэсах у жывёлагадоўлі Уладзімір Сцяпанавіч Давідовіч, інжынер па электраабсталяванні Пётр Мітрафанавіч Кустоўскі.

Шмат можна расказаць пра сённяшняе жыццё «Гіганта». Прыязджае сюды, і вы падзівіцеся калгаснаму двухпавярховаму дому культуры са стацыянарнай кінаўстаноўкай. На цэнтральнай сядзібе працуюць пошта, прадуктовы, прамтаварны, гаспадарчы і кніжны магазіны, сталовая, атэль па пашыву адзення... Цэнтральная вуліца асфальтавана, на некалькі кіламетраў пракладзены водаправод.

Тэлевізары, халадзільнікі, пральныя машыны, газавыя пліты ёсць амаль у кожным доме.

...Калі калгаснага дома культуры высока ўзвышаецца помнік-факел з пазалочаным вянком на пастаменце. Ад яго, нібы старонкі кнігі, разыходзяцца вялікія пліты. Залатымі літарамі на іх высечаны прозвішчы больш 300 мясцовых жыхароў, якія загінулі смерцю храбрых у суровыя гады Айчынай вайны. Помнік гэты ўзведзены па ініцыятыве калгаснай партарганізацыі. Тут штогод праводзяцца ўрачыстасці, прысвечаныя Дню перамогі, гадавіне Вялікага Кастрычніка. Каля яго школьнікаў прымаюць у піянеры.

...Сакратар парткома Мікалай Аляксандравіч Сінкевіч, галоўны заатэхнік Таісія Карпаўна Котава, брыгадзір комплекснай брыгады Анатоль Мітрафанавіч Данцэвіч, брыгадзір садова-агароднай брыгады Васіль Рыгоравіч Балыка, настаўнік Аўяр'ян Міхайлавіч Гарбачоў, калгаснік Пётр Сідаравіч Шлык і іншыя камуністы, якія прыйшлі ў гэты дзень у райком, змаглі б многія расказаць аб справах калгаса, аб яго стараных працаўніках.

У трэцім, рашаючым годзе пяцігодкі хлебаробы паставілі перад сабой такія рубяжы: атрымаць з кожнага гектара па 35 цэнтнераў збожжавых, 220 — бульбы, 220 — гародніны. Давесці надой малака ад кожнай каровы да 3000 кілаграмаў і атрымаць па 600 цэнтнераў малака на 100 гектараў сельгасугоддзяў. Плаўяцца пабудоваць камбінат бытавога абслугоўвання, дзіцячыя яслі, жылыя дамы, водаправод.

Гэта ўсё будзе зроблена, бо вядуць хлебаробаў ад рубяжа да рубяжа камуністы.

А. ГАРЭЛІК,
супрацоўнік бабруйскай аб'яднанай газеты «Камуніст».

Актыўна рыхтуюцца да ўборкі ўраджаю калгасы і саўгасы Іванаўскага раёна Брэсцкай вобласці. Машыны парк многіх гаспадарак папоўніўся новай тэхнікай, завяршаецца рамонт камбайнаў, жнівак і іншых механізмаў. Да выхаду ў поле падрыхтавана ўжо больш, як 80 працэнтаў усяй тэхнікі. На здымку — галоўны інжынер упраўлення сельскай гаспадаркі Н. Мелеш (лева), галоўны інжынер калгаса «Вальшавіні» В. Балюк і інжынер Л. Міхалючук правяраюць якасць рамонту камбайнаў у калгасе «Вальшавіні». Фота Ул. ЛУПЕЯКІ. (ВЕЛТА).

7600 тон сеянцаў плануе нарыхтаваць саўгас «Рудакова» Віцебскага раёна. У гаспадарцы ўжо скошана на гэта азімае жыта з плошчы 100 гектараў, пачата касавіца сельных і шматгадовых траў. На здымку — ўборка сеяных траў на сляж у саўгасе «Рудакова». Фота А. ЦЕРЛЮКЕВІЧА.

Міхась КАПАЧЫНСКІ

У РЭЧЫШЧЫ ПАДЗЕЙ

ПЯЦГОДКА І ПІСЬМЕННІК... Гэтыя словы часта гучаць сёння на розных сходах, канферэнцыях, семінарах, па радыё і тэлебачанню. Іх паўтараюць і тыя, хто заняты працай у літаратуры, і тыя, хто з'яўляючыся яе прыхільнікам, стаіць ля станкоў, апрацоўвае палеткі, творыць шматлікія даброты для нашых людзей. І такое спалучэнне зусім натуральнае, бо справы пяцігодкі закрапаюць кожнага, у якой бы сферы жыцця ні праяўлялася яго дзейнасць.

Удзел савецкіх пісьменнікаў у вялікіх здзяйсненнях свайго народа бярэ пачатак з перадваенных пяцігодак. З юнацтва я помню радкі:

Яна падышла да мяне і сказала:
— Таварыш, паслухай сягоння мяне,
— За долам зялёным, за чорным вакзалам
Прасторы бязмежныя сняць аб вясне...

І я зразумеў, ахмялеў ад уздыму,
Рашучыя словы да мэты влілі...
Прасмалены сталлю, пранопчаны
дымам,
Я зноў на знаёмыя ехаў палі.

Так пачынаецца верш «Пяцігодка», што належыць пяру народнага паэта Беларусі Аркадзя Куляшова. Напісаны больш за сорак год назад, ён з'яўляецца паэтычным водгукам тады зусім яшчэ маладога літаратара на падзеі, выкліканыя прыняццем першага пяцігадовага плана краіны.

Я нагадваю куляшоўскія радкі, думаючы аб сувязі нашых пісьменнікаў са справамі герояў дзевятай пяцігодкі.

Справы нашага народа грандыёзныя. Куды б мы ні зазірнулі, усюды адчуем пафас стваральнай працы. Узводзяцца гіганты прамысловасці і энергетыкі. Павялічваецца выпуск і паліаэаецца якасць вырабаў, неабходных для росквіту эканомікі і паліаэаецца жыццёвага ўзроўню народа. Пафас працоўных будняў нашых сучаснікаў павінен стаць пафасам твораў пісьменнікаў — новых раманаў, аповесцей, п'ес, паэм, вершаў, нарысаў.

Мне хочацца засяродзіць асаблівую ўвагу на паэзіі. Як і нарысы, яе называюць найбольш аператыўным жанрам літаратуры. У гады першых пяцігодак, і ў суровы ваенны час беларускія паэты маглі пахваліцца сваёй аператыўнасцю. Усё важнае, што рабіў народ, было ў полі зроку яго лепшых песняроў, знаходзіла адлюстраванне ў натхнёных паэтычных радках. Сённяшняя рэчаіснасць, такая багатая і шматгранная, адкрывае паэтам больш шырокія прасторы. Наш абавязак — выйсці на яго, стаць попеч з творцамі камуністычнай явы, уславіць іх подзвігі, іх сэрцы і рукі.

Нішто так не хвалюе пісьменніка, як тое, што ён сам пабачыў, перажыў і адчуў. Можна было пазайздросціць Паўлюку Трусу, які ўмеў захапляцца «музыкай турбін», марыў бачыць родную Беларусь «краем фабрык дымных і машын». Мы маем магчымасць больш глыбока і пранікнёна адчуць індустрыяльнае дыханне рэспублікі,

з большай мастацкай сілай апець нашы будоўлі, вялікую стваральную і духоўную сілу савецкіх людзей. Шлях да гэтага адзінаго — быць заўсёды ў віры жыцця, рэчышчы падзей, якія адбываюцца на нашых вачах.

Год таму назад з групай беларускіх пісьменнікаў і кампазітараў я пабываў у Докшыцкім раёне рэспублікі. Там яшчэ раз адчуў, які гэта гераічны і слаўны край. Слава яго нарадзілася ў мінулыя стагоддзі і памножана ў гады Вялікай Айчыннай вайны, калі над ракой Бярозаў мужна змагаліся з ворагам бяспрашныя партызаны. Подзвіг народных месціўцаў узвысілі і ўзбагацілі людзі мірных дзён. Па ініцыятыве райкома партыі яны разгарнулі наступ на каменне, якім былі ўсеяны палеткі, пачалі змаганне за важкія ўраджай і высокія надолі малака. Праца хлебабоўцаў прынесла заслужаны поспех.

Пра людзей слаўтага краю я напісаў кніжку вершаў «Докшыцкі каравай». Некаторыя з іх прапаную ўвазе чытачоў штотыднёвіка.

За спіной засталася
Жыта з бучным калоссем,

І ячмень вастравусы
Ўбок ужо адхінуўся.

І пшаніца густая
У засмужэжы растала.

Бор — сусед ураджаяў —
Да сябе запрашае.

Як зайжды, ён дзівосны,
Тайна іншчучца сосны.

Мо згадалі стаянкі,
След застаў партызанскіх?

А мо — роскаты грому
Ў час ліхі буралому?

А над лесам сінеча
І бяскрайнасць — як вечнасць.

МІТЫНГ ПАЭЗІІ

Ў СІТЦАХ

Хмарка,
Праносычы ў Сітцах
Скарб свой,
Сыпнула гэрэзліва.
Дождж.
Але ўсё ж такі ў Сітцах
Мітынг збірае паэзія.

У парк
Векаўхі-ліпы
Старых і малых паклікалі.
Людзі ў натоўпе,
Як злілі,
Дзіва чакаюць вялікага.

Паэт,
За луна сівейшы,
Уздзеў акуллары рагатыя,
Выйшай,
Спявае ў вершы,
Як вечарыніў з дзяўчатамі.

Цікуюць за ім бабулі,
Кіснюць ад смеху:
З бяззубасцю
Свае прыгадалі «гулі» —
Век маладоць
Не забудзеца.

Раты на замку ў юнацтва —
Змоўкла,
У лірыку верачы.
Усё ў яго — жыць і кахацца,

І справы вяршыць —
наперадзе.

Малодшы змяніў сівога,
Цыбікі —
Мо з роду буслінага? —
Без жэстаў
Чытае строга
Пра долю людзей шчасліваю:

Пра сейбітаў
І даярак —
Гонар раёна і вобласці.
Дождж пацішэй,
А пад хмарай
Выбухі — гримнулі воплескі.

Парк летні
Гудзе ад гулу,
Ад рогату — ў Сітцах весела,
Еднасць людзей мітынгую,
Іх праца і іх паэзія.

БЛІЗКА ПРЫПАР

ПЕСНЯ

Ніва ззяе каралевай —
Не знайсці такой красы.
Пад вятрыскавым павевам
Залацяцца каласы.

Наліліся сонцам шчодрым,
Сілай докшыцкай зямлі
І густы жытнёвы водар
Над палямі разлілі.

Прыйдзе прыпар да аратых,

Павядзе гуртом з двароў
На зажынкі, як на свята,
Рупных жней і жнеяроў.

Жней звязуць перавяслы,
І пальцеца на ўвесь край
Спеў пра докшыцкі, калгасны,
Роўны сонцу каравай.

ПАД СІНЕЧАЙ НЯБЁС

Да Бярозы, да Лінска
Ад Бягомля — няблізка.

Выйдзеш раніцай з вуліц,
Неабсяжнасць атуліць.

З прыназем'ем зліліся
Далеч, сінія высі.

Бор адбег за гасцінец
І таксама засінен.

У яго на прыполе —
З пералівамі поле.

Жыта — ўвойдзеш — заслоніць,
Ажно ўскінеш далоні.

Мабыць, к сонейку лезе,
Толькі ж колас цяжэзны.

Ён, вялікай натугай
Гне сцябліны, як дугі.

Быццам ведае: ў космас
Не бяруць дужа рослых...

Спяць імшары навокал.
Спяць грымоты далёка.

Чутна ж з нетраў бязлюдных —
Блізка рыпаюць студні.

І нясмела вятрыска
У ліпах шастае Лінска.

І наперадзе дзесьці
Загалганілі дзеці.

Дзеці — ўспомніў адразу —
Птушкі нашага часу!

Ім бацькамі здабыты
Гэты свет пад блакітам:

Бору грознага поціш,
Ніў краса ў пазалоце,

Хлеб надзённы, і слава,
І на зайтрашнасць права.

Птушкі часу... У наступны
Век узняцца ім, рупным!

Я іду на іх покліч,
Стаць хачу з імі попеч.

А дарога віецца,
Запаясвае дрэўцы.

Рад я лесу ў сінечы,
Што мне льецца на плечы.

Рад, што крочу к Бярозе,
Што з юнацтва — ў дарозе.

ПРАЦЯГВАЕМ РАЗМОВУ АБ ЛІТАБ'ЯДНАННЯХ

У ПОШУКУ

Сем гадоў збіраем мы разам на чарговым пасяджэнні. Мы — гэта члены літаратурнага аб'яднання «Плынь», якое працуе пры рэдакцыі Баранавіцкай аб'яднанай газеты «Знамя коммунизма». Юрый Мацюшка, Людміла Пятюль, Павел Станкевіч, Юрый Шыманскі... Розныя ў іх узросты, прафесіі, а воль зборамся разам і знаходзім агульную мову, бо ўсе цікавімся літаратурай, самі спрабуем пісаць.

Шмат увагі ўдзяляем і арганізацыйным пытанням. Абралі мастацкі савет аб'яднання, які шмат

дапамагае кіраўніку пры складанні плана работы. Звычайна аднаму з пачаткоўцаў даручаем зрабіць падрабязны аналіз твораў наго-небудзь з таварышаў. На пасяджэннях заўсёды творчыя атмасфера, размова, якая вядзецца, зацікаўлены ўсе.

На старонках газеты часта змяшчаюцца вершы, аповяданні, замалёўкі пачаткоўцаў. Выпусцілі мы і нумар рукапіснага альманаха. Цяпер рыхтуем яго чарговы выпуск. Шмат даюць таксама і сустрэчы з чытачамі. Толькі сёлета мы выступалі перад вучнямі

школ горада, на прадпрыемствах. Практыкуем і вечары паэзіі. Цікавая гаворка адбылася пра творчасць С. Ясеніна.

Я раскажу пра справы нашага аб'яднання. Але мушу не пагадзіцца з думкамі некаторых аўтараў, хто выказаўся па артыкулу Уладзіміра Кобрына. Канечне, няблага аб'яднанню мець і стартут. Але ж гэта больш арганізацыйны бок справы. Літаб'яднанне зможа паспяхова працаваць толькі пры пастаянным творчым пошуку. Гарэнне, неспакой — воль што

самае галоўнае, і гэта не запішаш ні ў якім стаўце.

Згодзен з Р. Родчанкам, што ў Саюзе пісьменнікаў неабходна мець чалавеча, які б непасрэдна быў заняты справамі літаратурных аб'яднанняў. Варта часцей даваць слова пачаткоўцам у рэспубліканскіх газетах, у тым ліку і на старонках «Літаратуры і мастацтва». Вядома, не забываючы аб якасці твораў.

І яшчэ. Добра было б склінаць рэспубліканскі семінар кіраўнікоў літаратурных аб'яднанняў.

А. СТАНКЕВІЧ,
кіраўнік літаб'яднання
«Плынь».

НЕСПАКОЙ

Народны паэт Беларусі Пятрусь Броўка, паэты Еўдакія Лось, Рыгор Барыдулін, прэзідэнт Васіль Быкаў і іншыя пісьменнікі прыйшлі ў літаратуру з блакітназёрнай Ушачыны. А сёння тут спрабуе свае сілы новае пакаленне. Гэта — члены літаратурнага аб'яднання «Ветразі», якое працуе пры рэдакцыі раённай газеты «Патрыёт». Івоным, малалікім было яно пяць гадоў назад, на пачатку свайго нараджэння. Але ішоў час і ў газеце рэгулярна пачалі змяшчацца літаратурныя старонкі, у якіх з'яўляліся новыя імёны пачаткоўцаў. Ця-

пер у нас пятаццаць аўтараў, якія спрабуюць свае сілы ў розных жанрах.

Сяргей Законнікаў — настаўнік па прафесіі, камсамольскі работнік, аўтар зборніка «Бяседа». Людміла Пашкоўская працуе ў аптэцы, таксама спрабуе свае сілы ў паэзіі. Сярод пачаткоўцаў Людміла Башун, Ірына Арлова, Валерыя Законнікаў. Яны актыўна ўдзельнічаюць у рабоце аб'яднання.

Не забываюць пра нас і землякі. Яны дапамагаюць нам добрымі парадамі.

А. САЛУК,

ТОЙ НОЧЦУ спалася дрэнна. Мікалай Лукіч варочаўся, прачынаўся, нацягваў на галаву коўдру, аж пакуль трывожны сон зноў не агортваў яго. І тады зноў снілася нямаведама што. Калі б раптам і хацеў прыгадаць, не прыгадаў бы ў гэтых падрабязнасцях далёкія гады дзяцінства ў Чарнігаўцы. Сніліся самыя страшныя немцы—тыя, што равучы матацыкламі, першымі ўскочылі ў вёску. І той рыжы, цыбаты гітлеравец, які са злосным гергтаннем садануў у нос дзеду Емяльяну. І перапалоханая маці — з мокрым ручніком ля акрываўленага дзёда, заплаканая, бездапаможная. Ды яшчэ яе рукі з парэпанымі чорнымі пальцамі — нібы толькі з вільготнай зямлі... Але ўсё гэта знікала ў нейкі момант, Мікалай Лукіч супакойваўся, пачынаў дыхаць раўней, як нечакана выразна чуў выбухі: ірваліся снарады... І яны з братам Захарам уцякалі з вёскі, праз алёс, вязлі босымі нагамі ў балотнай гразі, сігалі з купіны на купіну...

Дзякуй богу, жахлівы малюнак мучыў нядоўга: чамусьці пасля таго алёсу ён ужо бачыў брата дарослым — у кароткім шэранькім пінжачку, такога ж бруднаватага колеру картузе, з-пад якога тырчэлі, упарта лезлі ўскудлачаныя белья валакны. Захар стаяў перад маці, нейкі вельмі святочны і збянтэжаны, трымаючы ў руках грашовыя паперкі: першы заробак на заводзе... І маці ўсхалявана варушыла вуснамі, намагалася яму нешта

Яўген КАРШУКОЎ

МАТЧЫНА ХАТА

АПАВЯДАННЕ

сказаць, але толькі шчасліва ўсміхалася, толькі ўсміхаліся яе мокрыя ад слязінак вочы. А потым яны ўдваіх крочылі з Захарам на чыгуначную станцыю праз рэдзенькі самотны хвойнічак, па прасмаленых шпалах. Узрушыла, нявыклі пахла вугалем і нафтай. Блишчэлі на сонцы і сляпілі вочы сталёвыя рэйкі, нібы напаятыя нечай моцнай рукою струны. І Мікалаю Лукічу здавалася, што ў гэтыя хвіліны неспакойнага сну ён бачыў менавіта той самы загадкавы, таямнічы паравоз з дзяцінства, які прыцягваў, клікаў да сябе кожны раз, калі надаралася бываць на станцыі: пякуча цацэлася, каб і яго, як старэйшага брата, павёз ён у невядомы, неспазнаны свет...

Ах, як цяжка на душы! Напэўна, усё ад гэтага прыглушанага, тужлівага паравознага гудка: — У-у-у...

Расплюшчыў вочы, падхапіўся, трывожна прыслухаўся: сапраўды, гудок... Пашанцавала з новай кватэрай — якраз дом насупраць гэтага шумлівага вакзала. Аніяк не прывыкне Мікалаю Лукічу да чыгуначкі... Добра, што хоць ноч ужо мінула. Вунь і вокны пасвятлелі. Ранак, пэўна ранак. Павярнуўся аспярожна да жонкі — аж спалохаўся: не спіць. Нерухама пазірае ў стале. Засяроджана. Ды што яна, урэшце рэшт, усю ноч... так? Бы мумія, адзін жаўтаваты кручок-нос варушыцца на даўгім твары — сярэдзіта шморгае ім, чмыхае... Злуе, злуе. І шкада Мікалаю Лукічу жонку, бо ведае — пакутуе. Можна, дарэмна, заўчасна, а пакутуе.

— Не спіш, Шурок?

— Не сплю... Гэта табе спіцца. Храпе, як бугай той... Яму ўсё роўна, яму хоць трын-трава... Свае мазалі не шкадуе...

Голас — злосны, хрыплявы. Лепш не прычыць зараз. Не спрачацца. Ведае жончын нораў Мікалаю Лукіч. І так увесь учарашні дзень пасля тэлефоннага звонка Захара спакою не было. Ашалела баба. Чорт ведае, што з ёю здарылася... Месца сабе не знаходзіць. Уявіла, што брат не так сабе ў гасці кліча, з нейкім пэўным намерам запрашае. І такую філасофію развяла, такія падарэніні выказала — сам Мікалаю Лукіч паступова сумнявацца стаў у братавай прыстойнасці. Ніколі не сумняваўся, а тут закралася нешта. Сапраўды, з чаго б, адкуль такія сваяцкія пачуцці раптам? Нейк склалася ўжо, што за апошнія гады жыцця ў горадзе яны больш цураліся адзін аднаго, чым бачыліся. Хоць, можна, яно так і лепей: схадзі ў гасці сам, а потым мудрай, у сябе баль наладжвай. Пустыя клопаты, марная трата грошай ды і часу. Асабліва яму, Мікалаю Лукічу, бо ніколі не любіў шумныя кампаніі вадзіць з таго часу, як прысвяціў сябе навуцы... Апошні раз сустрэліся з Захарам, бадай што, з год назад — як маці хавалі. У вёску, на могілках. Цяпер васьць зноў пазваніў. І настэрны які! Жонка аднекваецца, а ён насядае: абавязкова, маўляў, сустрэцца трэба... Нібыта гарыць! Хочаш ці не хочаш, але адно і застаецца думаць: для спецыяльнай размовы Захар заве. І — вядома якой. Тут ужо Шурку не ашукаеш, яе праўда: мабыць, грошы будзе патрабаваць. За частку матчынай хаты. Вось табе і родны брат! А якое ён мае права? Што ён, траціўся на дом, рамантаваў калі яго, купляў той шыфер? І ўвогуле, гэтую будыніну даўно ўжо расцягнулі б людцы добрыя, калі б не было ў Мікалаю Лукіча свайго транспарту. А так васьць сядуць з жонкай на «Масквічок» і за якіх пару гадзін у роднай Чарнігаўцы. Кожны тыдзень. Можна яно і далекавата ездзіць, на бензін расходы... Ды затое адпачнеш як трэба, а ўвосьні і зьявіць напакуюш на ўсю зіму: сусед за садом па-сялянску глядзіць. Цікава, які сёлетні год будзе, ці ўраджайны? Цёлкі ж добра...

Рыгнуў спружынамі матрац. Побач-са сваім тварам убачыў жончын:

— Ты што маўчыш? Зноў дрыхнеш? Лепш скажы мне, што рабіць будзеш, што надумаў?

— Ды нічога не папішаш, Шурок, прыйдзецца выплываць за хату, — горка ўздыхнуў Мікалаю

Лукіч і загаварыў разважліва, пераканаўча, як яму здавалася, няспешна вымаўляючы кожнае слова. — Не сплюціш сам — судом спагоніць. А мне цяпер толькі гэтага суда і не хапала... Пойдуць розныя пагалоскі, да інстытута дапаўзе, у ректараце стане вядома... І гэта перад самай абаронай дысертацыі! Ні ў якім разе нельга даводзіць да суда.

Шурка прызнялася на локаць і пільна, амаль варожа пазіраючы ў няголены, памяты твар Мікалаю Лукіча, ужо не стрымліваючы сябе, ледзь не закрычала ад прырасці:

— Ды што ты заладзіў: суд, суд! І без яго абысціся можна, калі з розумам. Зрабі так, як табе раю: ідзі да Захара і пагавары з ім. Не цырымонься. Скажы: у нас лішнія грошы не валяюцца... Свае дзеці растуць. Якую сотню, калі што, яшчэ паабяцай. А пачне вымагаць за паўхаты — не падавайся. Пачне нахабнічаць — прыгразі: да дырэктара завода пойдзеш скардзіцца. У іх наконт гэтага строга... Як ён, так і ты! Не глядзі авечкай, а наступай, наступай на яго...

Звычайна ў нядзею Мікалаю Лукіч любіў раніцай паляжаць у ложку даўжэй, папесціцца. Але цяпер ужо не было ніякага жадання, настрою драмці. Жончына нервоваць перадалася яму... Карцела як мага хутчэй скончыць з непрыемнай справай.

Прычыніўшы дзверы спальні, пачаў збірацца да брата. Пагаліўся. Без асаблівага асалоды па-тыркаў у азылыты сінія шчокі плазмасавым яйкам электрабрытвы. Прывычна апрануў стары, даволі пацёрты чорны касцюм, у якім ужо каторы год чытаў лекцыі студэнтам. Злуючыся на дзяцель, адшукаў у кабінце пад канапай свайго заўсёднага спадарожніка — партфель, павагаўся трохі, але рашуча ўзяў з буфета і сунуў у яго паўлітэрку «сталічнай». Хто ведае, можна і спатрэбіцца там.

Праз нейкія паўгадзіны амаль пусты аўтобус давёз Мікалаю Лукіча ў гарадскі мікрараён, і ён, адчуваючы ўсё большы неспакой і душэўную незадаволенасць, няўпэўнена набліжаўся да шматпавярховага дома, у якім жывіў Захар. Захлопочана, напружана разважаў, як весці размову з братам. Для пачатку можна нешта гэткае прыдумаць, растлумачыць, чаму не прыехаў учора. Паверыць ці не паверыць — яго справа... Ну, а потым дыпламатычна намякнуць і пра матчыну хату: хата старая і нічога, братуха, з твай афёры не атрымаецца! Канечне, трэба быць гатовым да ўсяго. Хоць Захар нібыта і мяккі характарам, рахманы, у маці, але тут ад яго згаворлівасці ніякай не чакай... Будзе лютаваць. І ўсё ж добра было б неяк дамовіцца, без ляякі.

Сонечная маёвая раніца абяцала пагодлівы дзень. Нават шэрыя сцены буйнапанельных будынкаў пасвятлелі — здавалася, аж паблагітнелі, пад колер тых хмурнак, што, ціхмяныя, ляютна плылі па небу. Жыхары мікрараёна дружна корпаліся пад вокнамі сваіх кватэр, ускопвалі грядкі, разбівалі кветнікі. І сярод іх, яшчэ здаля, не цяжка было заўважыць пыбатыую, трохі сутулаватую постаць брата. У сіняй спяцоўцы, такі ж даўгарукі, хударлявы, як і сам Мікалаю Лукіч, ён задаволены, з непрыханай асалодай рэзаў зямлю рыдлёўкай. І перад тым, як кінуць тлустую скібіну чарназёму, нібы наўмысна прытрымліваў яе, каб яшчэ і яшчэ раз удыхнуць непаўторны пах вільготнай, палітай першымі вясновымі дажджамі зямлі.

Мікалаю Лукіч нават уздрадаваўся, што напатакаў брата ў двары: не трэба заходзіць у кватэру, можна, не марудзячы, вырашыць усё тут на, ля пад'езда. Праўда, Мікалаю Лукіч не адразу загаварыў з Захарам. З хвіліну стаяў, таптаўся за яго спіной, моўчкі цікаваў, утаропіўшыся ў сіваю галаву пад чорнымі берэтамі — нібы збіраўся з думкамі.

— Здароў, Захар, — нарэшце вымавіў наўмысна ціха, каб не прыцягваць увагу непатрэбных сведкаў. — Памагай бог...

— Ха... Казаў бог, каб і ты памог! — у тон яму, не хаваючы жартулівасці, адказаў скорагаворкай Захар. І толькі тады, выпрастаўшыся, вельмі прывітаўся: — Здароў, здароў, вучоны свет!

Захар лёгка, як той Гулівер, пераступіў маленькі дэкартаўны парканоў, пайшоў насустрач Мікалаю Лукічу, выціраючы рукі аб спяцоўку:

— А я учора цябе з жонкаю чакаў... Чаму не прыйшоў? Не так мы ўжо часта бачымся з табой.

— Не часта.

Пацёнуўшы адзін аднаму рукі, прыселі на свежапафарбаваную стракатую лаўку пад купчастымі кустамі бэзу.

— Ты не сярдуй, Захар, — пачаў адразу апраўдвацца Мікалаю Лукіч. — Сам разумеш: хлеб мой не лёгкі... Працаваў. Кроў з носу, а дысертацыю абараніць павінен: Усяго праз пару месяцаў абарона...

— Ды я нічога, я не дакараю, — пасур'эзней Захар. — Ведаю, што не шмат у цябе часу. А ўсё ж добра б было, калі б выбраў вечарок для майей старэйшай: семнаццаць ужо! Калі тое і было... Нявеста, лічы. Сазваў васьць гасцей на імяніны. Шаноўныя ўсё людзі. І табе б цікава было сярод іх... Нават мой колішні майстар, Мінчанка, зазірнуў. Знаеш, які мудрэчы чалавек? Ого, у рот пальца не кладзі... Гэтую тваю педагогіку ён мне так моцна ўбіў у башку — назаўсёды ўдзячны. Ты б толькі пагаварыў з ім...

«І куды ён гне, чаго цямніць? — адчуваючы, як міжволі закіпае ў ім злосць, падумаў Мікалаю Лукіч. — Казаў бы ўжо адразу...» Не сярпеў, палез у кішэню пінжачка за партфель.

— К такому трапіш — на ўсё жыццё зарадка. Настаўнік! Ты, мабыць, Колька, і не помніш, як я збег з завода, не вытрымаў у кавальскім... Прышоў за разлікам, а Мінчанка — тут як тут. Чакае, барада... І смех, і грэх! Як напусціўся на мяне, як пачаў чыхвосціць — аж спіна ўзмакрэла, да слёз давёў. Не, ты слухай, слухай, як ён мяне: твайму, кажа, бацьку, на фронце не так было, а не збаяўся, не збег... Чуеш? Во які!

Мікалаю Лукіч ужо не мог спакойна пазіраць на ўзрушаны братаў твар, яго раздражылі і гэты чорны берэт, бы бесказырка, шыкоўна насунуты на шырокі лоб, і кусцістыя натапыраныя бровы, пад якімі дабадушна, упэўнена сваяцкімі вугалькамі вочы... Ён адвёў позірк, утаропіўся на даўгія, бліскучыя насы сваіх лагіровак — толькі б схаваць напружанне. Нейкае чуццё падказвала: зараз Захар скажа менавіта тое, дзеля чаго і запрашаў яго. І, нібы набліжаючы гэты момант, Мікалаю Лукіч нечакана перавёў гаворку:

— Ты дзе адпачываць збіраешся летам? Можна, у Чарнігаўцы, га? Разам? Я такі-сякі парадак там навёў, хоць уклаў, як кажуць, і сіл, і здароўя... Давай, давай... Адпачнеш няблага!

Захар уважліва паглядзеў на натапыраны Мікалаю Лукіча, затрымаў свой позірк на ім і, нешта скеміўшы, весела, з бадзёрскаю ў голасе адказаў:

— Не, у вёску мая сям'я не просіцца... Мора падавай ёй! Адзін раз, браток, звязіў — цяпер ад бою няма. Што жонка, што дзеці! Захарвалі тым морам. А наконт Чарнігаўкі... Якраз хацеў цябе папрасіць.

«Ага, тут ты ўвесь і раскрыўся, галубок! — узрушана заёрзаў на лаўны, не хаваючы з'едлівай, пагардлівай усмешкі Мікалаю Лукіч. — На поўдзень катануць сабраўся, а грошыхкаў — цю-цю... Вось і ўспомніў пра матчыну хату: можна з братачка сарваць куш... Эх і дзялок!» Каб не даць Захару апомніцца і самому захапіць ініцыятыву, Мікалаю Лукіч выціснуў з сябе:

— Дзвесце... возьмеш?

— Чаго дзвесце? — не зразумеў Захар. — А-а, на паездку... Ды не, дзвюма сотнямі, браток, не адкруцішся тут. Малавата!

«Ах ты, шантажыст... З яго мала! Шурка як у ваду глядзела. Бачылі бессаромніка, а? Пачаў вымагаць. Ну, чакай, пагляджу, што далей зяпеш, родненькі». Ледзьве стрымліваючыся, каб не ўскочыць і не закрычаць на Захара, Мікалаю Лукіч ухапіўся абаруч за край лаўкі — аж пальцы збялелі. «Давай, выкладвай, не на таго напаў!»

— Паслухай, Колька, не крыўдуй... Вядома, працуеш ты... Але і я ж працую, мне яшчэ мо цяжэй куды-небудзь вырвацца, хоць бы ў тую ж Чарнігаўку.

Мікалаю Лукіч адчуў, як братава рука, нібы калода, лягла на яго спіну, і яму адразу зрабілася горача, млосна. Ужо зусім не валодаючы сабой, сатанеючы ад нянавісці, прахрыпеў:

— Ды кажы, чаго хочаш?!

— Агаролжу зрабіў... Адвядзі, брат...

— Куды?!

— На маміну маргілу.

Ніколі яшчэ не адчуваў такога цяжару на сваёй спіне Мікалаю Лукіч. Захарава рука, здавалася, бязлітасна прыскакала яго да зямлі ўсё ніжэй і ніжэй. І, гарачая, пякла няцерпна. Але ён нават не спрабаваў разгануцца, паварушыцца... І не мог узыць вачэй на Захара...

МАБЫЦЬ, многія пагодзяцца з тым, што даследчыцкая работа, асабліва па тэатральнай гісторыі, вельмі блізная да работы мастака-рэстаўратора, які штрых за штрыхом нібы вяртае да жыцця творы, здавалася б, назаўсёды страчаныя для новых пакаленняў...

Штосьці блізкае да гэтага робіць аўтар кнігі «Беларуская драматургія ў тэатрах народаў СССР» А. Сабалеўскі.

Наша драматургічная літаратура выйшла на сцэну іншых братніх народаў толькі ў паслякстрычніцкі час. Спачатку з ёю знаёмлілі самі беларусы. Першы раздзел кнігі А. Сабалеўскага так і называецца — «Са сваімі п'есамі знаёмяць беларусы». Разбуджаны найвялікшымі гістарычнымі падзеямі, народныя таленты настойліва і напорыста імкнуліся да творчасці. Але грамадзянская вайна, часова акупацыя тэрыторыі Беларусі многіх людзей адкінула далёка ад родных мясцін. І васьм'ю ў Рызе, Вільні, Петраградзе, Маскве, Смаленску, Калузе і некаторых іншых гарадах беларусы, аб'яднаўшыся ў таварыствы, ставяць і іграюць спектаклі на роднай мове. Сярод іх былі вельмі значныя па ідэйна-мастацкаму ўзроўню.

Пачынаючы з 1925 года, беларускія п'есы перакладаюцца і ставяцца на сценах братніх народаў СССР. Асабліва паспяхова ідуць сатырычныя камедыі «Кар'ера таварыша Брызгаліна» Еўсеція Міровіча, «Мост», Яўгена Рамановіча, «Міжбур'е» Дамітрыя Кудзіна, «Гута» Рыгора Кобца. Даследчык дае падрабязны аналіз лепшых з п'есаў гэтых п'ес.

Напрыклад, ён спыняецца на спектаклі Харкаўскага Чырваназаводскага тэатра «Гу-

та». Каб аднавіць гучанне твора, А. Сабалеўскі выкарыстоўвае асабісты архіў пастаноўшчыка «Гуты», цяпер народнага артыста СССР В. Васількі, яго лісты-ўспаміны, крытычныя ацэнкі тагачаснага Украінскага друку. Робіць гэта, каб даць уяўленне нам, рэстаўрыраваць тэатральнаму шляхам, літаратуры на малюваць вобраз спектакля, палымянага, публіцыстычнага, маніфэстнага набліжанага да мясцовых умоў, да побыту рабочых Харкава. І калі спектакль «Гута» ў Першым ВДТ у Мінску падруду свайго псіхалагічнага заглябленасцю, тонкім раскрыццём чалавечых характараў, то на Украінскай сцэне ён захапляў тэмперамен-

шэнным нахабнікам, і раскрываецца такім адразу ж, у першых эпізодах камедыі. На кіргізкай сцэне ў трактоўцы акцёра С. Джумадылава сапраўдная сутнасць Гарлахвацкага раскрылася далёка не адразу. Напачатку гэта быў знешне вельмі мілы і прывабны чалавек на кіруючай пасадзе. І было асабліва зразумела, чаму Гарлахвацкаму працяглі час даваць такія паважаныя вучоныя, як прафесар Чарнаўс. І толькі пазней, этап за этапам, выкрываў артыст сапраўднае нутра Гарлахвацкага.

Даследаванне сцэнічнай гісторыі п'есы сведчыць пра тое, што і станючыя яе пер-

вы, «Выбачайце, калі ласка!» і «Лявоніха на арбіце» Андрэя Макаёнка і г. д. Сапраўды, якая разнастайная галерэя персанажаў з беларускай драматургіі паказана на старонках кнігі А. Сабалеўскага! І ўсе яны цёлым адметным адзіным ад аднаго, непадобныя, своеасаблівыя. Аўтар умее запыркмець і асобна вылучыць гэта, не паўтарыць у характарыстыках, хоць паўторы ў такой рабоце, здавалася б, былі непазбежныя. Перад чытачом паўстае паліфанічная карціна жыцця беларускай драматургіі на савецкай сцэне. І правільна робіць А. Сабалеўскі, калі на даволі абшэрным матэрыяле паказвае, якую ролю ў кожным канкрэтным выпадку адыгрывала тая ці іншая беларуская п'еса ў жыцці пэўнага тэатральнага калектыву. А гэта ўлічалася ў агульную плынь шматнацыянальнага мастацтва краіны.

Праблемы, узнятыя ў кнізе, з'яўляюцца сёння асабліва надзённымі і актуальнымі. На нашых падмостках ставіцца ўсё больш і больш п'ес братніх народаў Савецкага Саюза. І даследаванне вопыту, назапашанага ў гэтай галіне, памагае нам зразумець тыя шляхі, па якіх на розных гістарычных этапах развіцця шматнацыянальнага мастацтва адбывалася ўзаемапронікненне, узаемадзеянне і ўзаемаўзбагачэнне тэатральных культур. Дарэчы, і сама кніга «Беларуская драматургія ў тэатрах народаў СССР» з'яўляецца як бы прыкладам такога ўзаемаўзбагачэння і ўзаемаўзбагачэння. Яна становіцца здабыткам не толькі беларускага тэатразнаўства, а, на мой погляд, асобнага раздзеламі, уводзіма старонкамі і ў тэатразнаўства іншых народаў СССР.

Вельмі карысным і каштоўным з'яўляецца даведаны матэрыял, які займае ў кніжцы вялікае месца, і можа паслужыць добрым матэрыялам і для далейшых

даследаванняў. Чытачы даведваюцца, дзе, калі, якім тэатрам была пастаўлена тая ці іншая беларуская п'еса, хто з'яўляецца яе пастаноўшчыкам і мастаком, хто выконваў ролі, дзе, калі, у якім выданні з'яўляліся на спектаклі па нашых драматычных творах артыкулы, рэцэнзіі, водгукі чытачоў, інфармацыйныя матэрыялы.

Вядома, у кнізе ёсць і асобныя недахопы. Так, побач з яркімі, сапраўднама эмацыянальнымі разборамі спектакляў, узаўважэннем іх вобразнай структуры, сустрэнаюцца простыя інфармацыйныя паведамленні ці вядзецца гаворка ў самых прыблізных словах. Гэта здураецца тады, калі ад спектакляў, акрамя самых агульных і прымітыўных рэцэнзій, з якіх немагчыма ўявіць іх мастацкую сістэму, нічога не засталася або даследчык меў справу з бляклым п'есамі, на аснове якіх не было стварыць значныя пастаноўкі. Адным словам, аўтар тут можна зразумець, а недахопы вытлумачыць аб'ектыўнымі прычынамі, але справа ад гэтага не мяняецца.

На шчасце, такіх старонак сустракаецца нямнога і не яны вызначаюць характар працы. Кніга мае трывалы тэарэтычны грунт, аналізуе сутнасць самых складаных праблем тэатра.

Даследаванне выдадзена на рускай мове. Гэта вельмі значна пашырае «аўдыторыю чытачоў». Кніга — адзін з першых выходаў беларускага тэатразнаўства на ўсесаюзную арэну (некалькі гадоў назад з'явіліся раздзелы У. Няфёда ў шматтомнай «Гісторыі савецкага драматычнага тэатра», за якую цяпер аўтару калектыву вылучаны на Дзяржаўную прэмію СССР).

У сёлетнім сезоне на сценах краіны шырока ідуць п'есы А. Макаёнка, у Беларусі сталі папулярнымі, напрыклад, малаванін І. Друцэ і грузін Н. Думбадзе. Працэс узаемаўзбагачэння тэатральных культур — няспыны. І кнігі накітавалі працы А. Сабалеўскага маюць вялікае значэнне і для практыкаў тэатра, і для ўсіх, хто сочыць за развіццём нашага мастацтва.

Тамара ГАРОБЧАНКА, кандыдат мастацтвазнаўства.

ШЫРОКІЯ ДАЛЯГЛЯДЫ

там, напалам страхей, палітычнай актуальнасцю. Гэта чытач і адчувае.

Або возьмем сцэнічную біяграфію «Хто смяецца апошнім» — сапраўды багатую і яркую. Пасля трыумфу ў 1939 годзе на беларускай сцэне камедыя выйшла на рускую, армянскую, азербайджанскую... Ішла п'еса і ў пасляваенны час, на розных мовах, у розных трактоўках, пра якія падрабязна гаворыць А. Сабалеўскі. Скажам, ён звяртае ўвагу на «трансфармацыю» вобраза Тулягі, гэтага цэнтральнага і найбольш каларытнага персанажа камедыі. У Маскоўскім тэатры сатыры, дзе п'еса была пастаўлена ў перадавае галы, у Р. Корфа Туляга выйшла страшэнным баяліўцам. Ад свайго прыхільнасці ён часта нават траціў чалавечы воблік, і артысты дасціпна і бізлітасна высмейвалі гэтую яго загону. У В. Аглобліна, які іграў Тулягу ў горадзе Грозным, вобраз набываў не толькі камічныя рысы, але і драматычныя. Ён быў пастаўлены ў кантэкст атмасферы часу, у якім адбываюцца падзеі п'есы, і запалоханы і тэрарызаваны рознымі гарлахвацкімі і зёлкінымі, выклікаў у глядачоў не толькі смех, але нярэдка і спагаду.

Зусім нечаканую трактоўку ў тэатрах народаў СССР набыў і вобраз Гарлахвацкага. Мы ўжо не раз прызвычаліся, што ён з'яўляецца адкрытым прайдзісветам і аферыстам, стра-

санажы бываюць надзвычай пераканаўчымі. Самай каларытнай акцёрскай работай на ташкенцкай рускай сцэне стаў вобраз прафесара Чарнаўска, які стварыў акцёр А. Шастакоў, а ў тэатры імя Ленінскага камсамола ў Ленінградзе такой работай з'явіўся вобраз сакратара партыйнай арганізацыі Левановіча, увасоблены П. Лабанавым. Значыць, п'еса дае ўдзячны матэрыял для работ акцёраў і рэжысёраў над гэтымі персанажамі.

Наогул, А. Сабалеўскі паказвае, як і чым узбагачаюцца нашы п'есы на іншых нацыянальных сценах, адкрываючы новыя грані саміх драматычных твораў. Я тут спынілася на разборы ў кнізе «Беларуская драматургія ў тэатрах народаў СССР» сцэнічнай гісторыі «Хто смяецца апошнім». У якасці прыкладу можна было б прывесці разборы п'есаў «Канстанціна Заслонава» Аркадзя Маўзона, «Пяночкі жаваранкі» Кандрата Крапі-

ФАКТ ЗАСТАЕЦА ФАКТАМ: ДАКУМЕНТАЛЬНАСЦЬ...

нашы рэспубліканскія выдавецтвы не часта радуюць юных чытачоў цікавымі дакументальнымі кнігамі, аўтары якіх даходліва, але разам з тым не спрошчана, расказвалі б аб справах рабочых і калгаснікаў, савецкай інтэлігенцыі, аб тых зменах, якія адбыліся ўжо і адбываюцца і ва ўкладзе жыцця людзей, і ў асобных галінах гаспадаркі. Праўда, раней у выдавецтва «Беларусь» была, а цяпер у «Мастацкай літаратуры» ёсць спецыяльная серыя «Праца ўпрыгожвае чалавека». У ёй асобнымі брашурамі выходзяць нарысы пра знакамітых людзей, якія свайой працай набліжаюць светлае заўтра. Але ж гэтага мала. Асабліва цяпер, калі кожны дзень прыносяць радасныя весткі пра працоўны гераізм, калі ўся рэспубліка стала вялікай будаўнічай пляцоўкай, калі дэвіз: трэцяму, рашаючаму — дастойную сустрэчу — стаў лозунгам працы і дзейнасці ўсіх савецкіх людзей.

Расказаць пра важнейшыя будоўлі дзевятай пяцігодкі, пра людзей, якія ўзводзяць іх, — хіба можа быць больш патрэбна і адказная задача і для дзіцячых пісьменнікаў, і для журналістаў? Тым больш радасна было чытаць у тэматычным плане выдавецтва «Беларусь» за леташні год, што плануецца зборнік нарысаў для дзяцей пра некаторыя аб'екты, якія цяпер узводзяцца ў рэспубліцы. Прайшоў амаль год, і зборнік «Рубяжы і крылы», цяпер ужо з трыфам новага выдавецтва «Мастац-

кая літаратура», лёг на паліцы кнігарань. Аўтары кніжкі пра Беларусь індустрыяльную — пісьменнікі і журналісты М. Сталіроў, С. Кухараў, В. Лукша, М. Герчык, А. Астрэйка — працягалі «Дырэктывы XXIV з'езда КПСС па пяцігадоваму плану развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1971—1975 гады». Там, у прыватнасці, гаворыцца: «Завяршыць будаўніцтва трэцяй чаргі Аршанскага льнокамбіната па вырабу тонкіх льянчых тканін, увесці ў дзейнасць Беларускі шынны камбінат, новыя магутнасці на Лукомльскай ДРЭС, Магілёўскім камбінате сінтэтычнага валакна і Полацкім хімічным камбінатам». Асобным радком запісана: «Пабудаванне і ўвесці ў дзейнасць Мазырскага нафтаперапрацоўчага завода, Баранавіцкага завода аўтаматычных ліній».

Гэта і падказала аўтарам адраслы творчы камандзіровак. Яны наведлі будаўнічыя пляцоўкі некаторых з гэтых аб'ектаў, пабылі ў цэхах, сустрэліся з будаўнікамі і рабочымі. Багацце фактычнага матэрыялу, яго актуальнасць — усё гэта пры ўмелай падачы можа дапамагчы стварыць своеасаблівы працоўны летапіс рэспублікі, кніжку, якая, магчыма, стане для некаторых настольнай, дапаможа юнакам і дзяўчатам у выбары будучай прафесіі. Магліва, гэта меў на ўвазе Сяргей Грахоўскі, калі ў прадмоўцы «Падарожжа ў заўтра» пісаў: «Юны чытач з цікавацю прачытае простыя і праўдзівыя

расказы пра сваіх сучаснікаў. Прачытае, і можа, задумаецца, якую дарогу яму выбіраць, якая рамантычная прафесія захопіць яго на многія гады, што ён зробіць для новага росквіту нашай Радзімы».

Праўда, аўтар німаходзь зазначаў і іншае: «Аўтары гэтай кнігі спрабуюць (падкрэслена мною — А. Б.) паказаць веліч кожнай будоўлі, пазнаёміць з выдатнымі людзьмі, даходліва расказаць, як будуюць стварацца аўтаматычныя лініі, прыгожыя тканіны і «абутак» для аўтамашыны. Адным гэта ўдалося зрабіць паўней і дакладней, другім — у агульных рысах паказаць веліч работ, намаганні рабочых, інжынераў і тэхнікаў, якія не толькі выконваюць планы, а, як сапраўдныя гаспадары, дбаюць пра народныя сродкі, удасканальваюць метады працы і даюць вялікую эканомію».

Спачатку на гэтае прызнанне не звяртаеш увагі, і толькі потым, калі перагортваеш апошнюю старонку, мусіш пагадзіцца з С. Грахоўскім. Добрыя намеры аўтараў гэтай кнігі часта застаюцца неакрэсленымі. Ёсць цікавыя факты, лічбы, расказаецца пра размах той ці іншай будоўлі, але ўсё гэта нейкая голая справаздача, бо не відаць самога чалавека працы, яго натхнення, паўсядзённага імкнення не проста выканаць план, а зрабіць лепш, якасней, з найменшымі затратамі. Канечне, пэўны разнабой у падачы матэрыялаў павінен быў адчувацца (як-нік, а аўтарамі з'яўляюцца пяць пісьменнікаў і

журналістаў, і ў кожнага, вядома, свой падыход да тэмы, свой творчы пошук). Без гэтага, вядома, у калектывным зборніку цяжка абысціся.

Аднак уся бяда ў тым, што большасць нарысаў, змешчаных у кнізе, хутчэй нагадвае «скарасныя рэпартажы», у якіх усё будзеца толькі на простым захалпенні ўбачаным, але няма аналізу, і работа соцен, дзесяткаў соцен людзей паўстае ў агульных рысах. Расказ пра будоўлі падмацяваецца простым «фатаграфаваннем» убачанага. У нарысы трапляе шмат прозвішчаў, людзі проста пералічваюцца, з'яўляюцца на некалькі хвілін, а потым гэтак жа хутка знікаюць. Такія недахопы характэрны для ўвогуле цікавага нарыса В. Лукшы. Тым больш крыўдна, што сам аўтар — сведка і ўдзельнік нараджэння новага горада на беразе Заходняй Дзвіны — Наваполацка. З пачатку будаўніцтва нафтаперапрацоўчага завода ён — камсорг Усесаюзнай камсамольскай будоўлі. Тут нарадзіліся вершы Лукшы-паэта, тут з'яўляліся цікавыя нарысы Лукшы-журналіста, якія потым часта змяшчаліся ў рэспубліканскіх маладзёжных газетах.

Але чытаеш нарыс «Прага дзяржання» — і, акрамя лічбаў і прозвішчаў, нічога не бачыш. Ужо сам аб'ём нарыса (нейкіх васьм старонак кніжнага тэксту), абмяжоўваў магчымасці аўтара. Ён жа, гаворачы аб будаўніцтве другой чаргі хімічнага камбіната імя 50-годдзя БССР, успамінае яшчэ і пра сам

Зборнік «Рубяжы і крылы». Нарысы. Для дзяцей сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1972.

Вокладні кнігі, якія выйшлі ў выдавецтве «Мастацкая літаратура»: Янка Купала «Расніданае гняздо» (мастак В. Цярэшчанка), Яраслаў Пархута «Ты пайшла ў сонца» (мастак М. Басалыга), Уладзімір Юрэвіч «Дедушкіны пятеркі» (мастак П. Калінін), Уладзімір Паўлаў «Ад агню і мяча» (мастак В. Кліменка).

ПАМЯЦЬ І БОЛЬ ПЕРАЖЫТАГА

ПРА ВАЙНУ ёсць шмат твораў. Але найбольш цікавыя тыя з іх, якія напісаны непасрэднымі ўдзельнікамі незабытых падзей. Празік Уладзімір Савіцкі доўгі час працаваў у ваенным друку, выдаў некалькі кніг прозы («Ішлі салдаці», «Ноч перад парадом» і інш.). Людзі мужных, непаўторных характараў — героі пісьменніка. З некаторымі з іх аўтар сустракаўся на фронце. Ён цёпла піша аб сваіх таварышах па зброі, расказвае пра простых байцоў і камандзіраў, якія можна абаранялі Радзіму.

«Ні мінуты спакою» — новая кніга У. Савіцкага. У яе ўвайшлі даку-

У. Савіцкі. «Ні мінуты спакою». Дакументальныя апавяданні. На рускай мове. Мінск, «Веларусь», 1973.

ментальныя апавяданні, якія пісьменнік напісаў у апошнія гады. Чалавек на вайне — асноўная тэма зборніка. Пісьменнік паказвае багацце душы савецкага воіна ў самы крытычны момант ягонай жыцця. Гэта адбываецца тады, калі сябра прыходзіць на дапамогу слабейшаму духам, уласным прыкладам камандзіры вядуць у бой падначаленых. Стойкасць, патрыятызм, мужнасць — лепшыя якасці, характэрныя для салдата, што абараняе чалавецтва ад карычневай чумы фашызму.

Яркія, запамінальныя вобразы стварае пісьменнік. Яго героі — людзі моцных духам, валявыя, непахісныя ў сваёй стойкасці. І Геляляў з «Акопных будняў», і Кросаў з апавядання «Чортва нітка» ў кры-

тычныя мінуты менш за ўсё думаюць аб сабе. Нават цяжка параненыя, яны працягваюць выконваць свой вайсковы абавязак.

Але ў гэтых людзей, што ідуць на захад па абпаленай роднай зямлі, што знішчаюць ворагаў, — пяшчотныя сэрцы і душы. Яны не грубеюць, а толькі напоўнены рашучасцю пакласці канец пакутам чалавецтва. У час перапынку паміж баямі воіны думаюць аб жывым, непакояцца за ўсё зямное:

«Человек без природы грубеет. Сердце его теряет нежность, жестче становится. А это уже большой человек. Вот почему в городах надо побольше сажать деревьев. И по обочинам дорог, чтоб насаждения были. Едет человек из конца в конец России, и

всё посредине зелени. Добрым становится, радостным...».

У гэтай невялікай споведзі-прызнанні багаты ўнутраны свет сержанта Фёдара Ашамка. Чалавек марыў аб жыцці, светлым, добрым. Яго смерць тым больш трагічная, што жыццё салдата абарвалася ў апошнія дні вайны.

У Савіцкі знаходзіць трапныя, дакладныя мастацкія дэталі, каб паказаць высакароднасць гераізму воінаў. Неаднаразова аўтар падкрэслівае, што ў авангардзе народнага змагання ідуць камуністы. У апавяданні «Іх было дзевяць» вельмі добра паказаны ўзаемаадносіны лейтэнанта-камуніста Акішына і васьмі салдат, якія адбываюць атакі ворага. Гінуць байцы, камандзір застаецца адзін. Толькі ён разумее, што адступіць нельга. Ёсць загад не прапусціць ворага, і лейтэнант стаіць на смерць.

Унутранае напружанне чалавека, які ў самы крытычны момант ідзе на самаахвяраванне ў імя Радзімы, вельмі яс-

крава раскрыта ў апавяданні «Подзвіг парторга». Герой твора, парторг роты Баграмацьян, паказаны ў складаных абставінах, і верыш — для яго не існуе немагчымага. Атрымалася так, што пад напорам варожага агню ланцуг наступаючых разарваўся. Частка нашых салдат залягла, а некаторыя адступілі. Парторг апынуўся на нічыйнай паласе:

«Он мгновение стоял в полный рост на виду у немцев и на виду у своего батальона. Он знал, что за ним в эту минуту наблюдают и командир роты и на КП батальона, но помочь ничем не могут. Атака захлебнулась из-за этого проклятого танка».

Баграмацьян кінуў гранату, варожага машына спынілася, але працягвала страляць. Ностаў самы рашучы і адказны момант у жыцці парторга: «Он готов руками свернуть ему башню. Но разве свернеш? Он готов руками разорвать броню. Но разве разорвеш?»

Цяжка паранены, Баграмацьян робіць крок

у бессмяротнасць. Ён улазіць на браню танка, кладзе пад сябе гранату, і ўзрывае яе. «Баграмацьян не ведаў, як в атаку снова пошел батальон. Не видел пробегавших мимо горящего танка своих солдат. Он не знал, что батальон ворвался на вражеские позиции и что в рукопашной схватке уничтожил всех немцев, находящихся в траншее».

Хвалюючыя, непаўторныя эпізоды раскрытае ў дакументальных апавяданнях У. Савіцкі. У лепшых з іх паўстае перад чытачом веліч савецкага салдата, які дайшоў да сцен Берліна. Праўда, месцамі ў кнізе сустракаюцца эпізоды, якія паўтараюцца ў тым ці іншым ракурсе. Часам героі дзейнічаюць схематычна. Але запамінаецца іншае: гнеў помсты ворагу, горыч страт і радасць перамогі. І гаюнае — савецкі салдат, герой апошняй вайны, чалавек — пераможца.

У. САЛАМАХА, студэнт БДУ імя У. І. Леніна.

А МАСТАЦКАСЦЬ?

горад. Добры намер аўтара расказаць больш і цікавей месцамі не ажыццяўляецца, бо награвашчванне лічбаў перагружае нарыс, робіць яго пратакольным.

Як ні дзіўна, але ў большасці нарысаў зборніка назіраецца нейкае несулладдзе дакументальнага, фактычнага матэрыялу і яго мастацкай апрацоўкі. Часам ствараецца такое ўражанне, што аўтары зусім забываюць пра тое, што яны пішуць не нейкі там даведнік для выпускнікоў школы, а перш за ўсё выступаюць у жанры баявым, творчым, у жанры мастацкага нарыса. Кепска і тое, што яны бяруцца расказаць пра ўсю будоўлю агулам, а чаму было не ўзяць адзін які-небудзь вытворчы ўчастак, нават брыгаду, і праз яе справы, дасягненні, поспехі, а, магчыма, і няўдачы, паказаць намаганні ўсяго калектыву.

Не ўсё добра і ў нарысе С. Кухарава «Трація чарга». Аўтар расказвае пра будаўніцтва трэцяй чаргі Аршанскага льнокамбіната, прадпрыемства, якое ўжо мае багатую гісторыю і свае працоўныя традыцыі. Спачатку, калі чытаеш нарыс, не можаш не захапляцца. С. Кухараў робіць экскурс у гісторыю прадпрыемства, параўноўвае магчымасці першай, другой і трэцяй чаргі яго. Усё гэта цікава, захапляюча, нават фантастычна (хоць бы той фант, што цяпер на камбінате працуе 35 436 механічных верацён), але вось гаворка пераходзіць да таго, як узводзіцца

трэцяя чарга, і... аўтара як бы падмянілі. Называюцца прозвішчы людзей, і застаецца толькі пагаджацца, што той ці іншы чалавек перадавік, ударнік працы, і ў яго «можна навучыцца і добрасумленнасці, і майстэрству... і чалавечай шчодрасці».

Лепш чытаюцца на агульным фоне нарысы А. Астрэйкі і М. Герчыка. Першы расказаў пра людзей, якія ўзводзіць Баранавіцкі завод аўтаматычных ліній. Аўтар узяў простых, звычайных людзей, нават непрыкметных свайго прафесіяналі (адна з яго гераінь Стася Філіпчык напачатку была «падсобніцай», дакладней, рабочай нізкага разраду), і здолеў праз раскрыццё іх характараў, паказ справу ўлавіць, вызначыць характэрнае ў вобліку сённяшняга рабочага чалавека. Нарыс школьнікі працягваюць з задавальненнем, ён сапраўды дапамагае ім у выбары прафесіі, бо аўтар неаднаразова падкрэслівае, што важна не столькі кім быць, а якім быць. І любая прафесія, калі любіць яе, прынясе задавальненне ў працы.

М. Герчык напісаў два нарысы — «Усе колеры вясёлкі» пра будаўніцтва Магілёўскага камбіната штучнага шоўку і «Гігант над Вярозай» пра Беларуска-шынны камбінат, які ўзводзіцца ў Бабруйску. Праўда, у першым нарысе яшчэ шмат чыста эмацыянальнага, якое з'яўляецца ад непасрэднага захаплення будоўляй. Празмерна ўважлівы аўтар і да самога тэх-

налагічнага працэсу. Вядома, цікава прачытаць і пра тое, як атрымліваюць сінтэтычны шоўк, і пра тое, як людзі ўпершыню пачалі вырабляць тканіны з ніцэй тутавяга шаўкапраду. Але ж якое дачыненне маюць гэтыя звесткі да будаўніцтва самога камбіната? Канечне, ніякага.

І яшчэ пра адно нельга не запомніць. Кніжка адрасуецца дзецям сярэдняга і старэйшага школьнага ўзростаў, але аўтары быццам забываюць пра гэта і пачынаюць пісаць так, як бы перад імі маленькія дзеці, якія не вызучалі ні хіміі, ні фізікі. Але ж чытачу трэба давяраць, «жыванне» прапісных ісцін ніколі не прыносіла і ні прынясе карысці. На жаль, ні М. Герчык у нарысе «Усе колеры вясёлкі», ні іншыя аўтары не пазбегнулі гэтага.

Вось чаму, калі пачынаеш чытаць другі нарыс М. Герчыка «Гігант над Вярозай» (ён стаіць у зборніку апошнім), чакаеш, што хоць на гэты раз зазірнеш у заўтрашні дзень рэспублікі. Прыемна, што спадзяванні збываюцца. Аўтар сапраўды зацікавіць чытача. Пра Беларуска-шынны камбінат, пра яго ўзвядзенне, пра дзень сённяшняга і заўтрашняга расказвае ён з сапраўдным майстэрствам. Нарыс вялікі па памеру, і гэта ў нейкай ступені дазволіла аўтару расказаць пра ўсё, што можа прыцягнуць увагу школьнікаў на будаўнічай пляцоўцы. Падзагалюкі нарыса гавораць самі за сябе: «Абутак» для ма-

шынь», «Чаму — у Бабруйску?», «З вышынні птушынага палёту», «Электроніка, электроніка...», «На станцыі «Шынная», «Як гэта робіцца...», «Пад промнем «КП»...».

Але ж хіба могуць адзін-два нарысы вызначыць твар кнігі, якая павінна была стаць своеасаблівай з'явай у нашай дакументальнай дзіцячай літаратуры? Вядома, не. І тым больш крыўдна, што сустрача, якую чакалі, не адбылася. Магчыма, і выдавецтва работнікі адчулі гэта, бо зборнік выйшаў у мяккай вокладцы, далёка не з лепшымі малюнкамі мастака Ю. Зайцава.

Вось тут і напрашваецца вывад: чаму так здарылася, што кніга неабходная юным чытачам, атрымалася безаблічнай? Думаецца, што да складання падобных зборнікаў трэба падыходзіць больш уважліва. Канечне, перш за ўсё вінаваты самі аўтары, але ж хіба лёгка расказаць пра некалькі важнейшых новабудоўляў рэспублікі ў дзевятай пяцігодцы ў невялікім зборніку? Чаму б не распачаць выданне своеасаблівай серыі, прысвечанай сённяшняму дню рэспублікі, і адносіцца да выпуску дакументальных кніжак для юных чытачоў з усёй сур'ёзнасцю і патрабавальнасцю?

Пісьменнік і пяцігодка... Тэма гэтая сапраўды вельмі шырокая. За асваенне яе павінны ўзяцца і дзіцячыя пісьменнікі. Школьнікі вельмі чакаюць кніг пра нашу сённяшняю рэчаіснасць. Выданні падобных зборнікаў «Рубяны і крылы», вельмі патрэбны. Яны павінны стварацца агульным намаганнем нашых пісьменнікаў і журналістаў. Толькі тады сустрача з новай кнігай будзе цікавай.

А. БАДРОУ.

Смешная ситуация! Ай, якія лны дасціпныя, гэтыя артысты з Мінска...

Глядзі ты на ле, на Ярыну гэтую — на Жыгліцкую!..

Заслужаныя артысты БССР В. Лебедзеў (Андрэй), Л. Цімафеева (Ядзя) і Р. Маленчанка (Жэня) на імпрэвізаваанай сцэне.

«МАЛАДЫХ ЗВЯЗАЛІ ШОЎКАВАЙ ХУСЦІНКАЙ...»

ЛІЧБА радасная. Лічба красамоўная. На афішы Рэспубліканскага тэатра юнага глядача імя 50-годдзя камсамола Беларусі пазначана яна сёлета ў чэрвені ў часе гастрольнага падарожжа трупы ў Салігорск. «500» — пяцьсот разоў сыграна п'еса «Над хвалямі Серабранкі» Івана Козела. Да спектакляў, што дзесяцігоддзямі не сыходзяць са сцэны аднаго і таго ж тэатра, да купалаўскай «Паўлінкі» ў Акадэмічным тэатры, які носіць імя народнага паэта Беларусі Янкі Купалы, да «Несцеркі» В. Вольскага ў коласайцаў, да «Брэсцкай крэпасці»

ТЭАТР ЮНАГА ГЛЕДАЧА ІМЯ 50-ГОДДЗЯ КАМСАМОЛА БЕЛАРУСІ ПАКАЗАЎ 500 СПЕКТАКЛЯЎ «НАД ХВАЛЯМІ СЕРАБРАНКІ».

К. Губарэвіча ў тэатры імя Ленінскага камсамола Беларусі ў Брэсце далучыўся лямэ адзін юбіляр.

Ёсць штосьці надзвычай знамянальнае і хваляючае ў тым, што юбілейныя прадстаўленні адбываюцца перад аўдыторыяй шахцэраў, калгаснікаў, чыгуначнікаў — жыхароў новага горада і навакольных вёсак Салігоршчыны. Драма з народнага жыцця набыла гонар мастацкага сцэнічнага твора-юбіляра і адрасуецца народу...

Адкрыла для тэатра драматургадэбютанта, вясковага настаўніка Івана Козела, выдатны беларускі рэжысёр Любоў Мазалеўская. Яна сцвярджала, што напісаныя ім старонкі, па-першае, сапраўды драматычныя, прыдатныя для сцэны, па-другое, такія непасрэдныя, быццам аўтар выступае першаадкрывальнікам тэмы, якая лічыцца традыцыйнай — непрымірымы канфлікт уласнасці і свабоды духу, панавання грошай і крылатай мары. Гэта звярнула на сябе ўвагу ў п'есе «Папараць-кветка» (спектакль па ёй меў поспех у Мінску і Рызе, у Ленінградзе і ў Маскве на сцэне Крамлёўскага тэатра). Гэта прывабіла тэатр і ў драме «Над хва-

лямі Серабранкі». Пасля таго, як аўтар прачытаў яе трупы, акцёры далі прафесійную і кароткую адзнаку ёй: «Тут ёсць што іграць!» Сапраўды, адной з безумоўных вартасцей твора І. Козела трэба назваць наляўнасць псіхалагічна своеасаблівых і пераканальных жыццёвых вобразаў. Што ні дзейная асоба, то характар.

П'есе ўласцівы драматургічны нерв, яна пабудавана не па рацыянальна прыдуманай пісьменнікам схеме, а нібы «выхалена» з рэальнай рэчаіснасці. Нават па тым, як гавораць героі, адчуваецца выток задумы — народныя прымаўкі, трапныя афарызмы, сакавітыя звароты робяць сцэнічную мову свежай, жывой, арыгінальнай. А канфлікт паміж зацятымі і ваяўнічымі носьбітамі «майго» і тымі, хто гатовы ахвяраваць сабой дзеля «нашага», — дзейсны, востры, гарачы. Вядомы рускі драматург А. Сімукоў зайважыў, што для яго «Над хвалямі Серабранкі» — твор, які аўтар не мог не напісаць. У сваю чаргу артысты Тэатра юнага глядача ў Мінску былі так захоплены п'есай, што не сыграць яе яны таксама не маглі.

Гэта і вызначыла поспех. Грамадскасць цёпла вітала прэм'еру. Артысты Апалянія Ротар, Ксана Каралёва, Людміла Цімафеева, Рыма Маленчанка, Уладзімір Говар-Бандарэнка, Павел Дубашынскі, Барыс Барысёнак і іншыя выканаўцы ролей не толькі загалублена раскрывалі ўнутраны свет сваіх герояў, а складалі владжаны ансамбль, аб'яднаны адзіным стылем мастацкага вырашэння спектакля. Тэатр беражліва ставіцца да сцэнічнай мовы: пастановачныя выразныя сродкі нібы акампануюць маляўнічаму слову, якое так арганічна «абжыта» акцёрамі. Канфлікт драмы мае сацыяльнае гучанне, і яго вытрымана ў партытуры спектакля, створанай Л. Мазалеўскай. Пры ўсёй завоўстранасці і тыпізацыі, напрыклад, вобразаў Ярыны і Хведара Жыгліц-

кіх (іх сцэнічныя партрэты на прэм'еры былі зроблены А. Ротар і П. Дубашынскім) выкрывальны пафас не зводзіцца да плакатнай спрошчанасці. Абагульненні нараджаліся як натуральны вынік жыццёвых паводзін персанажаў.

А жыццёвая гісторыя, якая стала сюжэтам «Над хвалямі Серабранкі», — простая, неаднойчы, як кажучы, «абкатаная» ў літаратуры, кіно і тэатры. Драма ў доме зацятых уласнікаў Жыгліцкіх (крытыкі называлі яе ў рэцэнзіях на прэм'еру «дзіўнай бурай») адбываецца побач, адначасова з радасным і пераложным каханнем, за сцяной — набліжаецца вяселле. І гучыць па-народнаму светлая песня аб тым, што «птушкі шчыбяталі — маладых звязалі шоўкавай хусцінкай... Вецер вее — не развее, дожджык моча — не размоча...»

Самая розная аўдыторыя зайсёды адказвае на гэтую песню гарачымі апладысмантамі. Глядачы вітаюць стваральнікаў і выканаўцаў сцэнічнага відовішча, дзе так арганічна зліліся сучаснасць і фальклор, побыт і мастацкае абагульненне. Пяцьсот разоў адкрывалася заслона пасля таго, як спектакль заканчваўся, і пяцьсот разоў яе адкрывалі, каб артысты адказалі на падзяку залы...

Гэтыя здымкі зроблены ў калгасе «Кастрычнік» Салігорскага раёна 16 чэрвеня г. г. Праз дванаццаць гадоў пасля прэм'еры. Усе пяцьсот разоў іграе Ярыну Жыгліцкую А. Ротар. Самым маладым удзельнікам спектакля з'яўляецца артыст Уладзімір Баклейцаў (Васіль).

Тэкст В. ІВІНА.
Фота Ул. КРУКА.

«А пасля паўзы ты мне і скажаш...» — дае апошнюю пароду самаму маладому удзельніку спектакля У. Баклейцаву (Васіль) А. Ротар, якая сыграла пяцьсот разоў «Над хвалямі Серабранкі».

Касцюмер Ю. Канаш рытуе лямэ адну удзельніцу добра ёй вядомага — да драбніц спектакля. Перад люстрам — К. Мізгайла (Даша).

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФІШАХ

Апошняя прэм'ера сезона 1972/73 гг. на сцэне Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР быў спектакль «Сельскі гонар». Напісаная ў 1888 годзе італьянскім кампазітарам і дырыжорам П'этра Масканы, гэтая опера паклала пачатак т. зв. верызму, напрамку ў музычным мастацтве, якое ўзнікла пад уплывам натуралізму і імкнулася паказаць жыццё «якое яно ёсць», без падфарбоўкі, беручы ў якасці герояў простых людзей з сялян, гарадскіх беднякоў, вандруючых камядзянтаў. Музычны кіраўнік і дырыжор спектакля ў Мінску — народны артыст Украінскай ССР Я. Вашчан. Рэжысёр — заслужаны дзелч мастацтваў РСФСР С. Штэйн. Мастак — народны мастак БССР Я. Чамадураў.

На здымку — сцэна са спектакля. У парты Альфіо артыст У. Генералаў.

Фота Ул. КРУКА.

УЖО САМА назва спектакля, якім госці з Украіны сёлета адкрылі гастрольнае лета, — «Ёсць такая партыя!» — абяцае сустрэчу з творам публіцыстычнага папалу. Пералік дзейных асоб п'есы драматурга І. Рачады, дзе пазначаны імёны вядомых гістарычных дзеячоў і персанажаў, што набылі пэўную мастацкую трансфармацыю пад аўтарскім пяром, таксама звярнуў на сябе ўвагу мінчан.

«Віхуры варожыя...» — гэты лейтматыў гучыць у музычным суправаджэнні. Словы рэвалюцыйнай песні набываюць значэнне эпіграфа да спектакля. Яны зноў і зноў нагадваюць пра напружаную пару станаўлення дзяржавы рабочых і сялян, створанай партыяй Леніна. Яны і ў музычным напеўненні нясуць выразную думку, якой кіраваўся рэжысёр У. Нянашаў, даючы сцэнічную трактовку складанаму па канструкцыі і жанру твору.

П'еса І. Рачады — гэта агляд падзей. Аўтар дае нешта блізкае да эпізоду-фрэскі, знітаных выразных пафасам — лініі словы аб тым, што ў Расіі ёсць такая партыя, якая бярэ на сябе адказнасць за лёс рэвалюцыі і за дзяржаўны інтарэс маладой рэспублікі, справядліва, гэта навукова абгрунтаваная выснова выдатнага мысліцеля і стратэга. А віхуры варожыя, хай сабе яны шалеюць, ствараюць бляндах вакол гэтай рэспублікі, кідаюць супроць яе адборныя арміі, ідуць на змову з контррэвалюцыйнымі ўсіх адценняў, засылаюць у краіну самых вынаходлівых дыверсантаў і тэрарыстаў, — асуджаны гісторыяй.

У цэнтры спектакля — вобраз Уладзіміра Ільіча Леніна.

Перад акцёрам Ю. Жбакавым стала адказная задача. З пасобных эпізодаў, фрагментарных урыўкаў пабудоваць ясную лінію паводзін — гэта не тое ж самае, што іграць у псіхалагічна ёмістай драме, дзе выканаўца разлічвае сілы і тэмперамент па звычайных законах сцэны: завязка, кульмінацыя, развязка. П'еса і спектакль прапануюць Ю. Жбакаву фактычна ў кожным эпізодзе перажываць кульмінацыйны момант. Бо Ленін тут заўсёды робіць рашучы крок, прымае катэгарычнае рашэнне, для яго не існуе другародных спраў. Ні тады, калі ён знаходзіць дыпламатычны ход, каб паралізаваць прохкі ворагаў, ні тады, калі вядзе дыскусію з былымі царскімі генштабістамі, ні тады, калі выпраўляе на фронт (а пятае вакол рэспублікі Саветаў спіскаецца і спіскаецца) надзейных паліцыйцаў. Месяца дзеі пераносіцца амаль імгненна, размеркаванне сіл кожны раз у новай камбінацыі, напад — у новай танальнасці. І артыст працягвае мастацкую сталасць, калі вытрымлівае «скразную дзею»: Ю. Жбакаву нясе праз усе перыпетыі гістарычных выбу-

хаў і супярэчнасцей галоўную думку-эмоцыю: чалавечтва пераканаецца, што «Ёсць такая партыя!» — не чарговы заклік, а палітычная формула, якая рэальна вызначыла лёс адной шостаі зямнога шара.

Там, зразумела, выканаўца ілапоціцца аб тым, каб знешняе аблічча, дэталі паводзін і інтанацыі мовы адпавядалі ўяўленням глядача аб Леніне. Праўда, да гонару Ю. Жбакавы трэба аднесці, што ён тантоўна і паакцёрску строга адбірае рысы для свайго сцэнічнага партрэта правядыра. Няма падкрэсленай грасіроўкі ў вымаўленні; дакладна і да месца з'яўляецца характэрны лініі жэст, уважлівы позірк, які ўзважвае партнёра, ацэньвае... Дынамічны — без мітусні, тэмпераментны — без штучнага нагнятання эмоцый, разважлівы — без надакучлівых паўз: такі Ю. Жбакав у гэтай ролі.

Калі гаварыць пра агульны пастановачны прынцып спектакля, то варта, відаць, прыгадаць любімаўскія «Дзесяць дзён...» Харкаўчане зусім слухна разлічваюць на тое, што глядзчы ведуюць гісторыю і самі могуць звязаць у адно мазаіку сцэн. Некаторыя эпізоды такія лапідарныя, што іх прызна-

Народныя артысты Украінскай ССР Ю. Жбакав, Н. Падавалава і У. Нянашаў з'яўляюцца з экспазіцыяй Дома-музея Першага з'езда РСДРП у Мінску. Фота Ул. КРУКА.

ПЕРШАЕ ЗНАЁМСТВА

ХАРКАЎСКІ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ А. ПУШКІНА У МІНСКУ

чэнне ўспрымаецца як па-тэатральнаму кіпкі Імппульс, здольны абудзіць у залы асацыятыўны ўстапаміны. А гэта робіць глядзчоў у добрым сэнсе слова саўдзельнікамі сцэнічнага відовішча. Пакрысе ланцуг нашых уражанняў зліваецца ў даволі яркае мастацкае палатно — маштабнае па размаху, выкананае эканомнымі сцэнічнымі сродкамі.

Былае, побач з гранічна блізкай да рэальнага адлюстравання чалавек і падзей існуюць у пастаноўцы У. Нянашава сцэны з адкрыта сатырычным характарам, і тут да акцёраў можна мець прэтэнзіі. Напрыклад, калі адначасова на сцэне дзейнічаюць Керэніскі (артыст А. Літуноўскі) і генерал Карнеёў (П. Антонаў), то першы з іх успрымаецца як залішне абкарыктураны істэрычны тып, абмаляваны выканаўцам так толькі, каб выклікаць у зале пагардлівы смех, а другі выглядае жывым чалавекам, які дапытліва шукае сэнсу ў віхуры падзей і сваё месца ў іх. Відаць, па манеры акцёрскай ігры такая странатасць ў адной сцэне апраўдана быць не можа. Імклівы тэмп спектакля вымагае, каб і ў стылі артыстычнага раскрыцця характараў захоўвалася адзінства.

Прафесійна ўпэўнена вядуць свае ролі Н. Падавалава (Крупская), А. Гай (Дзяржынскі), В. Цімашэнка (Дуняша). Ёсць значныя

дасягненні і ў выкананні роляў з лагера варожых рэвалюцый дзеячоў — адчуваецца аналітычны падыход нават да самых кароткіх хвілін сцэнічнага жыцця М. Таранава (прэзідэнт ЗША Вільсан), В. Табароўскага (Булт)...

У маі дваццаціга года М. Горкі пісаў Г. Уэлсу: «Мы жывём у такіх дні, калі самае разбэшчанае і злоснае ўяўленне не можа нарадзіць такую лухту і знявагу, якія былі б страшней і ніжэй за ісціну. Адной з такіх агідных ісцін з'яўляецца траўла Расіі — краіны, якая накіроўвае ўсю сваю волю на стварэнне сацыяльнага вопыту, што мае, несумненна, агульначалавечае, агульнасусветнае значэнне... Еўропа — прадстаўленая Англіяй і Францыяй — імкнецца задушыць нас. Не думаю, каб гэта удалося ёй». І — не удалося! Як зрываўся прагноз, прохкі, авантуры, розных міжнародных жандараў, і гаворыць сцэна.

Эскізы, умоўна кажучы, «раздзелаў» гісторыі, што аднаўляюцца тэатрам, блізка да прыпынку кінамантажу. Шкада, што часамі рэжысёр ставіць асобныя эскізы як завершаныя, бо эмацыянальнае ўздзеянне на залу бывае большым, калі эпізод абрываецца шматкроць — глядзчы сам дадумае, што было далей.

У п'есе І. Рачады ёсць і чыста дэтэктывыя лініі. Зразумела, там, дзе дзейнічаюць варожыя разведкі і чэкісты, яны натуральныя. І тэатр правільна зрабіў, што захаваў знешняе займальнае, прыгодніцкую інтрыгу, не аддаючы ёй пе-

равагу над больш істотным зместам адлюстраваных падзей.

...Святло кідае прамень на аніплаг з пазначанай датай падзей. Імкліва і драматычна гучыць музычны рэфрэн. На сцэне — новы эпізод, як разгорнутая старонка гістарычнай хронікі. Документальна пацверджаныя дыялогі-спрэчкі, дыялогі-дыскусіі змяняюцца пачаткам смела прыдуманымі І. Рачадам. Гасне святло. Зноў мяняецца месца дзеяння. На авантурныя хітрыкі адважваюцца і не шкадуюць ні золата, ні людзей Савінаў і Лойд-Джордж, Клемансо і Калчак — зграя змоўшчыкаў. І як прысуд ім іх намерам, то на ўвесь голае, то сутнасцю таго, што адбываецца на сцэне, гучыць празорліва і рашуча сказанае Леніным: «Ёсць такая партыя!» І зала грывіць апладысмантам! перад ёй ажываюць знаёмыя этапы біяграфіі рэвалюцыі.

Такі гэты спектакль. Лепшы па арыгінальнасці задуму і па рэжысёрскаму і выканаўчаму вырашэнню. Мінская публіка ацаніла вартасці і іншыя работ гэцей з Харкава, яна цэпла сустракае акцёраў, якія завалілі яе прызнанне. — Н. Рачынскага (Арбенін у лермантаўскім «Маскарадзе»), А. Гай (Штырліц у «Семінацыі імгненнага вясня») Ю. Сямёнава, Н. Падавалава (Катрын у «Катрын Ляфур» В. Сарду і Э. Маро), П. Антонава (Бацька ў «Законаным апостале» А. Макаёнка), Н. Тамарава і В. Табароўскага (Люсі і Барнелі Куперы ў «Дай месца заўтрашняму дню» В. Дэльмар). У рэпертуары, што гастралёры прывезлі ў Мінск, ёсць спектаклі самастойнай рэжысёрскай думкі і самабытнага дэкаратыўна-мастацкага афармлення.

«Ёсць такая партыя!» — твор, які пакідае самае яркае ўражанне ў рэпертуары гэцей.

Сьцяг БУР'ЯН.

ДАСЛЕДУЕЦА ХАРАКТАР

«ДАХОДНАЕ МЕСЦА» А. АСТРОЎСКАГА У ГОМЕЛЬСКИМ АБЛАСНЫМ ДРАМАТЫЧНЫМ ТЭАТРА

дзейнічае менавіта такі герой — малады, адукваны, разумны, гарачы ў пачуццях да кахання. Нестая жыццёвага вопыту Жадава Я. Дашкова, Але і гэта — рыса таго персанажа, які быў дарогім А. Астроўскаму, рыса патрэбная вобразу.

Год сямейнага «шчасця» і напружанай працы штоесці ўносіць у характар маладога чалавекі. Ён больш пільна прыглядаецца да тых, з кім пачаў будаваць сумленны (яму хочацца, каб абавязкова быў сумленны) дом і чыстую сям'ю. Толькі ні дом, ні сям'я не могуць быць востравам. Вакол Жадава — пачвары ў чалавечым абліччы: кар'ерысты, хабарнікі, прыстасаванцы. Яны не дадуць і не дазволюць, каб побач быў хтосьці «чысты», яны уцягнуць Жадава ў ір свайго бязлітаснай барацьбы за «месца пад сонцам», прымусяць яго кіравацца тымі ж маральнымі законамі, што кіруюць кожным з іх.

Рэжысёр так распрацаваў план спектакля, што ўсё гэта ўспрымаецца, па-першае, як праца з сцэнічнага жыцця героя і, па-другое, як даследаванне пэўнага характара ў пэўных гістарычных умовах. Заслуга выканаўцы ролі ў тым, што ён зразумеў намер І. Папова і зрабіў яго сваім артыстычным намерам. Жадаў Я. Дашкова пазбагае дэманстравальнага супрацьстаўлення свайго натуре, ён паслядоўна робіцца праціўнікам Вышнеўскіх, Белагубавых і Юсавых — такая сутнасць яго душы. Акцёр знаходзіць выразны і праўдзвы інтанацыі голасу і тады, калі яго герой нібы плыве па хвалях штодзённага жыц-

ця, і тады, калі Жадаў прасветлена адкрывае для сябе сэнс тых узаемаадносін, якія ганьбяць яго як чалавекі і грамадзяніна.

Па-рэжысёрску дакладна размеркаваны ў спектаклі светацені, і таму многае ў Жадаве раскрываецца праз сутычкі і размовы героя, скажам, з Дасужавым і Мыкніным (ролі гэтыя іграюцца з унутраным адчуваннем выканаўцамі «свету Астроўскага» Ю. Шэферам і Ул. Ткачэнкам). Здаецца, што персанажы толькі адно размаўляюць на сцэне, але эпізоды з іх узделам пастаўлены і сыграны так, што яны ўплываюць на маральнае прасвятленне Жадава.

Кантрастам маладым людзям, якія ў пакутах шукаюць праўду і ісціну, дадзены вобраз Белагубава. Тэатр і выканаўца ролі Ф. Іваноў ідуць за аўтарам, пазбягаючы спрошчанай характарыстыкі гэтага персанажа. Разам з І. Паповым акцёр перадае нават пэўную святло-маць Белагубава, які з цягам часу стаў амаль механізмам для выканання адных кар'ерысцкіх мэт. Для гэтага персанажа на гомельскай сцэне проста няма сэнсу жыць без такога імгнення. Ён «народжаны» для кар'еры. Калі гэта так, дык любыя сродкі маральна абгрунтаваныя і — навошта асабліва задумвацца, узважваць ўчынкі на вагах сумлення! Дроб-

ная душа, дрооны чыноўнік, і у яго бываюць свае святы, калі ён сцвярджае справядлівасць сваіх поглядаў і сваіх учынкаў. Нібы кідае выклік гэтым сумленным дэвізам накітаўт Жадава (сцэну ў карчме Ф. Іваноў вядзе тэмпераментна і выразна — тут яго герой з адчуванчай асалодай паказвае, што такое грошы і чаму яму яны даражэй за ўсё ў гэтым свеце).

Юсаў на гомельскай сцэне выглядае састарэлым... Белагубавым. І ён таксама здагадваецца, што сама найважнейшая ў грамадстве Жадава, — дакор яму. Таму фанатэрыя, хоча выглядаць драпежнікам, помслівым і жорсткім. Гэта, вядома, для тых, хто стаіць на іерархічнай лесвіцы ніжэй за яго. Сяна ў карчме — гэта апафеоз, урачысты дзень у календары Юсава. Такім яго іграе М. Маліноўскі. Гэта — не чарговая вясёлая пагулянка старога чыноўніка за «ліхія грошы», а менавіта — святло, якім ён хоча спікнуць Жадава. Вось, маўляў, мая «філасофія» ў канкрэтным уважлівым — а твая?

Шкада, што побач з гэтым персанажамі Вышнеўскі і выкананні Ул. Онікі выглядае аднастайным па дынаміцы і рытміцы «жыцця акцёра ў вобразе».

З персанажаў жанчын, што дзейнічаюць у «Даходным месцы», у гамялячар варта выдзеліць Паліну. Яе сцэнічны партрэт, намаляваны С. Гаркушай. Хоць яе Паліну «прывяла» да кахання наймыснае «задача», пастаўленая перад ёй матухнай, пакрысе і сэрца гэтай дзяўчыны адчувае сапраўднае характэрнае натуре Жадава, цянецца да яго шчыра. Калі ў фінале спектакля С. Гаркуша і Я. Дашкоў больш выразна перададуць духоўнае прасвятленне сваіх герояў, якія пачынаюць разумець адзін аднаго нават без слоў, спасцігаюць ісціну і цану чалавечых узаемаад-

носін, гэта будзе толькі на карысць і ім і ўсяму спектаклю.

Юліньку іграе Л. Гарбунова. Пакуль што актрыса яшчэ шукае стабільны малюнак ролі. Яна ўспрымаецца, часамі, празмерна аднастайнай, манатоннай. Гэта і адмоўнай характарыстыкі Юлінькі, і ад жэстаў і сцэнічных рухаў: бляклія яны, падкрэслена шэрыя і надакучлівыя. Мабыць, з цягам часу Л. Гарбунова знойдзе больш шырокі дыяпазон выўленчых сродкаў для раскрыцця гэтага — не такога ўжо і адназначнага! — характара.

Кукушкіну іграюць Л. Карабчынскай і Л. Старажава. У традыцыйную абмалёўку персанажа выканаўцы ўносяць і свае акцынты, імкнучыся пераканальна паказаць яшчэ адну прадстаўніцу варожага Жадава лагера прыстасаванцаў. Ёсць у гэтай маці і штоесці пачварнае (яна не шкадуе душы сваіх дачок), і драматычнае.

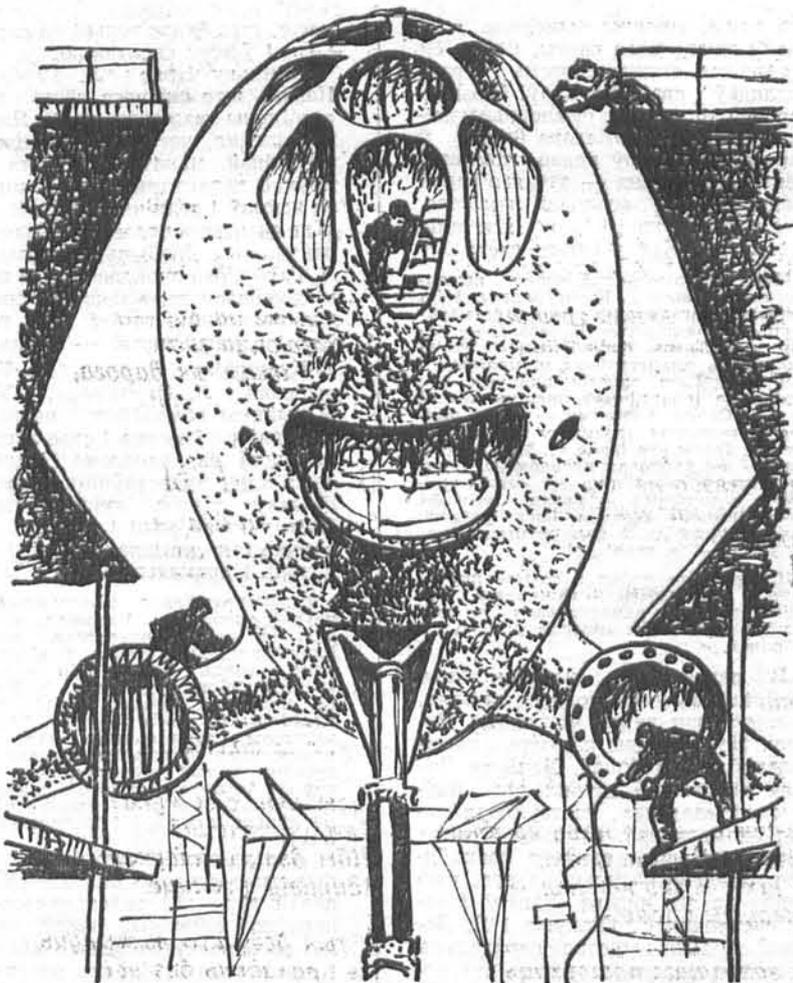
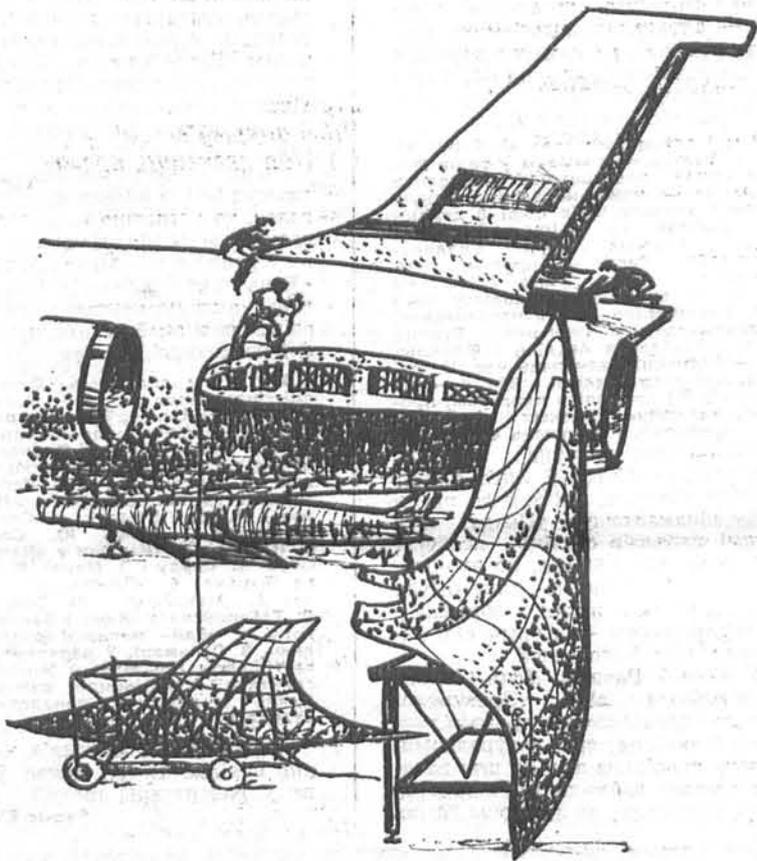
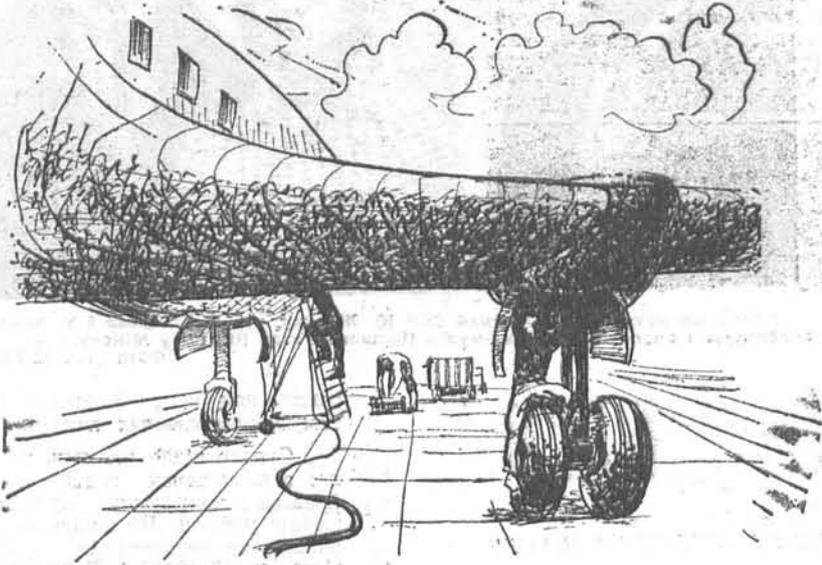
У дэкаратыўным афармленні ёсць пэўны «перабор». Навошта, напрыклад, над сцэнай паказваць царкву? Клерыкальных матываў у п'есе, здаецца, амаль няма. Або — замест «вельмі беднага пакою» (у Жадава) на сцэне мы бачым вялікі пакой, прасторы. Разам з не зусім удалым музычным афармленнем, дзе надта надакучліва гучыць на працягу ўсяго дзеяння матыв «Лучынішкі», гэтыя чужыя Астроўскаму дэталі дэкаратыў (мастак А. Кляўсёв) трэба аднесці да ясных пралікаў і пастаноўчыка п'есы.

Але па-сцэнічнаму выразнае сацыяльнае гучанне праўдзвыя жыццёвай гісторыі, захопленасць выканаўцаў асноўных роляў, сутнасцю сутыкненню паміж Жадавым і яго ворагамі, бяруць гледача ў палон і пакідаюць моцнае ўражанне.

С. ГАЛАВАНАУ,

Нават самыя магутныя сэрцы іншы раз патрабуюць перадыху, нават самыя магутныя машыны, што крэслаць неба, іншы раз «стамляюцца» і патрабуюць рамонту.
На Мінскім авіярамонтным заводзе, дзе аказваюць «хуткую дапамогу» магутным лайнерам, набываў мастак Альберт Морсай. Ён убачыў, як чалавек надае новае жыццё самалётам.
Адсюль яны зноў узлятаюць у неба...

ТАБЕ, ПЛІ-ГОДКА!

ДА СТОЛІКА, за якім сядзіць сімпатычная бялявая дзяўчына, падыходзяць і падыходзяць людзі: юнакі і сталыя мужчыны, дзяўчаты і кабеты розных узростаў. Усе яны прыйшлі сюды, у атэльэ «Юнацтва», каб заказаць сабе абнову, і ўсе яны просяць дзяўчыну намалюваць фасон — прыгожы і, натуральна, модны.

Дзяўчына — Нэля Згіроўская — уважліва глядзіць на кожнага заказчыка, прыкідвае, што яму больш падыходзіць, хуценька гартае альбом з уласнымі замалёўкамі і эскізамі, бярэ аловак і робіць накід — адзін варыянт, другі, трэці. Нарэшце кажа: «Вам, бадай, падыхдзе вось такое паліто. Слухат крыху расклішаны, паўпрыталены. Каўнер вам лепш зрабіць невялікі. Раю аздобіць яго шырокім сцяжком — гэта цяпер модна».

Уся працэдура — выбар фасону, кароценькая лекцыя пра напрамак

скончылі, спецыяльнай мастакоўскай падрыхтоўкі не дае.

Аднак і той, хто можа і хоча працаваць мастаком, менавіта мастаком атэльэ, доўга на гэтай пасадзе не затрымаваецца. Дарэчы, пакуль рыхтаваўся гэты артыкул, адна з лепшых мастацка-швейнага аб'яднання «Прагрэс» Нэля Згіроўская, з якой мы пазнаёмліся ў пачатку нашай размовы, перайшла ў закрытойшыцы таго ж атэльэ «Юнацтва»...

Зноў-такі, чаму?

Справа не толькі ў тым, што работа вельмі складаная, не толькі ў тым, што названы вышэй тэхнікум не дае грунтоўнай падрыхтоўкі для яе, — працывала пасляхова, творча. Справа ў тым, што работнікі Міністэрства бытавога абслугоўвання не разумеюць ролі мастака атэльэ, не разумеюць таго, што даўно зразумелі кіраўнікі прамысловых прадпрыемстваў.

Дастаткова паназіраць, як працуе мастак у атэльэ, чым ён вымушаны займацца, каб зразумець, чаму ён незадаволены.

Адказы на дзесяткі тэлефонных званкоў, звязаных з адным і тым жа пытаннем: «Гатова? Не гатова?», дастаўка вырабаў у кабінку прымеркі, розныя дробныя арганізацыйныя пытанні запаўняюць амаль увесь рабочы дзень мастака. Дзе тут думаць пра творчасць! Толькі і можа мастак удзяліць некалькіх мінут творчай справе пры афармленні заказу, у той момант, калі ён раіць чалавеку, які фасон выбраць. Ён нават не ўбачыць, не мае магчымасці ўбачыць, што атрымаўся з яго эскіза. І гэта ў той час, калі ён абавязаны для карысці справы прысутнічаць не толькі пры афармленні заказу, але і на кожнай прымерцы, каб прасачыць, як выконваецца, як рэалізуецца яго задума, бачыць яе ў матэрыяле. Але пакуль што мастак атэльэ знаходзіцца проста ў недарэчным становішчы, якое ў іншых галінах і ўявіць сабе немагчыма. Наўрад ці верагодна, каб жывапісец, напрыклад, зрабіў эскіз, а нейкія іншыя людзі пісалі за яго карціну, увасаблялі яго задуму ў фарбах. У атэльэ ж атрымоўваецца нешта падобнае...

Між тым, прыклад таго, як павінен працаваць мастак атэльэ, ёсць. У сістэме швейнага аб'яднання «Прагрэс» створана эксперыментальная майстэрня, якая шые малодзі адзення для выставак, для паказу, а ўрэшце рэпт для таго, каб даваць узоры пашывачным атэльэ. Мастак у гэтай майстэрні якраз і з'яўляецца той фігурай, якой ён павінен быць. Акрамя таго, што сочыць за напрамкамі моды, ён стварае фасоны, прысутнічае на кожнай прымерцы, даводзіць сваю мастацкую задуму да канца. Нездарма, рэчы, якія паказвае гэтая майстэрня, гарманічныя, строга індывідуалізаваны і заўсёды атрымліваюць высокую ацэнку на выстаўках як з боку глядачоў, так і спецыялістаў. Каленцы мадэляў гэтай майстэрні неаднаразова адзначаліся дыпломам і граматамі ВДНГ, а мастак майстэрні, ад якога ў многім залежыць поспех усёго калектыву, Г. Гаўліна, між іншым, таксама скончыла ў свой час Мінскі тэхналагічны тэхнікум. Толькі ўмовы для яе працы больш адпаведныя, чым у іншых майстэрнях.

Дарэчы, Г. Гаўліна магла б многаму навучыць сваіх менш кваліфікаваных калег, трэба толькі наладзіць такую вучобу ў швейных атэльэ.

Тут, праўда, могуць сказаць, што адна справа — эксперыментальная майстэрня, і зусім іншая — майстэрні і атэльэ, якія абавязаны даваць план, абавязаны скарачаць выдаткі на адміністрацыйна-гаспадарчы апарат. У гэтым напрамку ў нашых атэльэ зроблена нямаля. Дастаткова сказаць, што выдаткі на адміністрацыйна-ўпраўленчы апарат у атэльэ ў сярэднім меншыя, чым на швейных прадпрыемствах. І гэта добра. Але за кошт чаго яны скарачаюцца?

Не варта пералічваць усіх момантаў, за кошт якіх ідзе эканомія. Але адзін з іх — выкарыстанне мастака ў якасці дыспетчара і кур'ера. У выніку мастак у атэльэ, па сутнасці, няма, што, безумоўна, адбіваецца на якасці выканання заказаў. Эканомія — за кошт якасці.

Ды і хто вырашыў, што мастак уваходзіць у адміністрацыйна-ўпраўленчы апарат? Паўторым: мастак — фігура творчая. Ён павінен стаць па меншай меры яроўні з закрытойшыкам. Бо зрэшты ад яго ў многім залежыць, ці пойдзе заказчык у гэта атэльэ, альбо выбера іншае, якое будзе больш адпавядаць яго густу.

Мастак павінен вызначаць аблічча атэльэ.

Р. БАКУНОВІЧ

МАСТАК— ФІГУРА ТВОРЧАЯ

сучаснай моды, эскіз будучага паліто — займае некалькі хвілін. Таму што — чарга.

Мастак атэльэ працуе не ў лабараторыі, не ў майстэрні, а тут — у салоне. Абавязкі яго спецыфічныя і складаныя. Акрамя ўласна мастацкага боку справы, ён павінен мець на ўвазе ўвесь вытворчы працэс, добра ведаць тэхналогію працы швейнікаў і адначасова быць канструктарам.

Напрыклад, мода прапануе новую складаную канструкцыю, а вытворчасць яе яшчэ не асвоіла. І мастак, які гэтую моду прапануе, сам канструіруе новую мадэль, выступае ў якасці канструктара-мадэльера.

Аднак роль мастака зусім не ў гэтым. Як і кожны мастак-прыкладнік, ён павінен дабівацца адзінства формы, функцыі і матэрыялу кожнай рэчы, у даным выпадку — адзення. Але яшчэ і цяпер гэтыя эстэтычныя катэгорыі, як фасон і мода, залежаць ад густу і інтуіцыі закрытойшыка, таму якасць рэчы залежыць ад выпадку, ад таго, пашанцуе вам на закрытойшыка з добрым густам і інтуіцыяй, ці не пашанцуе. А наяўнасць мастака такую выпадковасць здымае.

Няма патрэбы даказваць, што мастак неабходны ў майстэрні, дзе адзенне ствараецца па асабістых запатрабаваннях, дзе кожны выраб павінен быць калі не ўнікальным, дык строга індывідуальным. Нават сучасная вытворчасць прамысловых вырабаў — ад станкоў да рэчаў хатняга ўжытку — не абыходзіцца без мастака. Мастацкае канструаванне займае трыма месца ў прамысловасці, амаль на кожным сучасным прадпрыемстве зараз ёсць мастак-канструктар.

У сферы індывідуальнага абслугоўвання, у прыватнасці, у швейных атэльэ, пасада мастака з'явілася зусім нядаўна. Пасада з'явілася, але месцы мастака нават у большасці сталічных атэльэ — вакантныя. Толькі тры-чатыры першаразрадныя майстэрні ў цэнтры Мінска могуць пахваліцца такой раскошай, як прысутнасць мастака пры афармленні заказу. Кваліфікаваных спецыялістаў не хапае.

Але чаму?

Мастакоў-мадэльераў у апошнія гады пачаў рыхтаваць Мінскі тэатральна-мастацкі інстытут. Ды, на жаль, у сферу абслугоўвання не трапляе ні адзін выпускнік — яны накіроўваюцца на прамысловыя прадпрыемствы, дзе працуюць часам не па спецыяльнасці. У сферу абслугоўвання накіроўваюць спецыялістаў не з вышэйшай, а з сярэдняй адукацыяй. Маўляў, хоць для службы быту і такой падрыхтоўкі.

Ёсць у Мінску тэхналагічны тэхнікум Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі. У ім мастакоў не рыхтуюць, а на пасаду мастака накіроўваюць тых, хто скончыў курс па спецыяльнасці канструктара-мадэльера. Напрыклад, з сёлетняга выпуску дваццаць тры чалавекі накіраваны мастакамі ў сістэму ўстаноў Міністэрства бытавога абслугоўвання насельніцтва. Але можна з упэўненасцю сказаць, што толькі некалькі чалавек — самых здольных, з прыворным густам — здолеюць выконваць функцыі мастака, бо тэхнікум, які яны

ЗВОНКІЯ ФАРБЫ

У Гомелі адкрылася першая выстаўка работ мясцовых акварэлістаў. На ёй прадстаўлены 50 твораў, сярод якіх — пейзажы роднага краю, партрэты сучаснікаў, нацюрморты.

Больш за ўсё вабяць пейзажы Р. Ландарскага. У іх — велічна прыўзняты вобраз прыроды. Мастак добра валодае тэхнікай пісьма «па сырому». Умее ён і «раскласці» аркуш на інтэнсіўныя колерныя плямы, якія аб'ядноўваюцца мяккімі танальнымі пераходамі. У гэтых адносінах асабліва паказальны пейзаж «Хмурная раніца».

Адзначым і такія творы Р. Ландарскага, як «Сакавік», «Пяшчотны красавік», «Хутка Гомель».

Выстаўка прадэманстравала і несумненны творчы рост У. Кароткага. Яго акварэлі сталі больш багатымі па колеру, больш вобразнымі! У. Кароткага хвалюць цікі, амаль пасенны стан прыроды — «Снег ідзе», «Вясна».

Ф. Мухаўцоў — таксама лірык.

Яго работы «Безыменная вышыня», «Позняя восень» адлюстроўваюць сціплым матывам роднай зямлі. Але манахромная палітра мастака іншы раз перашкаджае яму гаварыць на поўны голас.

У пейзажах Ц. Карлава нельга не ўгледзець лобві аўтара да ўсяго таго, што ён піша. «Вечар», «Мокры снег», «Вясна» — паэтычныя творы.

І яшчэ два мастакі «аддалі» сваю любоў тэме роднай прыроды — В. Ягораў і В. Баброўскі.

Партрэты паказала на выстаўцы М. Ягорава. Апошнія яе работы — «Асеннія лісты», «Хлебны квас» — сведчаць аб узрослым майстэрстве. У першай акварэлі ўдала спалучаны блакіт вачэй прыгожай дзяўчыны з залацістай лістотай.

Новая экспазіцыя, разгорнутая ў выставачнай зале Гомельскай абласной арганізацыі Саюза мастакоў БССР, змястоўная, цікавая, запамінальная.

А. ШНЫПАРКОВ.

МАЛАЯ ГРАФІКА — ВЯЛІКІМ КНІГАЛЮБАМ

Усе, хто ў гэтыя дні прыходзіць у Фундаментальную бібліятэку імя Я. Коласа Акадэміі навук БССР, маюць магчымасць пазнаёміцца з выстаўкай экслібрысаў загадкава вучэбнай часткай мастацкай школы ў Луцку Мікалая Шамрылы. Яе арганізатары — аддзел рэдкай кнігі і рукапісаў ФБАН БССР.

Ю. Васільева, Я. Бейлінсона, А. Папова) напоўнены лірычнай мяккасцю; спакоем, цеплынёй. Кампазіцыйнае вырашэнне кніжных знакаў таксама рознае. Мастак то трактуе экслібрыс як эмблему (кніжныя знакі І. Бэлы, С. Скальскай, С. Івенскага), то надае яму ілюстрацыйны, апаведальны характар (кніжныя знакі Г. Абальяніна, Ю. Васільева, С. Юрчука).

Неабходна адзначыць удалас выкарыстанне ў экслібрысах М. Шамрылы шрыфту, які заўсёды адыгрывае вялікую ролю як у кампазіцыйным, так і ў сюжэтным вырашэнні кніжнага знака.

Аднак, на жаль, часам мастаку здраджвае выдумка, і тады ўнікаюць кніжныя знакі-штампы, як, напрыклад, экслібрыс з савой, свечкай і кнігай (для С. Саўчанкі), ці экслібрыс-карцінка, якая

нічога не выяўляе (кніжны знак А. Аўсяннікава), альбо проста няўдала нарысаваны і скампанаваны (экслібрыс С. Гудовіча). Не заўсёды тое, што робіць Мікалай Шамрыла ўяўляе сабой цалкам самастойную арыгінальную з'яву ў вобласці кніжнага знака, але мастак ён малады, знёхадзіцца ў росквіце творчых сіл, увесь час у пошуку і, безумоўна, яшчэ не раз парадзе аматараў кнігі.

М. МІНКЕВІЧ,
член бюро
Беларускага таварыства
экслібрыстаў.

Калі знаёмішся з творами М. Шамрылы, пераконваешся, што мастак добра валодае тэхнікай гравюры на лінолеуме, разумее законы кампазіцыі.

Экслібрысы М. Шамрылы вельмі разнастайныя. Напрыклад, адны (для А. Чухланцава, А. Лявіцкага, П. Амбурэ) поўныя глыбокага ўнутранага напружання, энергічнага імклівага парыву. Іншыя (С. Скальскай,

БЕЛАРУСКАЯ КНІГА НА КРАШЧАЦІКУ

22 чэрвеня ў Кіеве адкрываецца выстаўка беларускай кнігі. На ёй будзе прадстаўлена звыш 350 экспанатаў — кнігі, альбомы, буклеты, ілюстрацый беларускіх мастакоў да асобных выданняў. Дырэктар выстаўкі, намеснік начальніка ўпраўлення кніжнага гандлю Дзяржкамтэта Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю Я. П. Леўшуноў расказаў карэспандэнту БЕЛТА.

— У сталіцу Украіны мы вязём лепшыя нашы выданні апошніх гадоў. Асабліва месца ў экспазіцыі зоймуць пераклады на беларускую мову класікаў марксізма-ленінізма, кнігі Л. І. Брэжнева, юбілейныя выданні. Маляўнічыя, багата ілюстраваныя кнігі расказваюць аб дзясяцігоддзях рэспублікі, аб нашых гарадах, помніках гісторыі і культуры. Кіраўляне змогуць пазнаёміцца з чатырнаццацю кнігамі, удастоенымі дыпламай на нядаўнім усесаюзным конкурсе выданняў лепшых на мастацкаму афармленню і паліграфічнаму дыкананню. Гэта — першыя тамы Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, суверенныя кнігі-малюткі Янкі Купалы і Якуба Коласа,

зборнікі вершаў П. Броўкі, М. Танка, паэма А. Куляшова «Далёка да акіяна» і іншыя.

Вялікі раздзел выстаўкі адведзен ваенна-патрыятычнай тэматыцы, дзе прадстаўлены творы М. Лынькова, В. Быкава, І. Новікава, А. Бялёвіча, мемуары Герояў Савецкага Саюза, кіраўнікоў партызанскага руху ў Беларусі — В. І. Казлова, У. Е. Лабанка, Р. Н. Мачульскага і шмат іншых папулярных выданняў.

Цікавым для кіеўскіх чытачоў будзе раздзел «Вянок дружбы», які расказвае аб брацкіх сувязях украінскага і беларускага народаў, аб даўняй і плённай дружбе нашых літаратур. Аснову раздзела складаць пераклады на беларускую мову класікаў украінскай літаратуры Тараса Шаўчэнкі, Лесі Украінкі, Івана Катлярэўскага, многіх сучасных пісьменнікаў. Асобны раздзел на выстаўцы зойме кніжная графіка лепшых беларускіх мастакоў-афарміцеляў.

У час работы выстаўкі ў гарадах і вёсках Украіны з чытачамі сустрэнуцца вядомыя беларускія пісьменнікі і паэты.

БЕЛТА.

Юрась СВІРКА

З НОВАЙ КНІГІ

Ты з кожным годам даражэй,
Я ў пачуцці не памыляюся.
Ды зайважаю,
Што дайжэй
Перад люстэркам ты спыняешся.

Тады ў пакоі нашым ціш,
Як папярэджанне, развешана,
Калі ў люстэрка ты глядзіш,
Сябе шукаеш маладзейшую.

І толькі годы да вачэй
Нібыта блізка не схіляліся,
Яны ўсміхаюцца яшчэ
Так,
Як і некалі ўсміхаліся.

Не,
Не апраўдваюся я,
Не назавеш мяне святошаю.
Маршчынка кожная твая
Маёю вольнасцю надточана.

Казала ты,
Табе святла
Хапае, як аконца вязнева.
І крыўда кожная была
Тваёй бяссонніцай праяснена.

Я не кажу табе адной,
Якія годы аддалаюцца,
Чаго ў люстэрку не відно
І што ў маршчынках праясняецца.

Іду травяністай лагчынай,
Мінаю гаі і лугі,
І чуецца мне штохвілінна
«Кі-гі», і «кі-гі», і «кі-гі».

Не ведаю, кнігаўка, дзе ты,
Якія абрала карчы.
Я ведаю,
Любіш ты дзетак,
За іх так адчайна крычыш.

Гняздоўе тваё не шукаю,
Дарэмна пікіруеш плач.
Няхай, што мяне ашукаеш,
Паболей бы такіх мне няўдач.

Не трэба дарэмнай трывогі,
Не трэба заўчасных пакут.
Не кідайся камнем пад ногі,
Гняздо тваё, птушка, не тут.

Я хітрасць тваю разумею,
І я на гняздо не іду.
Так толькі матуля умее
Адводзіць ад хаты бяду.

У кожнага сэрца заные
Па дзецях.
І ныве часцей...

Ты плачаш, хоць дзеці жывыя,
А маці — як згубіць дзяцей.

НАТХНЕННЕ

Натхненне, — як пара грыбная,
Калі знаходзіцца радкі,
Якіх ніхто яшчэ не знае, —
Як нерушы-баравікі;

Калі захочацца паішэрхаць
Па верасах лясной цішы,
Калі адчуеш незвычайнасць

Сваёй загрыбленай душы;
Калі ідзеш па баравінах,
Якіх ніколі не прайсці,
І адчуваеш, што навінен
І тут знайсці, і там знайсці;

Калі ступні не чуюць колкасць,
Калі з грыбамі ты на «ты»,
Калі не думае пра колькасць
Рабрысты кошык не пусты;

Калі не трэба ўранку тоўхаць,
Самому рупіцца ўставаць,
Каб не праспаць грыбную
золкасць,
Пару грыбную не праспаць.

О, як малаўка дуб паліла!
О, як яго аглушваў гром!
Адкуль ён браў
Такую сілу,
Каб не сагнуцца ў буралом?

І не дрыжыць і не баіцца
(Зайздросна вырасці такім!),
Нібыта гром і навальніца
Не разламаліся над ім.

Не ўмее ён стагнаць і вохкаць,
Аберагае жалуды,
Каб і ў далёкія эпохі
Раслі плячыстыя дубы.

Шуміць,
Нібы адкрыў ён тайну,
І ў неба цягнецца, прамы,
Туды,
Адкуль яшчэ нядаўна
Гразілі помсліва грамы.

Я ў дарозе не падбіўся,
Заскрыпелі палазкі.
І адкуль жа вы ўзяліся,
Падвязаце, леснікі!

Можа годы мы дагонім,
Маладзіца чалавек!
Як жывое дзіва — коні
У сталёны, касмічны век.

Нават сосны замігцелі,
І такі шалёны бег,
Што ад белых коней цені
Не наносіцца на снег.

Бег падкуты,
Бег імклівы —
У слабых займае дух!
І разветраныя грывыя,
Як абрыўкі завірух.

Выгінаюць коні шый,
Разбгаюцца кусты.
І бягуць, як за машынай
У дваццатыя гады.

Лес у стыні,
Снег не вязкі,
Неба — сіні каравай.
Калі ёсць яшчэ дзе казка,
Толькі тут яе шукай.

І не цягне да парога,
Асвятляюцца гады.
А над лесам, як дарога,
Рэактыўныя сляды.

ВЕРШЫ

Пявучыя ці белыя,
Травінкі ці снапы.
Не ведаю ці спелыя,
Бо лезуць, як грыбы.

Яны даўно не першыя,
І моц іх не ў гадах;
Не выжывуць слабейшыя,
А мне іх больш шкада.

Тады мяне так мучае
Цяжкое пачуццё,
Нібы дзвіцей нявучаных
Адправіў у жыццё.

А тыя ўсе, што выжывуць,
Не прападуць без нас;
Іх час для сховы высушыць
І ўважыць толькі час.

ПРАБЛЕМЫ. Іх шмат — вялікіх і малых, надзённых і менш важных праблем сённяшняга дня.

...Вечарам спектакль, а некалькі выканаўцаў працуюць у другую змену.

...Плануецца гастрольная паездка, а графік адпачынку акцёраў розны. Нехта ідзе ў адпачынак у ліпені, а іншы — у кастрычніку.

...Апошнія рэпетыцыі новага спектакля, а выканаўца галоўнай ролі тэрмінова едзе ў службовую камандзіроўку.

Гэта лакальныя праблемы, уласцівыя народнаму самадзейнаму тэатру. Яны часам вельмі нервуюць, але ўсё ж вырашаюцца адносна лёгка.

Але ёсць праблема праблем, уласцівая ўсім тэатрам і народным, і прафесійным — гэта рэпертуар.

У артыкулах дыскусіі, якую праводзіць газета «Літаратура і мастацтва», гэтаму пытанню надаецца шмат увагі, і няхай у чымсьці я паўтаруся, але не скажаць некалькі слоў не магу, таму што рэпертуар — гэта хлеб наш надзённы.

Народны тэатр створаны нашым бурным часам. Вось ужо сапраўды дзе ўвачавідкі ўвасобіліся прарочыя думкі заснавальніка Савецкай дзяржавы У. І. Леніна: «Мастацтва належыць народу».

Сотні спектакляў, дзесяткі прэм'ер, тысячы і тысячы глядачоў патрабавальных, дапытлівых, добразычлівых.

Больш сарака прэм'ер адбылося ў нашым тэатры, якому неўзабаве споўніцца дваццаць гадоў. «Алазанская даліна» К. Губарэвіча і І. Дорскага, «Машанька» А. Афінагенава, «Дзеці Ванюшына» С. Найдзёнава, «Барабаншчыца» А. Салынскага, «Рускія людзі» К. Сіманова, «Платон Ірэнчэ» А. Карнейчука, «Пад алным небам» і «Усяго адно жыццё» А. Маўзона, «Чалавек вярнуўся» П. Васілеўскага, «Усім смярцям назло» Р. Раманава, «Якаў Вацок» Л. Снелыніківа і многія-многія іншыя. Гэтыя спектаклі прынеслі поспех тэатру. Яны вызначылі галоўны напрамак, генеральную лінію тэатра — размову з моладзю аб моладзі. Размова шчырая і сур'ёзная. І менавіта таму на творчых канферэнцыях і сустрэчах па гэтых спектаклях разгараліся і разгараліся гарачыя спрэчкі, сутыкаюцца розныя думкі і погляды.

А вось такія спектаклі, як «Ілжывы крок» Л. Савельева, «Затрыманні на вуліцы» па п'есе К. Фіна, «Зона цішыні» Л. Ленча не выклікалі дыскусій. А яны ж, гэтыя спектаклі, таксама гаварылі аб моладзі, але гэта была размова не аб галоўным, размова па дробязях і, натуральна, спрэчкі не адбылося.

Дык што ж вызначала і вызначае

поспех спектакля? Няхай мяне не папракаюць у прапісных ісцінах, але галоўнае ўсё ж абавязна не на рэжысёрскую задуму (няхай мне даруюць калегі — рэжысёры народных тэатраў) і акцёрскае ўвасабленне (няхай не крыўдуць артысты-аматары), а на драматургічны матэрыял.

Ніводная бліскучая рэжысёрская задумка, ніводнае таленавітае ўвасабленне гэтай задумкі не выратуе спектакль, калі сама аснова яго — п'еса, слабая, бездапаможная, нецікавая. І вось тут мы падыходзім да галоўнага.

НАРОДНЫ ТЭАТР І ЯГО ПРАБЛЕМЫ

ХЛЕБ НАДЗЁННЫ

А дзе мне ўзяць такую песню, — гэта значыць п'есу?

Вось ляжыць перада мной інфармацыйны спіс п'ес аддзела распаўсюджвання ўпраўлення па ахове аўтарскіх правоў. Прозвішча аўтара, жанр (п'еса, драма, камедыя), колькасць дзеючых асоб (мужчын, жанчын, падлеткаў), месца дзеяння і каротка фабула. Усё. Мала. Вельмі і вельмі мала. Разумею, што гэта толькі інфармацыйны спіс. Чытаеш яго, выпісваеш. Прыходзіць п'есы. Чытаеш і владзееш іх у без таго перапоўненую бібліятэку. Дробязныя тэмы, кампазіцыйная рыхласць, неактуальнасць праблем, дрэнная мова. Пасля доўгага роздуму бярыш адну з іх і... ставіш. А што рабіць?..

А чаму б разам з інфармацыйным спісам не даслаць разгорнутую рэцэнзію выдучых крытыкаў на тую або іншую п'есу, якая заслугоўвае найбольшай увагі.

А чаму б нашым прафесійным тэатрам, у чых партфелях часта ёсць добрыя п'есы, якія па тых або іншых прычынах не могуць быць уключаны ў рэпертуарны план, не перадаць іх у народныя калектывы?

Мы, напрыклад, вельмі ўдзячны галоўнаму рэжысёру Брэсцкага драматычнага тэатра імя Ленінскага камсамола Беларусі народнаму артысту БССР Г. А. Волкаву, які пазнаёміў наш тэатр з толькі што напісанай драматургам Андрэем Макаёнкам камедыяй «Трыбунал». Георгій Андрэвіч у свой час праінававаў нам п'есу Анатоля Сафронава «Кухарка». І гэта нягледзячы на тое, што спектакль тады ішоў у іх тэатры. Затое колькі радасці адчулі акцёры нашага тэатра, іграючы ў спектаклі з прафесіяналамі. Думаю, што хвалючыя мінуты перажы-

лі і акцёры-прафесіяналы, іграючы ў спектаклі народнага.

А беларускія п'есы? Ці многа, ці мала, але ж яны пішуцца, выпускаюцца. Што ведае народны тэатр аб рабоце драматурга: што піша, што напісаў? Аб п'есе Аўдрэя Макаёнка «Таблетка пад язык» мы даведаліся з тэлеперадачы «Тэатральныя сустрэчы», дзе выступіў аўтар, а акцёры вядомага Маскоўскага тэатра сыгралі ўрывак са спектакля. А маглі ж здарыцца, што гэтай перадачы мы і не паглядзелі б.

Думаецца, што і Упраўленне культуры Міністэрства культуры БССР і Рэспубліканскі дом народнай творчасці знойдуць магчымасць інфармаваць народныя тэатры аб новых п'есах беларускіх драматургаў. І не бяда, калі адна і тая ж добрая п'еса запоўніць афішу некалькіх тэатраў. Мы ж так рэдка сустракаемся.

У ГАРАДСКІМ доме культуры ярка гараць лостры. На сценах маляўнічыя пано, лозунгі. Шматлюдна. За сталом прэзідыума прадстаўнікі партыйных, савецкіх і камсамольскіх арганізацый горада, кіраўнікі прадпрыемстваў, ударнікі камуністычнай працы. Сёння свята. Тут ушаноўваюць дружыннікаў. У зале тыя, хто вечарам пасля работы выходзіць у горад на ахову грамадскага парадку. Вялікая гэта справа. І святая яркае, прыгожае, хвалючае. А колькі добрых слоў, якія ідуць з глыбіні душы, сказана аб сціпрых вартавых грамадскага спакою. Віншаванні, падарункі і цёплыя сяброўскія поціскі рук. Вечар заканчваецца спектаклем або канцэртам.

А хіба артысты народнага тэатра, ды не толькі тэатра, а і артысты народнага ансамбля танца, народнага хору «Палескай песні» — хіба яны не заслугоўваюць таго, каб раз у год яны прыйшлі ў дом культуры не як выканаўцы, а як дарагія госці, да якіх зварзвенца са словамі прывітання і ўдзячнасці сакратар гаркома партыі, старшыня гарсавета, кіраўнік прадпрыемства. І няхай будзе таксама невялікі сувенір. І няхай у глядзельнай зале сядзяць не толькі ўдзельнікі народных калектываў, а іх сем'і — бацькі, мацяры, дзеці. Як павысіўся б аўтарытэт энтузіястаў народнай творчасці, іх грамадская вартасць! На жаль,

часам жа яшчэ даводзіцца чуць, калі звяртаешся да кіраўніка таго або іншага прадпрыемства, такую «крылатую» фразу: «Перавесці на заўтра таварыша Н. у першую змену? У вас спектакль? Ах, як вы мне надакучылі!.. Калі не можаце без яго абысціся, забярыце наогул да сябе ў тэатр...»

А якая яшчэ грамадская нагрузка займае столькі часу, патрабуе столькі фізічных і духоўных сіл, як удзел у народным тэатры — рэпетыцыі, спектаклі, выезды ў калгасы?.. Гэта людзі, улюбёныя ў сваю другую прафесію, людзі апантанія. Яны дастойны вялікай увагі і заахвочвання.

Дарэчы аб заахвочваннях: згодна палажэння аб народных тэатрах 25 працэнтаў збору за платныя спектаклі прызначаны для заахвочвання лепшых выканаўцаў народнага тэатра. І нарадзілася ў нашым тэатры добрая традыцыя: за кошт праміяльных сродкаў пасля заканчэння тэатральнага сезона адпраўляць лепшых акцёраў у творчую камандзіроўку па маршруту — Пінск — Мінск — Вільнюс — Рыга — Ленінград — Масква — Кіеў — Пінск. Мы загадзя дамаўляліся з тэатральнымі таварыствамі рэспублік. Яны дапамагалі ўладкавацца ў інтэрнат. Была магчымасць наведаць тэатры, музеі, арганізоўваліся экскурсіі па месцах рэвалюцыйных і баявых падзей. Колькі цікавых уражанняў за два тыдні! Якімі стомленымі, але шчаслівым, яны вярталіся ў родныя калектывы. Новыя ўражання дапамагалі ў будучай творчай рабоце!

Так, гэта было. Цяпер гэта зрабіць нялёгка, бо апошнія палажэння аб дамах культуры і народных тэатрах абавязвае выдаваць прэміі не раз у год, як было раней, а штоквартальна. Навошта? Незразумела. І яшчэ аб прэміях. Чамусьці палажэнне аб дамах культуры катэгорычна забараняе выдаваць прэміі артыстам народнага тэатра, якія працуюць на штатных пасадах у доме культуры. Чаму? Хіба яны акцёры-прафесіяналы? Хіба яны займаюцца ў калектыве ў рабочы час. Якая розніца паміж метадыстам, загадчыкам пастаноўчай часткі тэатра, тэхнічным работнікам і слесарам, інжынерам, бухгалтарам на вытворчасці? На маю думку, падобныя абмежаванні не садзейнічаюць творчай атмасферы ў калектыве.

Хацелася б звярнуць увагу і на тое, што час ужо лепшым, найбольш здольным актывістам народных тэатраў прывойваць ганаровае званне «Заслужаны работнік культуры БССР». Сваім самаадданым служэннем самадзейнаму мастацтву лепшых з іх даўно заслужылі гэтай пашанай.

І. САКОЛЬСКИ,
рэжысёр Пінскага народнага драматычнага тэатра, заслужаны дзеяч культуры БССР.

Т. А. Галабурда.

ГАЛОУНАЯ задача кінааматара — убачыць цудоўнае ў звычайным. І не толькі убачыць, але і раскрыць сутнасць убачанага. Цудоўнае існуе ўсюды: у людзях, у прыродзе.

Фільмы, створаныя рукамі кінааматараў Мінскага педагагічнага Інстытута імя А. М. Горкага — гэта жывыя карціны працы і адпачынку, усхваляваныя апавяданні аб баявых подзвігах былых студэнтаў і выкладчыкаў навуковай установы.

Цяпер калектыву кінастудыі заканчвае здымаць фільм аб выхаванні Інстытута, былым камсоргу факультэта Беларускай літаратуры і мовы Тамары

Галабурда. Аўтары фільма стараюцца як мага лепш і больш ярка раскрыць характар подзвігу зробленага бяспрашнага патрыёткай.

У гады Вялікай Айчыннай вайны Тамара Аляксандраўна Галабурда паступае на работу ў фашысцкі штабкамсараыят у горадзе Мінску. Але як дзейнічаць? І яна ад-

МІНЧАНКА

шуквае падпольшчыкаў. Звязаўшыся з надзейнымі таварышамі, пачынае актыўна дзейнічаць пад псеўданімам «Роза». Тамара забяспечвае сваіх таварышаў пашпартамі і іншымі неабходнымі дакументамі. Удзельнічае ў арганізацыі дыверсій. Здабывае звесткі аб дыслакацыі нямецкіх войск, і многае іншае.

Вось характарыстыка камандзіра падпольнай групы В. Кудраўцава, якую ён даў у камітэт камсамола педінстытута.

— Вялікую адданасць праявіла «Роза». Храбрая, дысцыплінаваная. Яна з'явілася яркім прыкладам патрыятызму савецкай моладзі. Рызыкуючы жыццём, выконваючы

ўсе заланні падпольшчыкаў...

А вось радкі некаторых запісак, якія Тамара перадавала маці з канцлагера. Гэтыя запіскі будуць дамінуючымі ў кінапаваданні пра Тамару Галабурда.

— Дарагая мамулька, я сяджу ў той камеры, дзе сядзела «Д». Мне так хочацца цябе бачыць, або хоць пару

слоў ад цябе прачытаць. У СД прасіць за мяне не хадзі, ні аб чым не шкаду. Глядзі за сабой. Цалую цябе моцна. Твая Тамара.

— Мілая мамулька, не прыходзь па два разы ў дзень і яшчэ да самога лагера. Гэта небяспечна... Пашлю та-

бе вузкі кацялок праз «О» або праз «П». Ты зможаш перадаць бульбы. Толькі бульбы кладзі няпоўна, каб можна было заліць зверху баландай. Цалую. Твая Тамара.

— Дарагая, мілая мамулька, нечакана мне і Гры 12 чэрвеня знялі чорныя нумары і нашылі чырвоныя — гэта значыць допыт...

На гэтым перапіска абрываецца. 30-га чэрвеня 1944 года мужнай патрыёткі не стала. На допыце фашысты закатавалі Тамару. Гэта здарылася за тры дні да вызвалення горада Мінска.

Подзвігу камсамолкі Тамары Галабурда, якая выстаяла да канца, мы і прысвячаем наш фільм «Мінчанка».

М. НЯДБАЙЛА,
ст. выкладчык, кіраўнік кінастудыі.

Ідуць здымкі новага фільма...

НОВЫЯ НАРОДНЫЯ

Многія, відаць, памятаюць канцэрт палескай песні, які адбыўся ў 1970 годзе ў Мінску. Сярод калектываў, што прывезлі ў сталіцу цудоўныя ўзоры народнай творчасці, быў і хор Глушкавіцкага сельскага клуба Лельчыцкага раёна. Гэты калектыв, які ўзнік яшчэ ў 1935 годзе, вызначаецца высокай культурай спеваў, зладжанасцю выканаўцаў.

Тры гады назад харавая група Глушкавіч з'ядналася з харавымі калектывамі вёсак Копішча і Майдан — Капішчанскі Олеўскага раёна Жытомірскай вобласці УССР.

Гэтае незвычайнае на першы погляд аб'яднанне дало плён — больш глыбокае ўзаемапрапіканне дзвюх братніх культур, пашырэнне тэматыкі, павышэнне выканаўчага ўзроўню зводнага хору. Сярод узнагарод калектыву — дыплом і ступені Міністэрства культуры БССР і залаты медаль, уручаны падчас заключнага канцэрта ў Кіеве.

Дзе б ні выступіў хор — у Мінску, Гомелі, Кіеве, Жытоміры — усюды з захапленнем слухаюць яго песні, сярод якіх беларускія народныя — «Цімох», «Вішанька», «Пра бычка», украінскія «Ехалі казакі», «Ой, гора гэтай чайцы» і многія іншыя.

На днях Міністэрства культуры БССР прысвоіла харавому калектыву Глушкавіцкага сельскага клуба Лельчыцкага раёна Гомельскай вобласці званне народнага хору.

За творчыя поспехі, высокую выканаўчае майстэрства і актыўны ўдзел у мастацкім абслугоўванні насельніцтва Міністэрствам культуры БССР прысвоена званне народнага калектыву Астрынскага гарадскога дома культуры Шчучынскага раёна Гродзенскай вобласці.

Гэты тэатральны калектыв узнік у 1947 годзе. Стварыў і дваццаць пяць год кіраваў ім аматар мастацкай самадзейнасці бухгалтар лясніцтва П. Дзем'яновіч. За перыяд сваёй дзейнасці калектыв ачыціў пастаноўкі такіх п'ес, як «Раскіданае гняздо», «Паўлінка» і «Прымакі» Я. Купалы, «Партызаны» і «Хто смецца апошнім» К. Крапівы, «Выгнанне блудніцы» І. Шамякіна і іншыя.

На абласным аглядзе тэатральных калектываў 1970 года за спектакль «Ганка» па п'есе Ул. Галаўкі ўзнагароджаны дыпламам I ступені. Такую ж ўзнагароду атрымаў у маі 1973 года на рэспубліканскім аглядзе тэатральных калектываў. З'яўляецца пастаянным удзельнікам усіх раённых і абласных конкурсаў тэатральнай мастацкай самадзейнасці, няспынна ўдасканальвае сваё выканаўчае майстэрства.

У ТОП ПАМ'ЯТНЫ дзень зялёны ўтульны Рагачоў нібы расквітнеў ад вясёлай гаманы, шчаслівых усмешак, ад яркіх фарбаў святочных касцюмаў шматлікіх гасцей. Адна за адной да дома культуры пад'язджаюць машыны, поўныя песень, залівістых гукаў баянаў:

Куды ні йду — лясы шумяць,
За полем рэчка, гай,
А ў сэрцы песень не стрымаць
Пра мой любімы край.

У артыстаў з Чачэрска свой рэпертуар. З добрай усмешкай і гордасцю гучаць іх галасы:

Узышоў свецел месячк,
Ясная зара,
Асьцяці дарожаньку
Цёмнага сля...
Цяпер нам дарожанька
Вольная дана:
Працаваць машынамі,
Вадыць трактара.

Самадзейныя артысты чатырох раёнаў Гомельшчыны — Жлобінскага, Чачэрскага, Кармянскага і Рагачоўскага прыехалі ў горад на Дняпры, каб паказаць сваё ўмельства, спрыт, каб яшчэ раз нагадаць пра хараво песень роднага краю.

Свята пачалося ўрачыстым шэсцем па цэнтральных вуліцах горада. Доўгай стужкай расцягнулася расквечаная вясёлка калона артыстаў-аматараў. Ветлівыя гаспадары сустралі гасцей хлебам-соллю. Шчыра віталі ўдзельнікаў абласнога свята народнай творчасці першы сакратар Рагачоўскага райкома партыі В. Ляскоў, намеснік начальніка абласнога ўпраўлення культуры С. Ліс, старшы выкладчык Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага І. Жураўленка, намеснік загадчыка аддзела прапаганды абкома камсамола А. Панаценка, загадчык Рагачоўскага аддзела культуры Г. Іванова.

Удзельніца самадзейнага калектыву Праскурыйскага сельскага клуба Жлобінскага раёна Ганна Максімаўна Марнаўцова, артыстка з даваенным стажам, прачытала тут жа складзены ёю вершаваны сказ «Каб Ленін ўвідаў, якое жыццё ён людзям даў...»

Прыемны сюрпрыз — агледзіны выстаўкі народнага ткацтва, якое і сёння шырока распаўсюджана на Гомельшчыне. Трапляеш у палон дзівоснай казкі. Адмысловыя, незвычайнай пекнаты і харавата посплікі, ручнікі, настольнікі, дарожкі, сурвэтыкі... Рэчы, якія так упрыгожваюць наш побыт. Уражваюць тонкі густ майстрых, іх багатая фантазія. Ніхто не вучыў тых жанок законам кампазіцыі, гармоніі фарбаў, своеасаблівым арнаментальным пасагам, але ў кожнай рэчы, зробленай іх умелымі рукамі, адчуваеш душу мастака — нашчадкаў слаўных сласціх ткачых.

Гэта ручнікі Е. Дзмітраковай (г. Чачэрск) і В. Камаровай (Жлобін-

Хлебам-соллю сустралі рагачоўцы дарагіх гасцей.

Камарын — возера песеннае...

А Ў СЭРЦЫ ПЕСЕНЬ НЕ СТРЫМАЦЬ...

СВЯТА НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ У РАГАЧОВЕ

скі раён), посплікі Г. Раманавай (Кармянскі раён) і майстрых з саўгаса «Рагачоўскі» А. Кантаніставай, П. Дарафеевай, Л. Рожкінай. Цікавыя работы Г. Аніскавай. Залатыя руні ў Ганны Васільеўны, паэтычная душа. Усё перадаць яна ў сваіх поспліках: і зорную ноч, і краскі лугавыя, і лёгкія мудрагелістыя, нібы карункі, сніжышкі. Ганна Васільеўна тэч разам з дачкай Марыяй Андрэевай — загадчыца гарадской бібліятэкі ў Рагачове. Даводзіцца шкадаваць, што заслужаны поспех не хоча дзяліць з маці дачка. Хаваць ад людзей такое майстэрства не трэба. Яно заслугоўвае самай глыбокай пашаны.

У Рагачоўскім раёне ткацтвам займаюцца загадчыцы сельскіх бібліятэк Т. Салохіна (в. Канава) і М. Андрэева (в. Канапліца). Прыклад — варты пераймання. Няхай іх установы культуры стануць тымі асяродкамі, дзе будучы збірацца майстрыхі, каб вучыць прыгажосці сваіх малых паслядоўніц.

А як жа свята песні? То ж быў усё прэлюд да яго.

...Плывуць па возеры Камарын, што непадалёк ад Рагачова, лодкі. Люстраная глядзь вады здалёку даносіць вясёлы пераборы баянаў, зухаватыя частушкі.

На ўскрайку лесу змайстравана эстрада. Пачынаецца спароніцтва: у каго цікавейшыя песні і хто найлепш іх выконвае. Хто ж яны, гэтыя прыгожыя лодзі, што прынеслі асалоду сваёй дзівоснай песняй?

СУСТРЭЧА ПЕРШАЯ. Спявачкі калгаса «50 год БССР» Жлобінскага раёна. Даяркі Вольга і Марыя Жукавы. Калгасныя будаўніцы Арына Паўленка і Вера Ніскаўцова. Загадчыца перадавой у калгасе фермы Аляксандра Шыкалава. Старэйшыя пляхі Фядора Шыкалава, Надзея Гапонава і маці-геранія Аляксандра Рабцава. Сям'ера сыноў і тры дачкі ў Аляксандры Якаўлеўны. Старэйшыя пажаніліся, а малодшая дачушка вучыцца ў трэцім класе.

— Цяпер толькі жыць ды красавацца. Ад Івана да Рамана раз'язджаю я, — жартуе маці-геранія. — Ну а песня, яна заўсёды з намі. Да песні яшчэ далёка. Працую ў калгасе.

СУСТРЭЧА ДРУГАЯ. Іх дваццаць у калектыве. У большасці сваёй даяркі: Л. Жураўлёва, П. Пхідэнка, Л. Халаева. Але ж сумна адным жанкам. Да хору далучыліся мужчыны: механі-

затар У. Дамасканаў, калгасны электрык і хваці балалаечнік В. Курдзюмаў з сынам баяністам Аляксандрам; шафёр, зацятый танцор, знаўца народных песень А. Халаеў. Узначальвае калектыву — завадатар добрых клубных спраў Вольга Дзяржынская.

Калектыву Матневіцкага сельскага клуба Чачэрскага раёна знакамты ў вобласці. На абласным фестывалі самадзейнага мастацтва, прысвечаным 50-годдзю СССР, калгасныя спевачкі заваявалі дыплом. Яны нязменныя ўдзельнікі ўсіх раённых аглядаў. Іх запал, энергія можна толькі пазайздросціць.

СУСТРЭЧА ТРЭЦЯЯ. Ёсць у Рагачоўскім раёне вёска Стрэнькі, называюць яе песеннай. На свята прыехалі старэйшыя кавалеры народнага песеннага самацвэтаў: Фядора Якімаўна Даманцэвіч, Ульяна Мавсеўна Бабін, Фядора Аляксееўна Навіцкая. Жанкам за шэсцьдзесят. Іх малодшым сяброўкам — Кацярыне Паўлаўне Малахавай, Веры Яўменаўне Даманцэвіч і Вользе Лявонаўне Навіцкай — неўзабаве споўніцца пяцьдзесят.

Побач з ветэранамі на свяце этнаграфічнай песні ўдзельнічала моладзь. З'ява прыемная і радасная. Значыць, эстафета трапляе ў надзейныя малодшыя рукі. Пазнаёмцеся з гэтымі юнымі энтузіястамі народнай песні. Вакальны ансамбль Збароўскага сельскага клуба Рагачоўскага раёна аб'яўляе дзесяць спявачак ад 16 да 20 год. Кіруе калектывам загадчыца клуба Люба Кірэйшына. А салісткай у хоры камсамолка Надзея Карпава. Запалі ў юным сэрцы іскры, і з той іскры разгарыцца полымя вялікай пашаны і любові да народнай песні.

Каля дваццаці калектываў выступіла на гэтым цікавым свяце. Пра ўсе не раскажаш, хаця кожны варты пільнай увагі і пахвалы.

Чым парадавалі народныя песняры Гомельшчыны, пра што іх цудоўныя песні? Пра наша жыццё, складанае і нялёгкае, але гордае, радаснае і светлае. Пра хараво і веліч роднай зямлі, пра яе добрых, шчырых і працавітых людзей.

Песню не раскажаш, яе трэба слухаць сэрцам, душою, яе трэба ведаць з калыскі. Прыслухайцеся, як шуміць лес, як гамоніць вясёлы раўчак, як спяваюць птушкі і растуць травы. Усе з'явы прыроды і жыцця грамадства ўвасоблены ў мелодычных

гуках народнай песні. Самадзейныя артысты Гомельшчыны на справе паказалі, як берагуць яны жамчужныя песеннай творчасці народа, як умеюць захоплены, самабытна расказаць у сваіх песнях пра ўсё, што іх хвалюе, радуе, засмучае.

І яшчэ. Выконваліся не толькі песні. Нам паказалі фрагмент вакальна-харэаграфічнай карцінкі «Меркула-

Слухаючы песню...

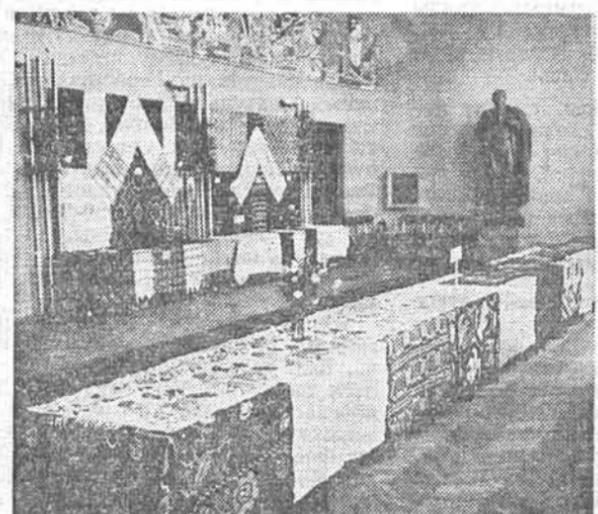
віцкія вятчоркі» — цікавае сцэнічнае прадстаўленне. Зладжана спявалі песні, ліха танцавалі «Лявоніху» і забытую сёння старадаўнюю «Польку-вальс». А самадзейныя артысты Курганскага сельскага клуба паказалі сваю кадрылю з цікавым перапляценнем у малюнку танца. А як хараіла і задушэўна спявала салістка Барсукоўскага сельскага клуба Кармянскага раёна Юлія Сямёнаўна Анішчанка. Яе песня «У садочку зялёненькім» прымусіла сцішыцца шматтысячную глядзельную залу гэтага незвычайнага канцэрта. Прыцягнуў увагу калгасны мастак і скрыпач Анатоль Францавіч Пудан. Яго скрыпка плакала, смяялася, упрыгожвала выступленне аркестра Высокаўскага сельскага дома культуры.

Знаходка, радасных і цікавых, на свяце было многа. У гэтым яго вялікае выхаваўчае і эстэтычнае значэнне.

Я. ДАНСКАЯ.

Полечка — танец для ўсіх узростаў.

Куточак выстаўкі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Саліст аркестра Высокаўскага сельскага дома культуры скрыпач Анатоль Францавіч Пудан.

Папарадухі...

Фота М. АЛЯКСЕЕВА.

ПЕРАДА МНОЙ вышкі з баявых данясенняў штаба 130-га хуткаснага бамбардзіровачнага авіяпалка № 02 і 03 ад 24 і 25 чэрвеня 1941 года.

У першым з іх гаворыцца, што 24 чэрвеня група самалётаў палка пад камандаваннем капітана Бугаркова і Каламіянчана наносіла удар па мотамеханізаванай калоне праціўніка на шашы Кобрын — Картуз-Бяроза. «Над цэллю экіпажы былі абстралены зенітнай артылерыяй і атакаваны знішчальнікамі. У выніку атак знішчальнікаў праціўніка збіта два экіпажы...»

А вось другое данясенне: «25 чэрвеня 130-ы полк пад камандаваннем капітана Бугаркова выконваў задачу па бамбардзіроўцы скаплення танкаў праціўніка ў раёне Картуз-Бярозы і Івацэвічаў: над цэллю самалёты былі абстралены зенітным агнём, а пасля адыходу ад цэлі атакаваны знішчальнікамі праціўніка... Не вярнуліся з баявога задання 7 экіпажаў... Экіпаж лётчыка лейтэнанта Лаханова на самалёце, пашкоджаным зенітнай артылерыяй, зрабіў пасадку на сваім аэрадроме...»

Скупыя, суровыя радкі. А за імі — лёс людзей, за імі — незваротныя

Міхаіл Паўлавіч Бугаркоў. Пад яго камандаваннем самалёты 130-га палка наносілі бомбавыя удары па ворагу 24 і 25 чэрвеня 1941 года.

гэта былі зусім маладыя хлопцы, якія прыйшлі ў полк пасля паскоранага навучання ў авіяцыйных вучылішчах, і зусім яшчэ не нохалі пораху. Аднак пад кіраўніцтвам сваіх старэйшых і больш вопытных таварышаў, такіх, як Бугаркоў, Голубеў, Каламіянчанка, Бастанжыеў, яны смела змагаліся ў першых няроўных баях, рабілі ўсё, каб нанесці ворагу адчувальныя страты. Пройдзе не так ужо шмат часу, і з гэтых юнакоў вырастуць сапраўдныя майстры бомбавога ўдару, пра іх будучы пісаць у газетах, складаць вершы і песні.

У тым першым дні вайны — 24 і 25 чэрвеня — экіпажы 130-га збілі 6 фашысцкіх знішчальнікаў.

Вось успаміны Канстанціна Герасімавіча Стралава, аднаго з удзельнікаў бою 25 чэрвеня, які быў штурманам у экіпажы лётчыка, цяпер Героя Савецкага Саюза Валянціна Георгіевіча Казлова:

— На развароце ад цэлі нас перахапілі нямецкія знішчальнікі. Пачаўся жорсткі паветраны бой. Па ўсім адчувалася, што мы сустрэліся з вопытнымі фашысцкімі лётчыкамі... На самалёце тыпу «СБ» штурман мог страляць толькі ўперад. Але ў каго стра-

аднадумцаў у Чэхаславакію, прыняў удзел у Пражскім паўстанні 9 мая 1945 года, дзе і сустрэўся з часцом Савецкай Арміі.

Пасля адыходу ў запас Б. У. Бастанжыеў асталываўся ў Калусе, дзе жыў і сёння. Аднапалчане трыццаць гадоў лічылі загінуўшым свайго баявога сябра і паплечніка, паваяванага ва ўсім палку лётчыка, які ў 1934 годзе ў групе Мікалая Каманіна выконваў урадавае заданне па «выратаванні экіпажа лётчыка «Чэлюскін» і быў узнагароджан ордэнам Чырвонай Зоркі. Дарэчы, і жонка Бастанжыева, Надзея Аляксандраўна, 9 лютага 1942 года атрымала паведамленне аб тым, што яе муж загінуў смерцю храбрых у барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

У ЖНІУНІ 1971 года, паводле рашэння бюро Бярозаўскага райкома партыі, была створана камісія «Подзвіг» на чале з першым сакратаром райкома КПВ Пятром Лявоўвічам Лебедзевым. Перад камісіяй была пастаўлена задача: шляхам апытвання мясцовых жыхароў, праз архівы, пры дапамозе асабістай перапіскі ўстанавіць імёны тых воінаў, партызан і падпольшчыкаў, якія ў гады мінулае вайны загінулі на тэрыторыі раёна, і ў іх гонар ўстанавіць помнік у маладым горадзе энэргетыкаў і будаўнікоў — Белаазёрску. У пошук уключыліся не толькі члены камісіі, але і чырвоныя следцы, — піянеры і камсамольцы Пескаўскай, Белаазёрскай, Броннагорскай, Стрыгінскай сярэдніх і Шыльнскай васьмігадовай школ. Адною з задач пошуку — карпатлівага, прадзялага, звязанага з многімі дакументамі, выкліканымі беднасцю дакументальнага матэрыялу і даўнасцю падзей, — было ўстанавленне лёсу экіпажа 130-га хуткаснага бамбардзіровачнага авіяцыйнага палка. Адпраўнымі ж момантамі пры гэтым з'явіліся жывыя ўдзельнікі бою 25 чэрвеня 1941 года Барыс Уладзіміравіч Бастанжыеў і знойдзеныя ў архіве вышкі з данясенняў штаба 130-га ХВАП з прозвішчамі членаў экіпажаў, якія не вярнуліся з баявых заданняў 24 і 25 чэрвеня 1941 года.

Прызнацца, спачатку думалі, што Бастанжыеў — адзін з удзельнікаў тых няроўных баёў, што застаўся жывым. Аказалася, што мы памыліліся. Праўда, у небе Бярозаўшчыны загінулі многія нашы лётчыкі, штурманам, стралні-радысты. У нашай беларускай зямлі знайшлі свой апошні прытулак капітаны Міхаіл Паўлавіч Бугаркоў і Іван Рыгоравіч Катасонаў, малодшы лейтэнант Павел Барысавіч Шахматаў і Мікалай Краўцівіч Шышкін, малодшы сержант Юрый Іванавіч Папоў, яфрытар Гапар Аляксандравіч Кадрыаў, старшы сержанты Віктар Дамітрыевіч Аляксандраў і Васіль Мацвеевіч Жукаў, малодшы сержант Пётр Аляксеевіч Масквін...

Але многім іх баявым таварышам з дапамогаю мясцовых жыхароў удалося перайсці лінію фронту, дабрацца да сваіх. Яны жылі адным жадааннем — зноў узняцца ў неба, граміць ненавісных фашыстаў, помсціць за сваю Радзіму і загінуўшых сяброў. І ўжо ў кастрычніку 1941 года пасля перафарміравання лётчыкаў 130-га авіяпалка абаранялі неба Масквы. Было сярэд іх нявала такіх, хто пачынаў баявы шлях на заходніх граніцах Радзімы. Як стала цяпер вядома, у другой палове дня 22 чэрвеня 1941 года лётчыкі 130-га ХВАП пад камандаваннем маёра Крывашанкі нанеслі бомбавы ўдар па ваенных складах праціўніка за межаў нашай дзяржаўнай граніцы — у раёне польскага горада Бяла Падляска.

Першым, каго пасля Бастанжыева ўдалося адшукаць сярод жывых удзельнікаў баявых дзеянняў 24 і 25 чэрвеня, аказаўся быў штурман Генадзь Аляксеевіч Колін. Ад яго з Масквы пачыналася нітка ў Харкаў да Канстанціна Герасімавіча Стралава. А адтуль — зноў у Маскву, потым у Ленінград, Тамбоў, Баку, Нова-Сібірск, Арцёмаўск, Севастопаль, Бабруйск... Новыя імёны, новыя запыты. Раскрываліся адна за адной слаўныя баявыя біяграфіі людзей — і тых, хто загінуў у першыя дні вайны, і тых, каго смерць напаткала пазней, і ветэранаў паветраных баёў, якія і сёння жывуць.

Юрый Папоў, стралок-радыст з экіпажа Міхаіла Паўлавіча Бугаркова. Калі пачалася вайна, яму споўнілася дваццаць. Быў студэнтам Маскоўскага авіяцыйнага інстытута. Па закліку камсамола пайшоў у паветраны флот. Сын пісьменніка Івана Федаравіча Папова, аднаго са старэйшых карэспандэнтаў «Правды», аўтара шырока вядомай п'есы «Сям'я» (па яе матывах у 1957 годзе пастаўлены кінафільм «Сям'я Ульянаўны»), Юра

ЯНЫ ПЕРШЫМІ ПРЫНЯЛІ БОЙ...

страты. Пазней, на падставе атрыманых у выніку карпатлівага пошуку дадзеных, мы даведваемся і пра іншае: у першыя дні вайны ў небе Бярозаўшчыны ў няроўных баях з ворагам прайшлі баявое хрышчэнне тыя, хто перанёс славу гераічнага палка да Дня Перамогі.

Але гэта стала вядома пазней.

...Косця Данільчык прыцемкам выйшаў з хаты і пачуў каля хлява прыглушаны стог. Хлопчык спачатку спалохаўся, хацеў было бегчы ў хату клікаць старэйшых. Але цікавасць узляла верх, і ён асцярожна пайшоў да хлява. Тут ляжаў чалавек. Твар і рукі яго былі чэрныя, вачэй амаль не відаць, — толькі вузкія шчыліны.

— Піць... — прашптаў чалавек. — Піць... — і папрасіў: — Хлопчык... мне б у бальніцу...

Фельчар Яфім Васільевіч Князеў паклікаў да сябе маладых медыцынскіх сяспёр Браніслава Шыла і Анастасію Сірыська, шчыльна зачыніў за імі дзверы.

— У гэтага чалавека ёсць прафсаюзны білет на імя Рыгора Аляксеевіча Пунько. Гэта, вядома, не Пунько, але для нас ён і будзе Рыгорам Пунько з вёскі Бронная Гара. Спадзяюся, вы мяне зразумелі...

Так у Пескаўскай бальніцы пачалася барацьба за жыццё камандзіра эскадрылі 130-га бамбардзіровачнага палка капітана Барыса Уладзіміравіча Бастанжыева. Яго тэрба было падняць на ногі, вярнуць амаль што поўнасцю страчаны зрок. Яшчэ больш складана і цяжка было збераць лётчыка ад чужога вока, — асабліва мясцовага паліцая Васіля Янковіча, які вельмі выслужваўся перад сваімі гаспадарамі.

Рызыкуючы ўласным жыццём, Князеў, Сірыська, Шыла змагаліся за жыццё чалавека, вядомага ім пад прозвішчам Пунько. Больш пра яго яны нічога не ведалі, акрамя аднаго — гэта не мясцовы жыхар, хутчэй за ўсё — лётчык. І толькі праз некалькі гадоў, яны даведваюцца пра яго сапраўднае прозвішча, пра многія дэталі яго біяграфіі.

...Вайна застала капітана Бастанжыева ў адпачынку. Паспешліва рэвітаўшыся з жонкай Надзёй, ён адправіўся ў свой полк, прыбыў туды 25 чэрвеня і ў той жа дзень узяўся ў паветра для выканання баявога задання. Групу з 8 бамбардзіроўчыкаў палка павёў капітан Міхаіл Паўлавіч Бугаркоў, камуніст, вопытны лётчык, які меў за фінскую кампанію ордэн Чырвонага Сцяга. Цэль — мотамеханізаваны часці фашыстаў — была выбрана вельмі ўдала: шаша Брэст — Масква на ўчастку Картуз-Бярозы праходзіла па моцна забалочанай мясцовасці, збочыць ні аўтамашыны, ні танкі не маглі.

Нашы бамбардзіроўчыкі праз моцны агонь зенітных гармат праціўніка прабіліся да цэлі і скінулі на фашыстаў смяротны груз. Да неба ўзвіліся яскравыя паломы і клубы дыму, у паніцы кінуліся ў багістае балота гітлераўцы, якія не чакалі дзёрзкага ўдару з паветра.

Старажылы ўспамінаюць, што наша авіяцыя нанесла тады фашыстам немалыя страты. Віктар Адольфавіч Катовіч з вёскі Няхачава, напрыклад, расказвае:

— Два дні (маецца на ўвазе 24 і 25 чэрвеня 1941 г.—Я. С.) нашы самалёты бамбілі калоны нямецкіх танкаў і аўтамашынаў на шашы, якая вядзе з Брэста на Маскву. Відаць, бомбы былі буйнага калібру — адна з іх трапіла ў палатно чыгуны, якая знаходзілася побач, і тут утварылася велізарная яма. Ну, а тыя, што трапілі ў цэль, пакінулі пасля сябе нявала разбітай тэхнікі. Адзін з разварочаных цяжкіх фашысцкіх танкаў прастаяў на краю шашы непадалёк ад Няхачава да студзеня 1944 года.

Фашысты выклікалі на дапамогу знішчальную авіяцыю. У паветры закружыліся «месершміты» і «хейнкелі». На кожную наіпу чырваназорную машыну прыпадала не менш двух вярткіх і хуткаходных знішчальнікаў.

Тут нельга не сказаць аб сіле духу, аб мужнасці нашых лётчыкаў, штурманаў, радыстаў. У большасці сваёй

ляць, калі ўсе атані немцы рабілі здаду? Г ўсё ж такі я ляжаў ля кулямёта і працяг чакаў: а раптам фашыст пры выхадзе з атакі трапіць у зону майго абстрэлу. І такі момант надыйшоў. Немец выпусціў чаргу ў нашу машыну. Ён спадзяваўся на лёгкую перамогу і беспакаранасць, бязбозна падставіў пад прыцэл майго кулямёта «жывот» свайго знішчальніка. Я не марудзіў ні секунды, выпусціў па ім чаргу. Знішчальнік задыміў і пайшоў уніз...

З гэтага бою не вярнуліся на свой аэрадром сем з васьмі нашых бамбардзіроўчыкаў. У адным з іх знаходзіўся Бастанжыеў са штурманам Федатавым і стралком-радыстам Масквіным. Дваццацічатырохгадовы Пётр Масквін быў забіты кулямётнай чаргой у самалёце. Штурман выскачыў з парашутам, затым з цяжкасцю выкуліўся з машыны і камандзір — у яго абгарэў твар, рукі. Прыземліўся Бастанжыеў у сасновым лесе недалёка ад дарогі. Вызваліўся ад парашута, і хутчэй да выратавальнага гушчару. Зрабіў гэта своечасова, — праз некалькі мінут затрапіў па дарозе матацыкл з трыма фашыстамі, якія шукалі савецкага лётчыка. Аднак суіцыда ў густы лес яны пабаяліся. Моцна паранены, Бастанжыеў сабраўшы апошнія сілы, пачаў адыходзіць на паўднёвы ўсход. У лесе ён сустрэў некалькі чалавек у цывільным, сярод якіх быў цяслар з Броннай Гары Рыгор Аляксеевіч Пунько. Гутарка была кароткай. Пунько дапамог Бастанжыеву пераапрагнуцца ў сваё адзенне, аддаў яму прафсаюзны білет, расказаў, як прайсці ў Пескаўскую бальніцу.

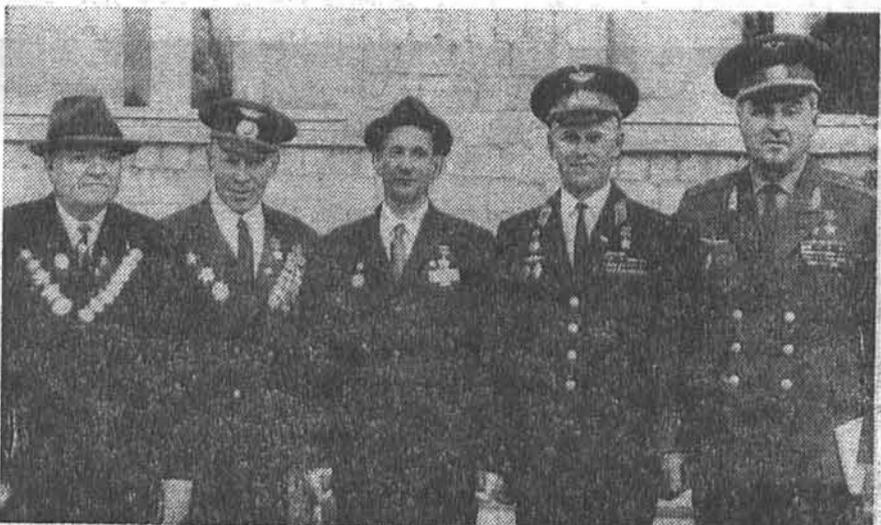
— Запомніце, — сказаў Рыгор Аляксеевіч, — вы цяпер Пунько, цяслар з Броннай Гары. А ў бальніцы абавязкова ідзе да доктара Князева...

З бальніцы Б. У. Бастанжыеў вымушаны быў пайсці раней часу, яшчэ не цвёрда стаўшы на ногі. Заставацца там было рызыкаўна — кожны дзень пачалі прыходзіць паліцаі, а аднойчы з'явіўся нейкі худы, высачэзны немец у чорных акуларах, які доўга і ўважліва разглядаў з парога чалавека, што ляжаў на ложку з павязкай на вачах.

Далёка Барыс Уладзіміравіч учычы не змог. Ён знайшоў прытулак у сям'і сялян Вішнеўскіх, якія жылі на хутары за вёскай Старыя Пяскі.

— Панурая, суровая, старога рэжыму і ўкладу сям'я спачатку мне не спадабалася, — успамінае Бастанжыеў. — Аднак я памыліўся. Гэтыя людзі аказвалі дапамогу многім чырвонаармейцам, якія выходзілі з акружэння, кармілі, палі і апраналі іх. І мяне прынялі як роднага чалавека.

Пазней Бастанжыеву ўдалося атрымаць у парткамендатуры г. Бярозы пасведчанне на імя Рыгора Аляксеевіча Пунько, а затым, ужо ў камандатуры Крывошына, і аўсайс. З гэтымі дакументамі ён і пачаў прабірацца на ўсход, але ў Баранавічах трапіў у аблаву і быў вывезены ў Германію. Прадаваў на жалезных рудніках «Герман Герынг Верке» ў аўстрыйскім горадзе Эйзенерц. Тут стаў членам падпольнай антыфашысцкай арганізацыі. 20 красавіка 1945 года ўцёк з-пачытай

Яны прынялі баявое хрышчэнне над зямлёй Бярозаўшчыны: злева направа — Васіль Іванавіч Дымчанка, Валянцін Георгіевіч Казлоў, Аляксей Аляксандравіч Лаханавіч, Уладзімір Канстанцінавіч Суданоў, Аляксандр Мікалаевіч Мядзведзеў, Белаазёрск, 7 мая 1973 г.

Аляксандру АВЕЧКІНУ — 60

Сёння спаўняецца шасцідзесяць год з дня нараджэння празаіка Аляксандра Авечкіна. З гэтай нагоды праўленне Саюза пісьменнікаў БССР накіравала юбіляру віншаванне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Аляксандр Аляксеевіч! Ад усяе душы віншваем Вас, нашага таварыша і друга па яру, са слаўным юбілеем — шасцідзесяцігоддзем з дня нараджэння.

Свой жыццёвы шлях Вы пачалі лётчыкам-інструктарам аэраклуба. Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, Вы абаранялі неба Радзімы. Прайшлі баявы шлях ад радавога лётчыка да камандзіра эскадрылі.

Пасля дэмабілізацыі з радыё Савецкай Арміі вучыліся, набывалі веды, а потым аддаўся журналісцкай працы.

У 1950 годзе загучаў Ваш літаратурны голас. Аповесць «Солонка», напісаная для дзяцей, палюбилася юным чытачам праўдзівасцю створаных людскіх характараў, цікавай падачай убачанага і перажытага. Наступная кніга «Ошвіба «Дикого зубра» (1960) выйшла ў Краснаярску, куды Вы выехалі спецыяльна, каб вывучыць і пабачыць жыццё новай сацыялістычнай Сібіры.

Вы з'яўляецеся аўтарам шэрагу апавяданняў, у якіх расказалі дзецям аб баявых подзвігах салдат і афіцэраў Савецкай Арміі ў часе вайны, аб піянерскай дружбе, аб працы і адпачынку школьнікаў.

Мы рады адзначыць, што Вашы творы карыстаюцца шырокай па-

пулярнасцю сярод юных чытачоў. Цяпер Вы шмат сіл і стараннасці аддаеце працы на Брэсцкай студыі тэлебачання. Жадаем Вам, дарагі Аляксандр Аляксеевіч, новых творчых поспехаў, сонечнага настрою, доўгіх год жыцця, шчасця». Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага віншавання і жадае юбіляру доўгіх год жыцця і новых творчых поспехаў.

Папоў быў любімцам палка. Яму накіравана было зрабіць толькі два баявыя вылеты — ён загінуў разам са сваім камандзірам 25 чэрвеня 1941 года за Чорным возерам.

Штурманам у гэтым экіпажы быў вопытны паветраны баец, узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга за ўдзел у фінскай кампаніі, Павел Васільевіч Голубеў. Ён выкінуўся з парашутом, і потым шчасліва дабраўся да сваёй часці. У чэрвені 1942 года штурман палка, кавалер двух ордэнаў Чырвонага Сцяга і ордэна Айчынай вайны І ступені маёр Голубеў загінуў пры выкананні баявога задання над Калужскай зямлёй.

Давялося скакаць з парашутом з падбітага самалёта і ўсім членам экіпажа малодшага лейтэнанта Валянціна Георгіевіча Казлова. На зямлі цяжка параненага Казлова выратавалі дзяўчаты-камсамолкі з вёскі Парэчча Пінскага раёна. Праз некаторы час ён дабраўся да сваёй палка і зноў пагеройску ваяваў, збіў нямецкіх самалётаў. За мужнасць Валянціну Казлову было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Лятаў В. Г. Казлоў і пасля вайны, лятаў ужо на реактыўных самалётах. Валянцін Георгіевіч не расстаецца з авіяцыяй і сёння, ён — дыспетчар буйнага аэрапорта.

25 чэрвеня 1941 года ўступіў у свой першы бой з фашыстамі лейтэнант Станіслаў Цімашчук. Трагічным для яго аказаўся 97 вылет, зроблены 3 верасня 1942 года для нанясення бомбавага ўдару па аэрадрому і складах гітлераўцаў у раёне саўгаса Дугіна Сьвіслаўскага раёна. Цімашчук быў вымушаны выскачыць з падбітай фашысцкімі знішчальнікамі машыны і трапіў у палон. Цяпер Станіслаў Яфрэмавіч працуе настаўнікам 29-й сярэдняй школы горада Новасібірска.

Камандзір бамбардзіровачнага авіяцыйнага палка Васіль Іванавіч Дымчанка і камандзір эскадрылі «Нармандыя-Неман» маёр Жан-Луі Цюлян. Фота 1943 года.

Сустрэча ў Бярозаўскім гісторыка-рэвалюцыйным музеі. На першым плане — былы камандзір эскадрылі 130-га палка Барыс Уладзіміравіч Бастанькеў (другі справа), былы штурман самалёта Канстанцін Герасімавіч Страляў, жонка і дачка капітана Бугаркова — Яўгенія Васільеўна і Ніна Міхайлаўна сярод піянераў Бярозаўскай сярэдняй школы № 1. Чэрвень 1972 г.

узнагароджаны значком «Выдатнік народнай асветы».

Душою палка з першых і да апошніх дзён вайны былі палітработнікі. У іх ліку камісар эскадрылі Іван Майсеевіч Каваль. Разам са сваімі баявымі сябрамі ён у першыя дні вайны бамбіў варожыя войскі. Цяпер гвардыі палкоўнік запаса Іван Майсеевіч Каваль жыве і працуе ў горадзе Арцёмаўску Данецкай вобласці.

Васіль Іванавіч Дымчанка. Вось радкі з яго аўтабіяграфіі: «Зрабіў больш 200 баявых вылетаў. Быў пяць разоў збіты ў паветраных баях, тры разы гарэў у самалёце». Але зноў і зноў ён узнікаў у неба, каб граміць фашыстаў, — камандзірам экіпажа, эскадрылі, палка. Аб подзвігах Дымчанкі пісалі газеты «Красная звезда» і «Труд», пра яго расказвалі пісьменнікі Пётр Паўленка і Кірыл Левін, праслаўленаму камандзіру прысвяціў сваю «Песню» Сяргей Міхалкоў.

У баявой біяграфіі Васіля Іванавіча Дымчанкі, цяпер гвардыі палкоўніка запаса, ёсць і яшчэ адна цікавая старонка — менавіта ва ўзаемадзейні з яго палком прайшлі баявое хрышчэнне на савецка-германскім фронце лётчыкі французскай эскадрылі «Нармандыя — Нёман».

Авіямеханік палка Юрый Бальшакоў у адным з вершаў, напісаных для наценгазеты, назваў экіпаж лейтэнанта Аляксея Лаханава экіпажам герояў. Гэтыя словы аказаліся прарочымі. Аляксей Аляксандравіч Лаханаў,

такой высокай узнагароды Радзімы былі крыху пазней удастоены і яго баявыя палечнікі — Мядзведзеў і Судакоў.

Цяпер А. А. Лаханаў жыве ў Баку, А. М. Мядзведзеў і У. К. Судакоў працягваюць службу ў Савецкай Арміі.

7 МАЯ 1973 ГОДА ў горадзе Белаазёрску сабраліся ветэраны 130-га хуткаснага бамбардзіровачнага авіяцыйнага палка, сваякі іх аднапалчан, што не дажылі да Перамогі, прадстаўнікі грамадскасці, школьнікі. Тут, у маладым скверы, адбылася цырымонія перазахавання астанкаў загінуўшых герояў.

Памяць аб іх будзе заўсёды жыць у нашых сэрцах.

Я. СЯЛЕНА,
кіраўнік секцыі інфармацыі
раённай камісіі «Подзвіг».

Бярозаўскі раён.

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» выказвае спачуванне былому супрацоўніку рэдакцыі В. П. Мурашову і супрацоўніку рэдакцыі В. В. Мурашову з прычыны напатнаўшага іх вялікага гора — смерці жонкі і маці Галіны Аляксееўны МУРАШОВАЙ.

Каленцый рэдакцыі часопіса «Беларусь» выказвае глыбокае спачуванне былому супрацоўніку рэдакцыі В. П. Мурашову і супрацоўніку рэдакцыі В. В. Мурашову з прычыны напатнаўшага іх вялікага гора — смерці жонкі і маці Галіны Аляксееўны МУРАШОВАЙ.

ВІЦЕБСКАЕ МУЗЫЧНАЕ ВУЧЫЛІШЧА

АБ'ЯВЛЯЕ ПРЫЁМ НАВУЧЭНЦАУ НА 1973-74 НАВУЧАЛЬНЫ ГОД

На першы курс дзённага аддзялення па спецыяльнасцях: фартэпіяна, струнныя інструменты (скрыпка, альт, віяланчэль, кантрабас); духавыя і ударныя інструменты (флейта, табой, кларнет, фэгот, труба, валторна, трамبون, туба, ударныя інструменты); народныя інструменты (баян, домра, балалайка, цымбалы, гітара, акардэон); спевы, харавое дырыжыраванне, тэорыя музыкі.

На завочнае аддзяленне па спецыяльнасцях: фартэпіяна, струнныя інструменты, духавыя і ударныя інструменты, народныя інструменты, харавое дырыжыраванне.

Вучылішча рыхтуе выкладчыкаў азіяцкіх музычных школ, артыстаў аркестра і хору, кіраўнікоў самадзейнага духавога аркестра, аркестра народных інструментаў, дырыжораў хору, выкладчыкаў спеваў у агульнаадукацыйнай школе.

У вучылішча прымаюцца грамадзяне абодвух полаў да 30-гадовага ўзросту — на дзённае аддзяленне; на навучанне без адрыву ад вытворчасці — без абмежавання ўзросту, хто паспяхова здаў уступныя экзамены.

На дзённае і завочнае аддзяленні прыём на базе няпоўнай сярэдняй і сярэдняй школы.

На спецыяльнасць спевы прыём з 17-гадовага ўзросту.

На завочнае аддзяленне прымаюцца толькі асобы, якія працуюць па спецыяльнасці.

Заявы аб прыёме падаюцца на імя дырэктара вучылішча з указаннем выбранай спецыяльнасці.

Да заявы прыкладаюцца: дакумент аб адукацыі (арыгінал), медыцынская даведка (форма № 286), 4 фотакарткі (здымкі без галаўнога ўбору, памер 3x4 см).

Асобы, якія паступаюць на завочнае аддзяленне, а таксама на дзённае аддзяленне, што маюць стаж прафесійнай работы не менш двух гадоў, пры падачы заявы прад'яўляюць выпіску з працоўнай кніжкі, завераную кіраўніком прадпрыемства або ўстановы, калгаснікі — выпіску з калгаснай кніжкі, завераную праўленнем калгаса.

Пасведчанне аб нараджэнні або пашпарт, ваенны білет або прыліснае пасведчанне (для ваеннаабавязаных і асоб прызыўнога ўзросту) прад'яўляецца асабіста.

Прыём заяў на дзённае і завочнае аддзяленні — з 1 чэрвеня па 5 ліпеня.

Уступныя экзамены на дзённае і завочнае аддзяленні — з 6 па 20 ліпеня.

Паступаючыя ў вучылішча на базе няпоўнай сярэдняй школы здаюць уступныя экзамены па спецыяльнасці, рускай мове (дыктант), рускай мове і літаратуры (вусна);

на базе сярэдняй школы — па спецыяльнасці, рускай мове і літаратуры (сачыненне), гісторыі СССР (вусна).

Кансультацыі для паступаючых — па панядзелках, аўторнах, чацвяргах і пятніцах з 10 да 17 гадзін. Яўка на экзамены — па выкліку вучылішча. Навучэнцы забяспечваюцца стыпендыяй на агульных падставах.

Адрас вучылішча: г. Віцебск, 26, вул. Савецкая, 23-а.

НА ЧУЖЫМ ПАПАСЕ

Калі ў жыцці цябе спаткае
Каханніа лес цяжкі-цяжкі,
Хоць сэрца ў роспачы рыдае,
Ты гэты боль і жалі адкінь.
ІВАН РАЛЬКО.

Калі ў часопісе спаткаеш
Сентыментальныя радкі,
Хоць, можа, і не зарыдаеш,
Здзіўленне, крыўду прэч адкінь.

І не судзі мяне так строга,
Што выйшаў не на свой папас:
Пад старасць збіўся я з дарогі,
Ніяк не ўзлезу на Парнас.

Пракоп Фон ЦЭБАР.

Павел ШЫБУТ

МІМАХОДЗЬ

— Будзь чалавекам! — прасілі мал-
пу. І яна стала ім.

□ Не бойцеся вады: Архімеда яна
зрабіла аякім.

□ Сеўшы на слана, скіраваўся лавіць
муху.

□ Якое моцнае ні было б каханне, яно
яшчэ замацоўваецца на паперы.

— Таварышы, наш парк
цалкам адпавядае свайму
прызначэнню: тут можна
культурна адпачыць, пады-
хаць свежым паветрам і г. д.
Паглядзіце, калі ласка, на-
права. Нехта можа ўпкінуць:
там раней раслі старыя сто-
гадовыя таполі. Хай упікае,
хай: Затое зараз — толькі
пняшкі. Якая зручнасць для
тых, хто прытаміўся, шпацы-
руючы! Можна пасядзець,
выпіць чаго-небудзь... калі
ёсць пры сабе.

А цяпер, таварышы, прой-
дземся па цэнтральнай алеі.
Што вы бачыце? Асфальт і
роўнымі радочкамі лавачкі.
Ножкі іх навечна прымаца-
ваны да асфальту. Не кра-
неш, не зрушыш. Тут, улас-
на кажучы, удала вырашана

не адна, а некалькі праблем.
Скажам, калі нейкі пляткар
сядзе на лавачку, то не вель-
мі будзе разводзіць свае
плёткі — хто-небудзь абавяз-
кова апынецца побач, кож-
нае слова чуваць... І выпіво-
хам няёмка — усе бачаць,
ніякай маскіроўкі. А позна
вечарам, скажам, прысядуць
закахананы. Таксама нічога...
лішняга... — на від

Ёсць вынаходствы ў нас і
больш сур'ёзныя. Вунь там,
на «чортавым коле», стаіць
чалавек з мегафонам і пад-
зорнай трубой... Бачыце? Ду-
маецца, гэта масавік? Не —
адміністратар танцавальнай
пляцоўкі. Ён наглядае за
танцорамі і з дапамогай ме-
гафона перадае неабходныя
статыстычныя звесткі бух-

галтару. Як кажучы, новая
сістэма кіравання!

Цяпер, таварышы, прай-
дзем у другі раён. Ён у нас
для розных аматараў... Заў-
важылі — на дрэве вісіць ка-
са? Не выпадкова. А травы ў
нас — колькі хочаш. Той,
хто даўно не трымаў у руках
касу, можа сагнаць ахвотку,
адмахаць пару пакосаў. Ёсць
і для іншых заняткаў. Для
тых, хто звычайна любіць
корпацца ў гадзінніках ці
пыласосах, мы паставілі тра-
ктар. Няхай раскручваюць і
адкручваюць...

На ўскрайку парку ўчастак
для аматараў вясковай іды-
ліі. Звярніце ўвагу на вялі-
кую лужыну. Яна не высыха-
е нават у жніўні. Неніта
накшталт Нарачы. Спецы-
яльна для тых, хто любіць
крумкаць жаб... Магу запэў-
ніць, што тут — самыя ад-
борныя і галасістыя! Кара-
цей кажучы, харавая капэ-
ла! Мастацкая самадзейнасць
на ўсе сто!

Ёсць у нас і яшчэ сёе-тое,
чаго вы не ўбачыце ў звы-
чайных парках... Пойдзем,
пойдзем жа, таварышы, да-
лей! Усё пакажу... Вунь —
kozy пасвяцца!..

СЯРОД ВЯСНЯНАЙ ГАМАНЫ

Мікіта ГАДАВАНЕЦ

Хоць, чуў я, Крумкачы — каменныя душой,
Ды камень, як відаць, і той
Мякчэ ад напеваў вясніх.

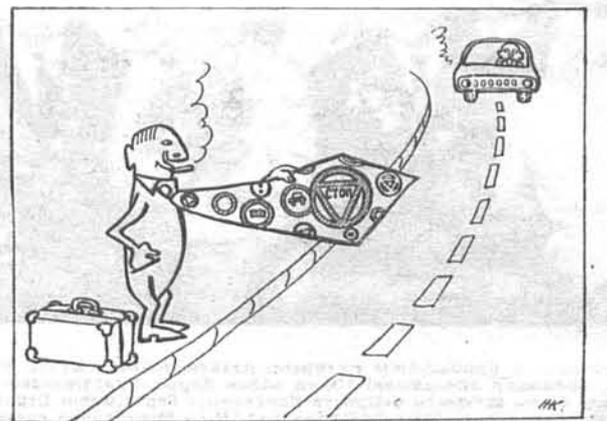
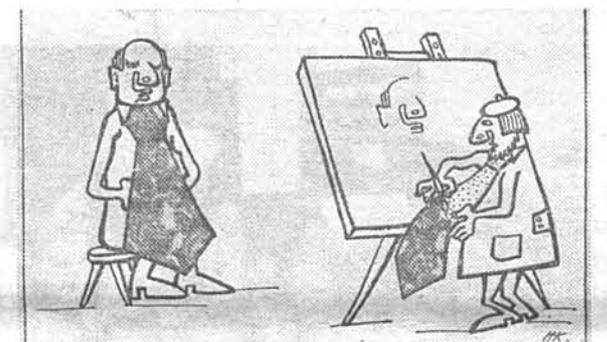
Узбуджаны
птушынай
гаманой,
Сядзеў Крумкач на грушы, слухаў песні.
— Жыў-жыў! Дазвольце прымасціцца! —
Чырыкнуў Верабей-дзівак. —
Хоць сам вы, знаю, не спявак,
А можаце птушынай песняй захапіцца?!
Ну, скажам, вось Сініца:

Пацінькае так радасна між вецця
І цешыцца, што добра жыць на свеце.
— Умгу, пацінькае! — прамовіў мудры птах,
Нібы суддзёю талентам быў зроду. —
За спевы гэтка я даў бы па зубях:
Як плаваць не мастак,
Не лезь глыбока ў воду!
А Верабей сваё талкуе:
— Аднак, хі-хі, аднак...
Паслухайце: Зязюлька дзесь кукее.
Усё аддаў бы за такія спевы!
Дзяўчына чарнавокая, краса красой,
Заслухалася, стоячы пад дрэвам,
І лічыць, колькі год сядзець у дзеўках ёй.
— Умгу... — павёў Крумкач гарбатым носам, —
Зязюля славіцца майстэрствам шматгалосым:
У песнях ёсць крыху пяшчоты,
Ну, ёсць прыветнасць,
Але ж... і пракаветнасць,
І самота...

— Вось хто вам зможа, пэўна, дагадзіць:
Вунь Салавей на вішаньцы сядзіць.
Даўно ўжо майстар гэты
Вядомы ўсяму свету.
Хто слухае яго — і не дыхне.
Гісторыя яго калісьці ўспаміне...

Крумкач махнуў крылом: — Аг, слухаць не жадаю
Гісторыя? А хто гісторыю складае?
Вось я гісторыю пра спевы склаў!
Яе ўжо ў друк прыцель мой паслаў.
У ёй аб талентах спыніў я спрэчкі:
Спяваць не толькі птушкі могуць —
і авечкі!

Запішацца ў жрацы такі Крумкач,
Бяздарны знаўца песеннай навукі,
Алоўка сам не ўмее ўзяць у рукі,
А пнецца ў суддзі Салаўю, хоць плач!
З украінскай гераікаў Г. КЛЯЧКО.

Мал. М. КАРАБКО.

«Літаратура і искусство» — орган Министер-
ства культуры и правления Союза писателей
БССР. Минск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага і Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Заха-
рава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намес-
ніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адназнага са-
кратара — 33-44-04, аддзела літаратуры — 33-22-04,
аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-24-62, аддзела
выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай
эстэтыкі — 33-24-62, аддзела публіцыстыкі —
33-21-53, аддзела культуры — 33-24-62, выдавецтва
— 32-22-19, бухгалтэрыі — 32-15-87.

Рукпісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Х. Д. ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО,
Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, А. С. ГРАЧАНИКАУ,
Ю. П. ГРЫГОР'ЕУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРА-
ЛЮБАУ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОУСКІ, П. М.
МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАУ, Л. Я. ПРОКША, Р. К. СА-
БАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОУ, Ю. М.
ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.